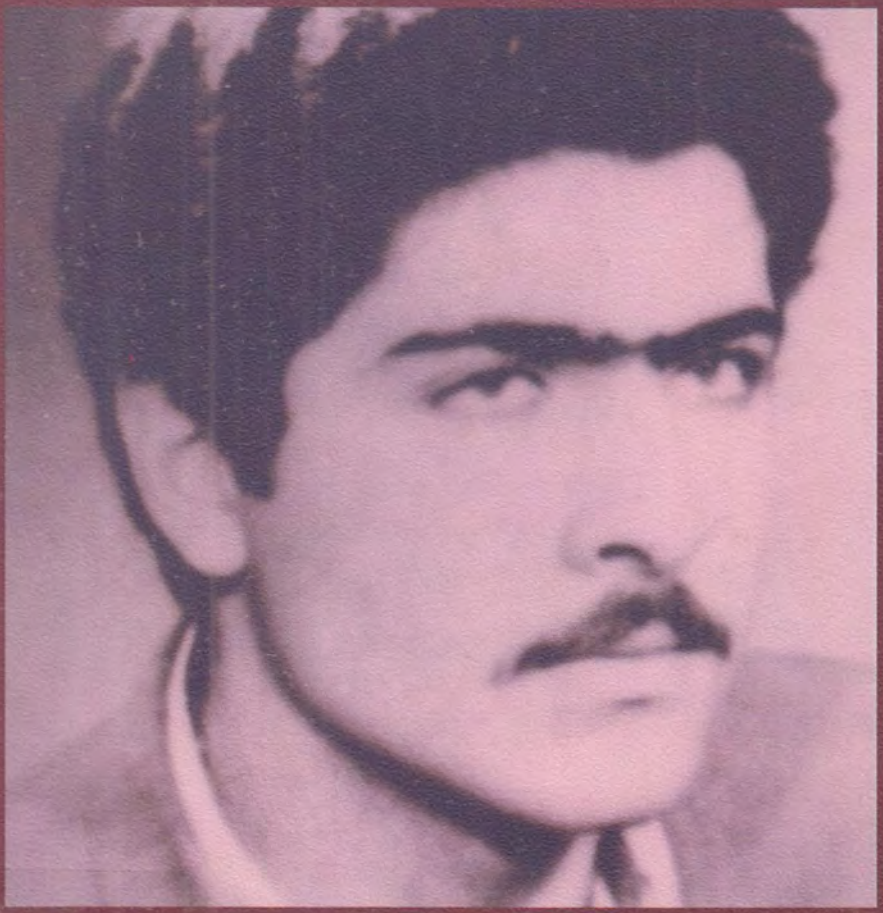
SABO

Sabahattin Kurt Kitabı

Murat Bjeduğ

AYRINTI

Yakın Tarih

MURAT BJEDUĞ

1960 Hatay/Reyhanlı doğumlu. Adıge'lerin 1876 yılında yurtlarından sürgün edilmesiyle Anadolu'ya gelen bir Bjeduğ ailesinin üçüncü kuşağından. Kuzey Kafkas Halk Kültür Dernekleri'nde, Adıge kimliğinin ve yok edilmiş varlığının ancak Kuzey Kafkasya'ya dönüşle mümkün olabileceğini savunan "Dönüş" hareketi içerisinde çalıştı. Hâlâ Dönüş hareketini destekliyor. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan ilk siyasi parti olan Yeşiller Partisi'nin üyesi olarak parti etkinliklerinde görevler aldı. *Birikim, Bianet, T24, Express, Ağaçkakan, Gösteri* yazılarının yayımlandığı mecralardır. THKP-C, Kızıldere, Beatles, '68, Ziya Yılmaz, Koray Doğan, George Harrison, John Lennon, Tahsin Şahinkaya odaklandığı konular.

Ayrıntı: *1115*
Yakın Tarih Dizisi: *29*

10'lardan Biri
Sabo
Sabahattin Kurt Kitabı
Murat Bjeduğ

Yayıma Hazırlayan
İlbay Kahraman

Son Okuma
Ahmet Batmaz

© Murat Bjeduğ, 2017

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Sabahattin Kurt (Aile Arşivinden)

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *Ekim 2017*
Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-605-314-221-8
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

10'lardan Biri

Sabo

Sabahattin Kurt Kitabı

Murat Bjeduğ

YAKIN TARİH DİZİSİ

Bitmeyen Yolculuk
Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı
Söyleşi: Adnan Bostancıoğlu

Keşke Bir Öpüp Koklasaydım
Eylem Delikanlı-Özlem Delikanlı

Fırtınalı Denizin Yolcuları
Sedat Göçmen Kitabı
Söyleşi: İlbay Kahraman

Domatesi Çiçek Sananlar
Gökçen Başaran İnce

Devrimcilik Güzel Şey Be Kardeşim
Melih Pekdemir

Erikler Çiçek Açınca
Nurhak'ı Hatırlamak
A. Tuncer Sümer Kitabı
Enis Rıza & Ebru Şeremetli

İlle de Mavi
Adnan Keskin

Fırtınalı Denizin Kıyısında
Şansal Dikmen Kitabı
Söyleşi: Derviş Aydın Akkoç

Devrimciler Ölmez
10'lardan Biri:
Sinan Kâzım Özüdoğru Kitabı
Derleyen: Füsun Özbilgen

Bizi Güneşe Çıkardılar
Aysel Sağır

Direniş, Sürgün ve Ölüm Günleri
Ersin Ergün K. & Harun Korkmaz
Osman Zeybek & Tarık Uygun

Bir Zamanlar Mülkiye 1964-1970
Savaş Dizdar

Sinançа
Şirin Cemgil Sinan Cemgil'i Anlatıyor
Şirin Cemgil

Cepheden Anılar
Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları
Söyleşi: İlbay Kahraman

Devrimcilerin Filistin Günlüğü
1968-1975
Yaşayanlar Anlatıyor
Oktay Duman

Keşiş'in Torunları
Dersimli Ermeniler
Kâzım Gündoğan

Tek Yola Sığmayan Devrim
İbrahim Çelik

Görülememiştir
Bir TKP/ML Sanığının Günlükleri
Ali Türker Ertunca

Üç Devrimci Tiyatro Bir Meddah
Anılar
Erdoğan Akduman

Muzaffer Oruçoğlu Anlatıyor
Zavot'dan Vartinik'e
Söyleşi: İbrahim Ekinci

Yolculuk Sürer...
Nuri Salman

Bizum Cihan
Cihan Alptekin Kitabı
Nuran Alptekin Kepenek

Merhaba Kör Kadı
Mahir Çayan'ın Avukatının Anıları
Faik Muzaffer Amaç

Çizmelerimi Çıkarayım mı?
Soma... 13 Mayıs 2014
Onur Yıldırım & Uğur Şahin Umman

12 Eylül Karanlığında
Devrimcilerin Filistin Günlüğü 2
(1976-1985)
Oktay Duman

Mezarsız Devrimcilere...

İçindekiler

Önsöz: Ertuğrul Kürkçü 9
Neden Sabo 28
Kızıldere Olayı Başlangıcı ve Bitişi Tüm Detaylarıyla 39
Ertuğrul Kürkçü Anlatıyor 73
Van ve Gevaş'ta Hüzünlü Anılar, Beklenmedik Sürprizler 77
Kızıldere Operasyonuna Katılan Bir Onbaşı Anlatıyor 94
Ziya Yılmaz Anlatıyor 102
Tuğrul Paşaoğlu Anlatıyor 109
İlhami Aras Anlatıyor 111
Oğuzhan Müftüoğlu Anlatıyor 114
Mustafa Kemal Kaçaroğlu Anlatıyor 115
Oğuz Etçi Anlatıyor 120
İsmail Metin Ayçiçek Anlatıyor 124
Doğan Fırtına Anlatıyor 126
Ali Alfatlı Anlatıyor 127
Hakkı Zapcı Anlatıyor 129

Gülten Akın ve Sabahattin Kurt 135
Son Söz Yerine 142
Dizin 147
Fotoğraflar 151

Önsöz

Adı Sabo, Kara Bir Oğlan

Van Denizinde Gevaş'ta
Adı Sebo, kara bir oğlanla
Yine görüşelim deyip ayrılıyoruz
Gördüğü her basılı kâğıdı yutmaktan
Biraz dalgın
Halkını sevmekte özyazgılı
Alıp başını gittiğini duyuyorum
Tokada
Kızıl gelincikler açan derede
Toplu ölümlerle öldürülüyor
Şimdi her parçası bir dağda
Her parçası bir dağda

Gülten Akın

"Sabo" 30 Mart 1972'de Kızıldere'de yanı başımda can veren 10 yoldaşımızdan biri. Ama devrimci yazınımızda sanki hiç yaşamamış, hiç bu dünyadan geçmemiş, geçtiği yerlerde izler bırakmamış; gülüşü, somurtuşu, soluk alıp verişi, umutları, kaygıları, yaşadıkları, yaşayamadıkları hiç kimseyi ilgilendirmemiş, hayatını feda ettiği an dışında bu evrende hiç var olmamış gibi...

Doğrusu yüzeysel bir bakışla "hiçleşme" gibi görünen bu şeyde 1968'in devrimci hareketine damgasını vuran "feda" maneviyatının devrimci bireyi ve onun bireyselliğini toplum, topluluk uğruna reddetmekle neredeyse özdeşleşmiş bir ahlakiyatla el ele vermiş olmasının büyük payı var.

"Sabo"nun kendine ait yaşamöyküsünün bütün "şehitler"in kolektif kimliği içinde eriyip gitmiş olmasının o kuşağın ve onu takip eden kuşağın kendilerine ve kuşağı oluşturan bireylere bakma biçiminin de bir sonucu olduğunu göremek, dilin ucuna hemen geliverdiği şekilde bir "vefasızlık" eseri olarak görüp geçmek de hem bu kuşaklara hem de onların içinde müstesna bir yere sahip olan "Sabo"ya karşı bir haksızlık olur.

1968'den 1971'e geçerken, yeni bir "devrimci hareket" kurmak üzere ileri atılanların kendi yaşam ve ölümlerini anlamlandırışlarını Nâzım'ın şu dizelerinden daha iyi anlatacak bir ifade bulmak zordur:

Merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,
ölülerimizin başlarına basarak
yükseliyoruz
güneşe doğru!
Ölenler
döğüşerek öldüler;
güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya!

Kimsenin -"Sabo"nun da- matemini tutmaya "vakti yok"tu devrimci hareketin. Kızıldere'den akarak 1974 sonrası yeniden yola koyulan, Türkiye ve Kürdistan'ın ücra kent ve köylerine kadar uzanan bu yükselişe rejimin verdiği "gayrinizami" karşılık 5.388 insanın hayatına mal oldu. 1974-1980 arasında uç veren her devrimci çekirdeği bir yeni Kızıldere ile cezalandırmak üzere seferber edilen ölüm mangalarının saldırılarıyla başlayan Cumhuriyet tarihinin en derin sivil çatışmasında 5.388 kişi öldürüldü. Öldürülenlerin 1.286'sı sağcı çetelere mensuptu. Devrimcilerse bu altı yıl içinde "devrim şehitleri"nin cenaze törenlerinde en az 2.109 kez Nâzım'ın "Güneşi İçenlerin Türküsü"nün dizelerini tekrarladılar hep bir ağızdan ya da devrim şehitlerinin anıldığı "bir dakika sessizlik"ler boyunca binlerce insan, binlerce kez ahlak ve maneviyatlarının düsturu haline gelerek bir tür dua mertebesine yükselen bu dizeleri kalpleri ve zihinlerine yerleştirdiler. Öyle yaşadılar, öyle hissettiler...

Yeni bir bakış açısı, yeni politik ve toplumsal koşullar içinden çıkagelebilirdi. 12 Eylül 1980 yenilgisinin, yol açtığı bin bir türlü musibete karşılık iki darbeyle kesintiye uğrayan ve birbirlerinden koparılan 1968-72 ve 1974-80 dönemlerinin devrimci bir muhasebesi için de bir imkân sunmasını beklemek boşuna sayılmazdı. Bu imkân gerçekleşebilse Komün tarihçisi Prosper Oliver Lissagaray'ın "çocuk" mecazıyla ifade ettiği sonraki kuşakların "anne babalarının yenilgisinin nedenlerini", "partinin bayrağının bütün ülkelerde nasıl dalgalandığını bilme hakkı" teslim edilmiş olabilirdi. Heyhat, böyle olamadı.

12 Eylül yenilgisini 20. yüzyıl devrimlerinin peş peşe çökmesi izledi. Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla birlikte doğan dünya çapındaki büyük kafa karışıklığı ikliminde devrimci hareket 1996'ya gelinceye kadar anlamlı bir politik ortaklık gerçekleştirme kapasitesine erişemedi. Lissagaray'ın öngördüğü şekilde "partinin bayrağının bütün ülkelerde nasıl dalgalandığını bilme" imkânı daralmış, "anne babanın yenilgi nedenleri" üzerine ortak bir düşünce çerçevesi ve bir anlatı inşa edilememişti. Bunun tek ve çok değerli bir istisnası sosyalist hareketimizin her bir damarının katkıda bulunmakta tereddüt etmediği *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'ydi. Ne var ki, "Ansiklopedi"nin insanlığın tarihöncesinden tarihe geçişini ister istemez kuşbakışı bir perspektifle aktaran anlatısı "Sabo"nun yaşamına istese de değemezdi. "Sabo"nun burjuva toplumun hiçbir merakını kışkırtmayacak olan kısacık yaşamı, 1990'larda medya endüstrisinin tamamlayıcı bir parçası olan yaygın popüler tarih dergileri için de cazip bir "ürün" sayılmazdı.

"[...] Devrimci hareket, 1980'lerin ikinci yarısında 12 Eylül rejiminin peşi sıra sökün eden yeni toplumsal ve politik hayatın, yeni egemenlik ilişkilerinin, bu ilişkilerden türeyen zihniyetin yeniden üretiminin asli mecrası olarak yeni medyanın da en değerli malzemeleri arasındaydı. Yeni bir sermaye yatırım ve birikim alanı olarak medya endüstrisi çok geniş bir ürün portföyü olmaksızın verimlilik ve kâr hedeflerini tutturamıyor, sonsuz çeşitlilikte bir gazeteler, dergiler, radyo ve televizyonlar yelpazesine içerik üretme ihtiyacı, hayatın ve geçmişin her ânının didiklenerek yeniden ve yeniden piyasaya

sunulmasını gerektiriyordu. Popüler tarih, yeni ekonomik ve toplumsal ilişkiler dünyasının yükselen yıldızı medya endüstrisinin yeni patronlarının ürün yelpazesinde kendisine böylece yer buldu. Popüler tarih dergileri, tarih ansiklopedileri, yakın tarihi konu alan popüler TV ve radyo programları, yeni medya patronlarının para kıymaktan kaçınmadığı yeni mecralardı. Büyük kârlar getirmese de bu yayınlar ve yayın içerikleri bir yandan çarkın dönmesi için üretim hacmini genişletiyor, dahası yayın gruplarının 'saygınlığına' katkıda bulunuyor, hedef tüketici grubunun dikkatini diğer ürünler üzerine de çekmeye katkıda bulunuyordu."

"1980 öncesinde yirmilerini, otuzlarını süren, devrimci hareketin bağrında yükseldiği, ona can veren ondan can alan üniversite öğrencileri, öğretmenler, hekimler, mühendisler, askerî diktatörlüğün gölgesi altında okullarını bitirip iş güç sahibi olabilmiş ya da darbeyi işlerini güçlerini kaybetmeksizin atlatabilmişlerse bu piyasanın en önemli tüketici grubu içindeydiler artık. Okuryazardılar. Bilgi ve haberin başlıca tüketicileriydiler. Arada geçen yıllarda ister istemez devrimci hareketle bağlar gevşemiş, gündelik düşünüş tarihsel düşünüşe baskın çıkmış, toplumsal ilişkiler daralmış ama değerler tamamen aşınmamış ve hareketin bilgisine tamamen sırt çevrilmemişti. Piyasanın can suyu reklamlardı ve reklamcıların dilinde onlara 'C1 grubu' deniyordu. Yani, 'ortanın üstü'. 1980 ortalarında medya endüstrisinin ilk kuşak bütün çalışanları kadar orta ve üst kademe yöneticileri de neredeyse bu ortak geçmişten geliyordu. Bugün bile, kazınsa neredeyse her yayın yönetmeninin, köşe yazarının derisinde 1980 öncesinin duvar yazılarından arta kalmış boya izine raslamak şaşırtıcı sayılmaz. Reklamcılar onlara da 'B grubu' diyordu. Yani 'üstün altı'!"

"Üretici ve tüketicileri 1980 öncesinin devrimci hareketinin ikinci halkasından gelen popüler tarih ürünleri, bir yandan 12 Eylül rejiminin devrimci yayınları yasakladığı, dağıtımını engellediği devrimin bilgisinin kamusal alandan kovulduğu bir dönemde devrimci harekete dair bir söylemin şöyle ya da böyle dillendirileceği bir mecra sunmuş da oluyorlardı. Örneğin dişçi muayenehanesinde sırasını beklerken eline geçen kuşe kapaklı dergiyi karıştıran biri

'Deniz Gezmiş arkadaşımdı' diye beyanat veren bir Özal kabinesi bakanının söyleşisine rast geliyor; bir kuaförde saçları kurutulurken kadın-moda dergisine bakan bir başkası 'Behice Boran'ın yaşamöyküsünden bir kesit'le karşılaşabiliyordu. Ama bunun da bir bedeli olacaktı ister istemez. Bilgi, piyasa koşullarında yaygın bir mecraya kavuştuğu ölçüde parçalanıyor, yassılaşıyor, yüzeyselleşiyor ve kendi evrenine ait olmayan bir söylemle dile geliyordu: Bir skandal tınısına büründürülmedikçe başlığa çıkamıyor; bir tartışma saç saça baş başa bir atmosferde sunulmadıkça yaygın medya için ilgi çekici olamıyor, bir kitle hareketi 'olay çıkmadıkça' birinci sayfada kendisine yer bulamıyordu."[1]

Murat Bjeduğ'un 1968'i dünya devrimci hareketinin rönesansı, insanlığın yeniden doğuşunun bir tür "big-bang"i mesabesine yükselten bakış açısı ve kendisine sadakati olmasa, Kızıldere'yi bu "big-bang"in Türkiye toprağında bir "kuğu şarkısı" gibi yankılanıp sönüşü olarak duyumsayan bir tahayyül içinden görmese kim bilir kim ve ne zaman, hangi itkiyle, hangi misyon duygusuyla Kızıldere'de "kalplere gömülüp" gitmiş 10 devrimcinin mezarlarında bir arkeolojik kazı başlatacaktı? Bilemeyiz. Ama şunu söylemek mümkün: Birincisi, onun çabaları olmasa "Sabo"nun bir mezarının bile olmadığını bilemeyecektik. İkincisi, gelecekte bir zaman, bir yerde daha iyisi yapılana kadar Murat Bjeduğ'un Sinan Kâzım Özüdoğru ile başlattığı ve Sabahattin Kurt ile sürdürdüğü Kızıldere'de öldürülen devrimcilerin bireysel yaşamöykülerini ortaya çıkarma çabasının ürünleri hep devrimci tarihimizi yeniden anlama çabamızdaki en değerli bilgi kaynakları arasında olmayacaktı. "Kızıldere şehitleri"nin yaşamöykülerini tırnaklarıyla kazıyarak ortaya çıkartması Bjeduğ adına eşsiz bir vefakârlık örneğidir. Ama bunun da ötesinde, " 'Nesnel' denilen toplumsal süreçlerin 'bireysel öznellikler'in organik bir toplamı olduğunu bir kere daha düşünmemize ve bir devrimi istemenin onu başarmaya yetmediğini ama ancak bir devrimi hakikaten istemenin ve onun için bu dünyadaki bütün çıkarlardan vazgeçebilmenin onun yegâne öznel imkânı olabilece-

1. Ertuğrul Kürkçü, Önsöz, *Pratiğin Aklı Teorinin Heyecanı*, Dipnot Yayınları, 2014.

ğini somut olarak kavramamıza hizmet ettiği için",[2] onun bu çabaları sayesinde kendi tarihimize bakışımızı derinleştirecek sahici bilgiye bir adım daha yaklaşmış olabileceğiz. Bjeduğ'un çabaları tamamına erdiğinde Kızıldere'de on gerçek insanın yaşamının ve ölümünün birbirine karıştığı pek çok katmanlı bir hakikat olduğu daha iyi anlaşılacak.

Okur "Sabo"ya dair anlattıklarımda yakın arkadaşlarınınkini aşmak bir yana onlarınki kadar olsun bir bilgi kırıntısı bulamayabilir. Çünkü "Sabo", "Mayıs 1971'de kendisine THKP-C adını verecek olan ilişkiler toplamının iki belirgin kaynağı"ndan[3] biri olan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyalist Fikir Kulübü'nden, ben ise ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü'nden geliyordum. 1960'lar sonu Ankara'sının öğrenci yaşamında ODTÜ ile SBF birbirlerine iki kent kadar uzak, iki ayrı iklim kadar yabancı sayılırdı. Bizleri adım adım önce Dev-Genç'e sonra THKP-C'ye götüren ilişkiler 1968'in büyük dönüştürücü anaforunda kaynaşmadan önce kendi özgül kozalarında biçimlendi.

"[...] 1968'de Türkiye için yeni olan ve 1968'den önce olmayan devrimcilik biçimleri uluslararası alandan ve Türkiye'nin uluslararası alana açılışının imkânlarıyla çıkageldiler. Egemen sınıfın uluslararası bir örneğe göre, 'Amerikan hayat tarzı' imgesi çevresinde kurmaya çalıştığı kültürel/siyasal hegemonya Fransa'nın kitlesel öğrenci ve işçi hareketinin, Küba, Vietnam ve Filistin'in devrim savaşçılığının öne çıktığı bir başka uluslararası örnekle manevi düzlemde tehdit edildi. Hiçbiri müesses nizamın hegemonya aygıtları tarafından doğrudan doğruya tüketilemeyecek ve onun içinde bir alternatife dönüştürülmeyecek olan bu yeni moral-kültürel-politik esin kaynakları Türkiye devrimciliği üzerinde başka hiçbir teorik ve politik unsurun yaratamayacağı ölçüde büyük bir etki yarattı. Bu yeni devrimcilik biçimlerinin her

2. Ertuğrul Kürkçü, Che Si! *İsyanın İzinde*, s. 239, Dipnot Yayınları, 2013.
3. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt 6, s. 2176, İletişim Yayınları, 1988.

biri yeni kuşak devrimcilerin imgeleminde toplumsal mücadelenin bir muhtemel uğrağına tekabül edebilen nitelikleriyle kitlesel olarak hem operasyonel hem de manevi yeni standartlar oluşturdular. Emperyalizm yerel olan herşeyi parçalar ve kendi doğasına eklemlerken, kendi karşıtını da uluslararası bir ölçek üzerinde yeniden üretti. Türkiye'nin yarı otarşik iktisadi yapısı ile birlikte devletin örgütlenmesi de 'geleneksel aydınların' zaptedilmez öfkesini doğurarak emperyalizm tarafından parçalandığı sırada, bu öfkenin açığa vurulmayan kaynaklarından biri, belki kapitalizmin devrimi de uluslararasılaştırıyor olmasıydı. Resmî ideolojinin kurucularından Şevket Süreyya Aydemir'in, 1973'te *Milliyet* gazetesinde kendisiyle yapılan bir söyleşide Demirel'i, sanayileşme siyasetinin nüfusu büyük kentlere toplayarak bir 'proletarya ihtilali'ni hazırlamakta oluşundan ötürü eleştirmesi, 1960'ların 'milli sosyalizm' teorisyenlerinin AP'nin kapitalizmine karşı çıkışlarının bir nedenine olduğu kadar 'devrimciliğin' resmî sözlükteki içeriğine de ışık tutabilir. 1968'in bu kavramın içeriğine ilişkin olarak ilk bakışta etimolojik ve linguistik olduğu izlenimini veren ama gerisinde gerçekte büyük stratejileri barındıran tartışmalara sıkça tanık olması boşuna değildi. Örnek alınan bu dünya tarihsel biçimlerin her birinin ve ortaklaşa hepsinin gereksindiği bir insani modele erişme kaygusu eski yerel ve milli örneklerin silik birer anı haline gelmesine yol açarken, yeni değerler ve yeni yaşama ve dayanışma biçimleri doğurmaya başladı. Kendi sundukları düzen içi seçeneklerin önemsizleşmesine bir tepki olarak pek çok muhalif eğilim tarafından kolayca 'özenti' addedilmiş olmalarına karşın başka birşeyin değil de, bu örneklerin bir 'özenti' doğurmuş olmasının bir nedenselliğe sahip bulunduğu 1968 eleştiricilerince pek az düşünülmüştür. Ancak, 'özenilen' ideale erişebilmenin tarihsel koşulları olmadığında ya da 'özenenler', aynı şeyin başka bir ifadesi olarak, 'özendikleri'ni gerçekleştirecek güçten yoksun olduklarında, 'özenilen' örneklerden hiçbirine uymayan ama yapılması zorunlu olan eylemlerin, modelden devralınmış biçimlerle örtüldüğü bir 'melezleşme' evresinden geçilmesi de kaçınılmazdı."

"1968'de yeni olan bu esin kaynakları genç insanları ruhen egemen toplumsal değerlerden koparsa da gerçek toplumsal güçlerin örgütlü ve sürekli bir devrimci eylemi olmaksızın, bir anda yeni bir dünyanın içine sokamazdı kuşkusuz. Bu imkânsızlık ânında devrimciliğe gözlerini yeni yeni açmakta olan az çok şaşkın genç insanlar, yöneldikleri modellerin biçimsel değerleriyle kendilerini ister istemez yeni bir toplumda değil, eski toplumun kıyısında bir altkültür oluştururken buldular: Fransa ve ABD örneğinden esinlenerek giydikleri dik yakalı kazakları ve kadife pantalonları ile kravat ve takım elbisenin dışa vurduğu kurulu düzenin totaliter eşbiçimliliğine karşı bir tavrı geliştirmiş oluyorlardı. Kış aylarında 'Che'nin parkasını ve eskicilerden satın alınan askerî botları üstlerine geçirmeleri onları gerçek bir savaşa değilse de 'savaşçı' kılığına sokuyordu. Bu 'uluslararası' simgeleri popüler kültürden devralınan traşlanmamış Alevi bıyıkları tamamladı. Öğrenci yurtlarındaki cemaat dayanışması ortamında bir tür cemaat mensupluğu simgesi haline gelen bu 'kıyafet inkılabı' içinde bir yılda metamorfoz tamamlanmış, Türkiye üniversiteleri ilk bakışta bu kılık kıyafetleriyle ayırt edilebilen ama ne gerçek 'gerilla' ne de 'liberter' olan bir 'devrimciler' kitlesi ile dolmuştu. Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*[4] adlı romanının, kahramanlarına sadık bir eleştirellikle yüklü anlatımı, süreci tasvir için, daha fazla söz söylemeyi gereksizleştirir."

"1968'in boykotları ve işgalleri, bu devrimciler kitlesinin öğrencilerin büyük kitlesini kendi yanlarına çekerek, Avrupa'dan edindikleri esini gerçeğe dönüştürme mücadelesinin ürünüydü. Bu kitlesel mücadeleden doğan özyönetim organları olarak forumlar, bir öğrenci demokrasisi zemini yaratarak devrimcilerin değerlerinin kitlesel bir ölçek üzerinde yeniden üretildiği, 'yukarıdan' ve 'bürokratik' devrimciliğin mezarları oldular. Bu, kıyafetle tanımlanmış devrimcilik, gerçek bir hareket halini aldığında bütün yapaylığından kurtuldu ve öğrencilerin kitlesel mücadelesi içinde erimeyi becerdi. Devrimcilik ve Marksizm ise moral/politik düzlemde 1968'in kitlesel mücadele içinde öğrenci hareketine taşımış olduğu en yeni şeydi. Ancak gerçek hayat

4. Sevgi Soysal, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, İletişim Yayınları, 2007.

ve mücadele süreçleri çok geçmeden kendilerini dayattılar. Hiç kimse sonsuza kadar öğrenci olarak kalamaz, hiçbir boykot sonsuza kadar süremez, hiçbir işgal devlet güçleri karşısında yeteri kadar dayanıklı olamaz, düzen kendisini ortadan kaldırmayı amaçlayan hiçbir harekete sürekli bir hoşgörü ile bakamazdı. İlk tutuklamalar, kurşunlanan ilk öğrenci, yenilen ilk dayaklar ve boykotlar ve işgallerle biten 1968 yılı, uluslararası alandan tercüme edilen kavramların içlerinin doldurulmasının ve hayattaki temel tercihlerin yapılmasının gerekliliğini herkese dayattı. Yalnızca öğrencilere değil, gerçek sınıflara, gerçek toplumsal güçlere bağlanmak ve hayatını bu hareketin ritmine bağlayarak yaşamak gerekliliğini idrak etmiş ilk Marksist profesyonel devrimciler grubu, 'Che'nin çağrısının son sözlerini hayatlarının ilkesi kılarak devrimci öğrencilerin kitlesinden ayrıştı. 1968'le gelen büyük toplumsal hareketlilik dalgası bağrına aldığı herkesi bir biçimde değiştirirken asıl kalıcı olan ve 1968 olmasa ortaya çıkmayacak olan değişim, öğrenci kitlesinin içinden fırlayan doğal önderlerin oluşturduğu bu profesyonel devrimci çekirdekleriydi. Bu çekirdeklerin varoluşunun anlamı, bütün tecrübesizlikleri içindeki genç insanların artık geleneksel öğrenci yoldaşlığından farklı, son derece özgül bir dayanışma mekanizması içinde yeni insan ilişkilerinin, ölüm kalım kavgasına bağlanmış bir ahlakın belirlediği ilişkilerin alanına adım atmalarındaydı. Daha sonraki yıllarda kurulmuş bütün 'gizli örgütler'in, 'devrimci hareketler'in yaslanabilecekleri bir başlangıç noktası 1968'de tohumları atılan bu ilişkiler içinde oluştu. 1971'de kurulan ve sonraki dönemin tüm devrimci 'siyasetler'inin döl yatağı olan THKP-C, THKO ve TİKKO bu 'çekirdekler'den doğdular. TKP, TİİKP bu çekirdeklerden elde edilen 'meyveler'i devşirerek geliştiler. Bu grupların evrim çizgileri izlendiğinde, önderliklerinde 1968'in bu ilk 'profesyonel devrimci' çekirdeklerinden gelmemiş bir tek kişinin bile bulunmaması raslantı sayılamaz."

"Bu 'profesyonel devrimci' çevreleri, elbette İttihat ve Terakki konspirasyoncularının, Kuvayı Milliye komitacılarının tecrübeleri ile karşılaştırıldığında 'masum birer çocuk', 'gerilla özentisi'nden başka bir şey olamazlardı ama, artık 1968'in büyük eleştiri dalgası içinde 'devleti kurtarmak' için

'gizli örgüt' kurma geleneğinin de sonuna gelinmişti. Besbelli *Yön* ve MDD çevrelerinin Marksizme kattığı yorum hâlâ bu geleneği yeniden üretiyordu, ancak artık hiç kimse devrimcilik adına 'devlet' için ölmeyi tasarlıyor değildi. 'Kurtarıcılık' idelojisi bu 'geçiş halindeki' devrimcilik içinde bir ölçüde yaşamaya devam da etse, gücünü geçmişin anılarından değil, geleceğin imkânlarından alan, tarih yaptığı bilinciyle yaşayan bir elit, mücadelenin özgül şartları içinde 1968'in kitlesel hareketinden damıtılmış bir orijinallik olarak Türkiye'nin siyasal hayatına bir dinamit gibi girdi. Ancak bu yeni insan tipolojisinin toplumsal bir gerçeklik kazanabilmesi trajik olduğu kadar paradoksal da bir süreçti. 'Devrimciliğin' bir toplumsal hayat tarzı olabileceğinin kanıtlanabilmesi için, hemen hemen hepsi, 1968'de yaptıkları tercihin kendilerini bireysel sonlarına götürdüğünü sezmiş olan bu insanların sezgilerinin doğrulanması gerekti. Gerçekten düzen dışı birer savaşçı olarak çeşitli biçimlerde hayatlarına son verildiğindeyse, ne ayaklarında postalları ne sırtlarında parkaları vardı. Türkiye'de herhangi biri gibi olmaksızın düzen dışı mücadeleye önderlik edemeyecekleri bir süreçten geçerlerken geriye yalnızca uçları biraz sarkık bıyıkları kalmıştı."[5]

Sabo'nun da Kızıldere'de hayatlarını verenlerin diğerlerinin de fikriyatı, ruhiyatı ve maneviyatı bu büyük altüst oluş içinde mayalandı. Her biri başka bir toplumsal ve kültürel arka plandan gelen genç-yaşlı 11 insanı Kızıldere'de bir araya getiren yukarıda da söylendiği gibi "geleneksel öğrenci yoldaşlığından farklı, son derece özgül bir dayanışma mekanizması içinde yeni insan ilişkilerinin, ölüm kalım kavgasına bağlanmış bir ahlakın belirlediği ilişkilerin alanına girmiş" olmalarıydı.

Hareket askerî diktatörlüğün darbeleri altında çöker, iş bölümü zıvanasından çıkarken, bu ahlakiyat dışında hiçbir örgütsel emir-komuta mekanizması Çukurova'da işçi hareketi içinde "örgütleyici" olarak çalışan "Sabo"yu önce Ankara'ya, ardından kurulması mukadder havan toplarının hedefine gireceği Kızıldere'ye götüremezdi. "Düşenin yerine geçmek" daha Dev-Genç günlerinden beri iliklere işlemiş bir ahlak ilkesiydi.

5. Ertuğrul Kürkçü, 68'le Gelen, *İsyanın İzinde*, s. 77, Dipnot Yayınları, 2013.

"Sabo"yu da Kızıldere'deki evde kuşatılan bütün devrimcileri de bu "ölüm kalım kavgası"na -hiçbir askerî taktik veya stratejik anlamı kalmış olmasa bile- dahil eden devrimci ahlakiyattı; 12 Mart askerî diktatörlüğüne karşı açtıkları ayaklanma bayrağının arkasında durmanın vicdani ve manevi bütünlüklerini korumanın biricik imkânı olduğuna dair kavrayışlarıydı; Engels'in düsturunu daha yola çıkarken içlerine sindirmiş olmalarıydı: "Ayaklanmayla oyun olmaz!"

"Siyasalı bitirip, Gevaş'a kaymakam olacağım" dediğini hatırlıyor "Sabo"nun ablası Sevinç Kurt, "Kaymakam olmadı, mezarı bile Gevaş'a gelmedi" diyor üzüntüyle. Bu üzüntü dinmez biliyorum. Ama şunu söyleyebilirim Sevinç Abla'ya: Mümkün olsa, bugün kendi eyleminin sonuçlarını, uzanımlarını görmek nasip olsaydı, "Sabo" kendisine bir meslek, bir toplumsal misyon seçme yolunun başına geldiğinde düşlediği gibi "Gevaş kaymakamı" olmadığına yerinmezdi. Tersine Gevaş Kaymakamı'nın yönetimindeki görevlilerin mantar toplamak için kıra giden Kürt köylülerden "terörist" yaratmak için işledikleri işkence ve insanlık suçlarını ortaya çıkartmaya girişirdi. Bir de Kızıldere'de hayatını feda edişinin Gevaş'ın devrimci Kürt gençliğinin uyanışı ve o aramızdan ayrılırken henüz doğmuş bile olmayan kız çocuklarının kadın köleliğine başkaldırarak devrimci harekete katılışları için bir esin kaynağına dönüşmesindeki bireysel payının o kadar büyütülmemesi gerektiğini anlatmaya çalışırdı: "Biz üstümüze düşeni yaptık Dayı!"

Ertuğrul Kürkçü

1972 yılının ilkbaharı, Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde de çok güzel başlamıştı. Amik Ovası yemyeşildi, bahçeli evlerde VİTA tenekelerine ekilen rengârenk çiçekler baş döndürücü kokular saçıyor, kelebekler dans ederek uçuşuyor, bahçelerdeki tandırlarda yapılan ekmeklerin mis gibi kokusu insanın iştahını kabartıyordu. Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi, ilçemizde de öğlen ezanı okuyunca evin erkekleri, bahçelerde sokaklarda oynayan çocukları ezanla birlikte öğle yemeğini yemek üzere evlerine dönüyorlardı.

1972 yılının 1 Nisanı'nda da aynı şey oldu, eve geldim, babam da geldi ve günlük *Hürriyet* gazetesini masaya bıraktı. Hemen aldım, spor sayfasından başlardım hep ama bu kez öyle olmadı. İlk sayfada tüyler ürperten resimlerde yan yana gelişigüzel atılmış vaziyette genç insanların korkunç görüntüleri vardı. Resimlerden birinin Mahir Çayan olduğunu sandığım; çünkü alnının açıklığı ve beyaz tenli oluşu o yaşta dikkatimi çekmiş, haber, "Mahir Çayan ve arkadaşları öldürüldü" spotuyla da verilmiş olduğu için, benzetmeyi yapmıştım. Kan sızmış yarı açık ağzında toprak birikintisi ve kurumuş kan görüntüsü karşısında donup kalmış o günkü öğle yemeğini yiyememiştim. Henüz 12 yaşımdaydım. O resim imgelemime çakılmıştı; hâlâ da öyledir.

Geçen on yıllar içerisinde öğrendim ki, o gün on binlerce evde benzeri şeyler yaşanmış.

Yıllar geçti 18 yaşımda Uğur Mumcu'nun *Çıkmaz Sokak* isimli kitabında, Ertuğrul Kürkçü, verdiği mülakatta, detayıyla anlattığı Kızıldere vakasını okumuştum. Kürkçü'nün ayrıca ifadesindeki anlatımına da yer vermişti Uğur Mumcu. Niğde Cezaevi'nde gerçekleşen bu söyleşinin yanı sıra, cezaevinde yatmakta olan dönemin önde gelen isimleriyle de konuşan Uğur Mumcu, bu söyleşileri aynı kitapta yayımladı.[6]

6. Uğur Mumcu, *Çıkmaz Sokak*, UMAG Yayınları, 2003.

Kızıldere çatışmasında öldürülen Saffet Alp.

Kızıldere hakkında inceleme–araştırma kitaplarının çıkacağını, öncesi, sonrası, olay yaşanırken nelerin olduğu, olaya tanık olan Kızıldereli'ler, Mahir'lerin içinde olduğu eve sağanak gibi makineli tüfek atışı yapan askerler, hatta komutanlar konuşturulup geniş bir biçimde ve tüm yönleriyle tarihe belge olacak çalışmaların çıkacağını umut ve hayal ederek yılları geçirdim. *Yeni Gündem* dergisinde bir yıldönümünde 3 sayfalık bir çalışma yayımlandı, ilkti ve Kızıldere halkıyla konuşulmuştu. 1988 yılında da gazeteci Koray Düzgören "16 yıl sonra Kızıldere" başlıklı bir dizi yayımladı. Bu çalışma da muhtar, muhtarın kardeşi, Ziya Yılmaz, Abdullah Yılmaz (Kızıldere'de öldürülen Nihat Yılmaz'ın kardeşi), Dr. Şehsuvar Savuran (olay cereyan ettiğinde hükümet tabibi olarak vaka mahalline gelip resmî raporu yazan şahıs) vs ile yaptığı görüşmeleri, *THKP-C ve Kızıldere* adıyla kitaplaştırdı. Bu sözünü ettiğim her iki çalışma da öylece kaldı.

Ben önce 12, sonra 18 yaşımdan beri kafamdaki sorular, Kızıldere vakasının giderek Paris Komünü kadar duygusal anlamda içimde yer etmesine 50 yaşıma kadar sabrederek bekledim. Anladım ki beklemem sonuç vermeyecek, ha-

rekete geçtim. Önce adları artık unutulmuş sadece Mahir Çayan'ın arkadaşları gibi anonim bir ifadeye layık görülmüş bu olağanüstü devrimcilerin en unutulmuşlarından başladım. Sabahattin Kurt, Saffet Alp, Sinan Kâzım Özüdoru ve Ahmet Atasoy hakkında kazıya başladım; adım adım ulaşabildim ailelere. İki yıl konuştuk o müstesna gençleri, çocukluklarını, pek bilinmeyen yönlerini, kişiliklerini, fedakârlıklarını, yaratıcılıklarını, çalışkanlıklarını, paylaşmayı ne kadar sevdiklerini ve nasıl delik deşik edilmiş bir haldeki cenazelerinin defnedilişlerini.

Geçtiğimiz yıl bu çalışmalarım editoryal müdahale yapılmadan, cesurca yayımlandı.[7] Yazı dizisi bitti ama çalışmam bitmemişti, sırada Karadeniz'in unutulmaz devrimci militanı, THKP-C'li Ertan Saruhan, Hüdai Arıkan, Nihat Yılmaz, Ömer Ayna, Cihan Alptekin ve tabii Mahir Çayan var. Yıllarca sürecek, toplu iğneyle kuyu kaza kaza ilerliyor.

Bu yazımda Kızıldere olayının özneleri olan devrimcilerin aslında enternasyonalist bir mücadelenin, Türkiye ayağını temsil etmelerine dikkat çekmek gerektiğini düşünüyorum.

Olağanüstü dürüstlüklerini yaptığım alan çalışmalarında, arkadaşları ve aileleriyle görüşmelerimde öğrendim. Yani bu insanlar, bu hazin sonu yaşamamış olsalardı bile gelişkin bireysellikleri, önder olma potansiyelleri ve yetileri, sağlam karakterleri ile de zaten saygın birer insan olarak hayatlarını sürdüreceklerdi.

Kızıldere'yi unutulmaz ve benzersiz kılan, evin içinde canlarını vermeye hazır vaziyette bekleyen bu çok değerli insanların, işçi sınıfına, halka, gençliğe ve dünya halklarına yaptıkları çağrıda, söylediklerinde, yapılması gerekenleri en önce kendilerinin yapmaları ve bedelini de hayatları ile ödemeleridir... Hem de korkusuzca, slogan atarak, marş söyleyerek, cellatlarına meydan okuyarak...

Dünyada başlayan '68 kalkışmalarında yüzlerce genç insan, devrim istedikleri için kurşunlara hedef oldular ama olaylara bakınca aslında kurşunların önüne atılmakta beis de görmedikleri anlaşılıyor. 1968 yılında, olimpiyat kararını protesto eden genç insanlar, Mexico City'de "Olimpiyat değil devrim istiyoruz" sloganı ile yürüyüşe geçtiklerinde,

7 T24 internet gazetesi.

Meksika güvenlik kuvvetlerinin acımasızca açtıkları ateşlerle karşılaştılar, 300 civarında protestocu, devrim isteyen genç vurularak öldürüldü.

Vietnam'da, Vietkong gerillalarının peşine düşen ABD ordusu My Lai'de masum 504 insanı katletti.

Daha 1946 yılında, yapılacak veya yapılmış suikastler, katliamlar, cinayetler, sınır dışı operasyonlar için ABD senatosuna hesap verme yükünden, çıkarttırılan yasayla kurtulan CIA, 20. yüzyıl boyunca gezegenin her köşesinde icraatlarını sürdürdü.[8]

Tıpkı, Kızıldere'de olduğu gibi. Bu kararın çıkarıldığı tarih aynı zamanda '68 kuşağının doğum tarihidir ve doğdukları yıl CIA'in, alınmış olunan bu kararından en fazla pay da '68 kuşağına nasip olmuştur.

Kızıldere ile ilgili yaygın olan ama aynı zamanda da yanlış olan birkaç konuya değinmek gerekiyor.

Şöyle bir sanı vardır: THKP-C, en üst düzey militanlarını seçerek Kızıldere eylemini tasarladı ve Karadeniz'e geçti. Bu yanlıştır, Mahir ve THKP-C'li arkadaşlarının ve Maltepe Askeri Cezaevi'nden birlikte tünel kazarak kaçan ekipteki THKO'lu Ömer Ayna ve Cihan Alptekin'in en acil olarak gördükleri şey Denizlerin idamını engellemekti. Ama baştan Kızıldere eylemi kurgulanmamıştı. Aslında o dönem Ankara ve İstanbul'da çember gittikçe daralınca aranan arkadaşlarını, bir nefes almak için daha güvenlikli olabileceği düşünülen Karadeniz'e gönderme kararı alınmıştı. Bu karar alınırken henüz Denizlerin idamını durdurmak için düşünülen büyük çaplı eylem Ankara'da tasarlanıyordu. Mahir, Ertuğrul ve Hüdai, Süleyman Demirel'in kaçırılma eylemi için Ankara'da kalırken diğer arkadaşları parti parti Karadeniz'e gönderildi. Ama Karadeniz'e giderken Mahirler, Ünye'deki radar üssünden haberdar edilmişlerdi. Oraya intikal edildikten sonra Kızıldere'de son bulacak eylem çalışması başlatıldı. Yani Mahir, tek tek isim isim seçerek çağırdığı insanları Kızıldere eylemine dahil etti, sanısı doğru değil.

Bir başka mistifikasyon ise benim de düştüğüm bir sözel aktarımın ne kadar gerçekdışı olabileceği yanılgısı olan,

8. Bkz. Tim Weiner, *CIA Tarihi: Küllerin Mirası*, Çev. Selim Yeniçeri, Koridor Yayıncılık, 2009.

rehinelerin alınıp, Niksar'a getirildikleri Land Rover jipini kullanan Nihat Yılmaz ve Ertan Saruhan'a, Mahir'in, "Jipi bırakabildiğiniz en uzak yere bırakın, sonra büyük şehirlere gidip izinizi kaybettirin ve gelecek nesillere bu eylemimizin gerçeğini anlatın" dediğine dair efsanevi yakıştırmalar. Aslının olmadığını Ertuğrul Kürkçü, her zamanki olağanüstü dürüstlüğüyle, açıkça söyledi. Bu mevzularda hepimiz teşneyiz abartmalara. THKP-C'in ilk ve ikinci banka soygununa katılmış militanı Selçuk Polat anlatmıştı: "Kayseri Develi olan memleketime geldim bir yaz tatilinde, bir duydum ki benimle ilgili ne efsaneler anlatılıyor. 'DEV-GENÇ'li Selçuk var ya, Erciyes dağında havada 8 takla atıp 7 jandarmayı devirmiş ve ellerinden kaçmış." Selçuk Polat, benim 12 yaşımdan beri Mahir sandığım o resmin, yakın arkadaşı ve banka soygununa birlikte katıldığı Hüdai Arıkan olduğunu söyleyerek bir yanlışın daha düzelmesini sağladı.

Operasyondan sonra Mahir'in vurulduğu çatının görüntüsü.

Hüdai Arıkan hakkındaki bir diğer yanlışta şu: Geçen yıl *BirGün* gazetesi, ek olarak okurlarına Kızıldere kitapçığı verdi. O kitapçıkta, Hüdai için harbiye mezunu subayken Parti-Cepheye katıldığına dair biyografik bir not var. Hüdai Arıkan'ın akşam lisesinden arkadaşı Şaban İba (DEV-GENÇ, THKP-C ve Kurtuluş çizgisinin önde gelen isimlerinden) ve Selçuk Polat, Hüdai'nin akşam lisesinde okuyup gündüzleri çalıştığını, daha sonra da Ankara İktisat ve Ticari İlimler Akademisi'ne devam ederken TSE'de memurluk yaptığını söylüyorlar.

Kızıldere'deki evin şimdiki hali,
samanlık çoktan yıkılmış olduğu için yer almıyor.

Tekrar vurgulamakta yarar var, çünkü hâlâ samanlık edebiyatı ve tek başına nasıl sağ çıktı, suali telaffuz ediliyor; ya aşağılıkça bir kasıtla ya da bilgi eksikliğiyle. Ama inatla sürdürülüyor bu bönlük; Kızıldere operasyonu bittiğinde Ertuğrul Kürkçü'den başka, yaralı da olsa Saffet Alp de sağ çıktı evden ama alnından vurularak öldürüldü.

Daha yıllar alacak Kızıldere araştırması, önümüzdeki anma yıldönümünde yeni bulgular yeni bilgilerle paylaşılacak.

Aileler, bu ve bundan önceki yazılarımı okuyan, duygularını yazarak paylaşan, yorum yazan, ulaşmayı hayal bile edemeyeceğim bilgi ve resimler yollayan yüzlerini dahi görmediğim değerli okurlara şükran ve minnet hislerini aktarmamı istediler.

Bu yazının sonunda; kendisine sorduğum her soruya sabırla ve en doğru şekilde cevap vermekten, benim de abartmaya yatkın yanımı fark edip sürekli beni gerçeklerin hizasına getiren Ertuğrul Kürkçü'ye teşekkür borcumu ifade etmeliyim.

O'na her baktığımda Mahir'i, Sinan Kâzım'ı, Sabo'yu, Ertan'ı... Che'yi... Gramsci'yi... Rudi Deutschke'yi, kumandan Marcos'u ve Deniz Gezmiş'i görüyor gibi oluyorum. Bir de KAWA ve NART'ı...

Nümayişlerin, yürüyüşlerin sesini duyuyorum heryerde
Çünkü mevsim yaz, tam vakti sokak savaşının
Ama gariban bir çocuk ne yapabilir ki
Bir rockn roll grubunda çalmaktan başka
Çünkü bu uyku mahmuru Londra'da
Yer yok sokak savaşçılarına

Tam vaktidir devrimin bence
Ama benim yaşadığım yerde taviz politikası geçer akçe
Ama gariban bir çocuk ne yapabilir ki
Bir rockn roll grubunda çalmaktan başka
Çünkü bu uyku mahmuru Londra şehrinde
Yer yok sokak neferlerine

Benim adım kargaşa
Bağırıp çağırırım, nallarım kralı, saldırırım bütün hizmetkârlarına
Gariban bir çocuk ne yapabilir
Bir rockn roll grubunda çalmaktan başka
Çünkü bu uyku mahmuru Londra'da
Yer yok sokak savaşçılarına

Street Fighting Man
Rolling Stones
Söz: Mick Jagger,
Müzik: Mick Jagger - Keith Richards

Amerika

Önce Kristof Kolomb buldu Amerika'yı
Sonra biz
Umutlar azaldı günden güne, mutluluklar
Ve ekmeğimiz
Bir çocuk ağlasa dağ başında
Gözyaşında Amerika akar
Vurdularsa birini, kanı şorladıysa
Bilin ki o kurşunlarda Amerika var
Kişi kişiye köle tutulduysa, asıldıysa
Darağaçlarında Amerika var
Ama biz yine de direneceğiz
Sonuncumuza kadar

Cahit Külebi

Neden Sabo

Hiç bilmeden, hakkında, adı ve soyadından başka hiçbir fikrim olmadan, tamamen sezgisel itkilerle kendisini çalışma öznesi olarak seçtiğim insanın, yani Sabahattin Kurt'un, bu kadar tertemiz, saf, arı, bozulmamış, dejenere olmamış, anasından doğduğu gibi kalmış bir insan olduğunu bilemezdim. Bugünün neoliberal değerlerinin hegemonyasında bu değeri tam olarak algılamak çok zor. Çünkü insani ve etik değerler gereksiz kılındı, Solun asabiyye kavramı ile tanımlanan moral üstünlüğü da ağır tahribata uğradı, bu tahribatın etkileri hâlâ sürüyor ve telafi edilebilmiş değil, Ancak köklere dönerek bu tahribatı moral değerlerle yenilemek ve ilişkileri yeni kavramlarla kurabilmek mümkün. Başlanacak yer zaten hazır bekliyor: Kızıldere ve Sabahattin Kurt.

Sabahattin Kurt'u anlatmak için şu metafora başvurmam gerekiyor:

Rönesansın dev isimlerinden Mikelanj, *Pieta* adlı görkemli eserini bitirir ve seyrine dalar. Görselini kitabın fotoğraflar bölümünde görebileceğiniz bu şahaser heykeli gören bir arkadaşı Mikelanj'a, üstat bu kadar muazzam bir eseri nasıl yaptınız diye sorar. Mikelanj, "Onu ben yapmadım, o zaten mermerin içinde duruyordu ben fazlalıkları atıp onu ortaya çıkardım" cevabını verir.

Benim yapacağım da bu aslında. Yani Sabahattin Kurt'u gün ışığına çıkartmak, özel olarak ne retorik ne de abartılı bir anlatım yöntemi gerekmiyor. Parrhesia kullanmak en uygunu, yani sadece doğruyu, en doğruyu söylemek, Sabahattin Kurt'un değerinin tüm açıklığıyla anlaşılmasına zemin olur. Burada sadece bir DEV-GENÇ militanı, THKP-C üyesi,

Kızıldere'de katledilmiş bir devrimciyi değil aynı zamanda insani erdemleriyle, sağlam ve tutarlı kişiliğiyle, dostluğa ve inançlarına sadakatıyla, müthiş zekâsı ve cesaretiyle, lokmasını paylaşan, muhtaca yardıma koşmakta bir an bile duraksamayan dayanışmacılığıyla, naif muzipliğiyle, her ahval ve şerait altında eksilmeyen temiz kalpliliğiyle, şiddetten hiç haz etmemesiyle, sahici ve sindirilmiş tevazusuyla, o kısacık hayatında tükenmeyen bir sevgi ile yaşamış bir insanı anlatıyor olacağım. Bu kitabı bitiren okur fotoğraflara da bakacak ve Sabahattin Kurt'u artık tanıyor olmaktan mutluluk duyacaktır.

Genç devrimci kuşaklar bu insanla aynı tarihe ait olmaktan kıvanç duyacaklar. THKP-C ve DEV-GENÇ çevresinden, Siyasal Bilgiler'den sınıf arkadaşları, burada adeta arkeolojik kazı gibi yaptığım araştırmalar sonucunda ulaştığım bilgileri okuyunca tarifsiz bir hüzün içerisine girecekler.

THKP-C, Kızıldere ve Sabo devrimci, romantik, kanlı bir performatif estetik ve sanat eseridir aynı zamanda. Bu sanat eserinde insana dair, insanı yüceltecek ne varsa yer alıyor.

Yabancılaşmanın, hedonizmin, depresif hallerin, ucuzluğun ve bayağılığın, vulgerizmin, düşük ahlaklılığın, kurnazlığın, bencilliğin, kariyerizmin, yalanın, aldatmanın, kandırmanın, içten pazarlılığın, kaprisin yer bulamadığı, filizlenemediği bir sanat eseridir bu.

Start Alıp İşe Koyulma

Kızıldere olayını araştırmaya karar verdiğimde, nereden ve nasıl başlayacağıma dair bir ikilem veya bir duraksama yaşamadım. Çünkü on yıllardır izlediğim ve çıkmış her yazıyı okuduğum bu trajedi hakkında, artık sadece harekete geçmek ve kervan yolda dizilir şiarıyla, daha fazla vakit kaybetmeden, oyalanmadan çalışmaya başlamak kararlılığındaydım.

Sabahattin Kurt'tan başlama nedenim, tamamen bir gönül bağı ve fotoğraflardaki masumiyetinin sahiciliğini fark etmemdir diyebilirim. Yıllarca bıkıp usanmadan baktığım fotoğrafların üzerimdeki etkisi beni Sabahattin Kurt'a yönlendirdi. İsminden başka hiçbir şey bilmiyordum.

Sosyalist arkadaşlarla konuşurken, Van Gevaş doğumlu olduğunu öğrendiğim Sabahattin Kurt'un önce mezarını ziyaret edip, ardından aile, arkadaş, akraba çevresine ulaşabilirim düşüncesi ve coşkuyla, Gevaş'a gideceğimi söyledim. Coşku ve heyecanımın, aklın önünde olduğunu fark eden bir Kürt yoldaşım, "Elinde isim yok, adres yok, iletişim kuracağın bir çevre yok. Böyle palas pandıras nereye gidiyorsun, biz Van DEHAP teşkilatımızla temas kuralım, onlar önce bir araştırsınlar, aileye ulaşsınlar, gerekli bilgileri bize aktarırlar, o bilgilerle gidersen hem daha verimli olur hem de zamanı daha iyi kullanmış olursun" dedi. Öneri mantıklıydı ve doğruydu. Beklemeye başladım. 15 gün geçti, bir ses çıkmıyordu, artık ben tek başıma çıkıp gideceğim derken, gelen telefon beni lal etti adeta. Bu değerli Kürt yoldaşım, "Yaz, telefon numarası bu, aile ile teması bu kişi aracılığıyla sağlayacaksın, ayrıca il örgütümüz sana her konuda yardımcı olacak, il başkanımız Yaşar'ın da telefonu bu, seni bekliyorlar" diye söyleyince dünyalar benim oldu.

İlk telefon görüşmelerinden sonra, Sabahattin Kurt'un küçük kardeşi Semih Kurt'a ulaştım. Çok şaşırdı. Bunca yıldan sonra beni nasıl buldun? ilk tepkisi bu oldu. Konuştuk; 1.500 km uzakta olmamıza ve telefonla konuşmamıza rağmen sanki yıllardır tanışıyormuşuz gibi sıcak ve çok samimi bir görüşme oldu. Öncelikle Kızıldere'ye o meşum eve gideceğimi söylediğimde, Semih Kurt kendisinin de gelmek istediğini ama bir sağlık sorunu nedeniyle peryodik kontrolünün İzmir'de yapıldığı için önce oraya gitmesi gerektiğini, ablasının evinde kalacağını, ablasının İzmir'de yaşadığını belirtti. O sırada benim de Sabahattin Kurt ve THKP-C çalışmalarım nedeniyle İzmir civarında olmam gerekiyordu. Semih Kurt ile anlaştık ve konuştuğumuz tarihte İzmir'de buluştuk. Abla Sevinç hanımın evinde buluştuk. İlk görüşme tahmin edileceği gibi hafif gergin başladı. Özellikle de abla, "Bunca yıldan sonra amacınız ne? Ne için kardeşimi araştırıyorsunuz? Ajan olmadığınızı nereden bileceğim? Ya ajansanız? İyi niyetli olduğunuzu nereden bilelim? Kardeşim hakkında kötü şeyler yazmayacağınıza nasıl ikna olacağım?" gibi soruları peş peşe getirip ardından da kardeşinin ölümünün üzerindeki etkisinin boyutu

kendini dışa vurunca, empati kurmanın zorluğunu gördüm. Ablanın güvenini kazanabilirsem, tepkili söylemin yerini bir ortak hareket etme duygusuna bırakabileceğini düşündüm. Öyle de oldu ama çok sevdiği ve acısını hiç dindiremediği kardeşinin ölümünün ne kadar ağır bir travmaya sebep olduğunu, bu travma ile nasıl on yıllarca yaşadığını anlamak uzun sürmedi. Yıllarca kardeşinin kaybını kabul edemediğini söyledi, Sevinç Kurt.

Kardeşim çok başarılı bir öğrenciydi, çok çalışkandı. Gevaş'ta zaten lise yoktu. Babam Sabahattin'i, öğretmenlerinin tavsiyesi ile öğrenimini sürdürmek üzere Malatya, Turan Emeksiz Lisesi'ne gönderdi. Malatya'ya akrabalarımızın yanında üç yıl kalarak liseyi bitirdi. Sonra üniversite öğrenimi için Ankara'ya gitti. Yaz tatillerinde de pek gelmez gelse de en fazla bir hafta kalır dönerdi. Çok az görürdüm kardeşimi. Hep özlemle geçti yıllar, ben de evlenip evden ayrılınca görüşmeler daha da uzun aralıklarla ve çok kısa oluyordu. hep dışarıda olduğu için sanki şimdi de öyle, uzaklarda bir yerlerde yaşıyor da bir gün çıkıp gelecekmiş gibi geliyor bana, bu histen hiç kurtulamadım. Bir gün İstanbul'da Moda'da kaldırımda yürürken bir anda önümde Sabahattin'i gördüm. Arkasından koşar adım "Sabahattin, Sabahattin!" diye seslenerek koştum. Seslendiğim kişi, arkadan Sabahattin'e öyle çok benziyordu ve kardeşimin Kızıldere'de öldürülmüş olduğuna hiç inanamadığım için, "işte şimdi kardeşimi buldum" deyip kucağımda oğlum, Sabahattin zannettiğim kişinin arkasından koşturuyordum ama sesleniyorum durmuyor, dönmüyor bu defa ben daha çok bağırarak koşturuyordum. Sonunda ulaştım ama adam da şaşırdı, baktım ki kardeşim değil, oturdum kaldırımın kenarına, hıçkıra hıçkıra ağladım.

Biz Sabahattin'le aynı sınıfta okuduk Gevaş'ta. Ben üst sınıftaydım ama aynı mekânda idik. İlkokul 1.-2.-3.-4.-5. sınıf öğrencileri aynı derslikte ders yapardık. Öğretmen derse girer, sesli derslerde mesela ilk üç sınıf ders işler, 4. ve 5. sınıf sessiz ders yapardı yani konularını okurlar ya da öğretmenin verdiği ödevleri sessiz sessiz yaparlardı. Sonra, sessiz ders yapan sınıflar sesli derse başlarlar, sesli

ders yapan sınıflarda sessiz ders yaparlardı. Sabahattin o zamanlar öğretmenlerin de bütün talebelerin de yıldızıydı. Çok çalışkandı, öğretmenin her sorduğu soruya cevap verirdi. Öğretmen bazen dersi Sabahattin'e anlattırırdı. Öyle, çok çalışkandı kardeşim. Hem çalışkan hem de çok efendi, saygılı, yumuşak huylu bir çocuktu. Hiç şımarıklık yapmaz, kavga etmez, hep bir şeyler okurdu. Evde de öyleydi; sobanın arkasına oturur, kış günlerinde devamlı okurdu. Mahalleye de pek çıkmazdı. Arkadaşlarıyla top oynamak, oyun oynamak gibi huyları yoktu. Her zaman okuyacak bir şeyleri olurdu.

Bu bilgileri benimle paylaştıktan sonra, Semih Kurt ile Kızıldere'ye gitmek üzere sözleştik. Önce Tokat'ta buluşup, oradan Niksar'a geçecektik, Niksar'dan da Kızıldere'ye. Niyetimiz böyle ama ikimiz de ilk kez o bölgeye gideceğiz. Yörenin yabancısıyız artık, sora sora yol bulacağız. Başka çare yok. Ben Ege bölgesindeki görüşmelerimi bitiriyor ve Mersin'e dönüyorum. Semih Kurt ile sözleştiğimiz tarih gelince de Tokat'a hareket edeceğim ama Sosyalist Gelecek Partisi'nden yoldaşlarım "Bölgeye ilk kez gideceksin, yol yordam bilmezsin, orada sana yardımcı olacak, sahip çıkacak arkadaşlarımız var, onlarla temas kuralım, sen öyle hareket et" dediler. Birkaç gün içerisinde bağlantılar kuruldu ve Tokat'a büyük bir heyecanla gittim. Otobüs eski ve rahatsız edici bir yavaşlıkla gidiyor ya da benim acelem var bir an önce ulaşma isteğim bana bu hissi yaşatıyor.

Ben Mersin'den, Semih Kurt Van'dan hareket ediyor. Ertesi sabah Tokat otogarında buluşuyoruz. Semih Kurt, yemyeşil gözlü bir insan, buluşma ânında gözleri parlıyor bir çift yeşil projektöre dönüyor gözleri. Hâlâ benim bu çabamdan, ne için böyle bir fedakârlığı yaptığımı anlamlandırmada güçlük çekiyor ve hem takdir ediyor hem de soru işaretleri kafasında dolaşıyor. Bu vücut dilinden, mimiklerinden belli. Ama bu bir kaygı verici değil, kötücül bir düşüncenin kafasını bulandırma hali de değil. Gayet normal karşılıyorum bu durumu çünkü 40 yıl geçmiş, bu korkunç olay sonrasında bir tek kişi bile aileyi ziyaret etmemiş, bir başsağlığı dileme nezaketi göstermemiş. Aile acıyı kendi içlerinde ve çok hazin

vakalar yaşayarak, kahrede, kahrede yaşamışlar. Semih Kurt yolda anlatmaya başlıyor:

Kızıldere olayını şehir kulübünde otururken radyodan duydum. İsimleri abimden duyardım, arkadaş olduklarını biliyordum. Çok anlatmazdı ama biliyordum. Zaten ilk anonslarda abimin adı geçmiyordu, orada olacağı benim aklıma bile gelmedi zaten ama olay herkesi şoke etmişti. Hep Mahir Çayan adını söylüyordu radyo spikeri. Sonraki ajanslarda akşama doğru yani isimler sayılmaya başlandı. Biz inanamadık ama ertesi günkü gazetelerde evin içindeki cenazelerin fotoğrafları çıkıp, abimin kanlar içindeki, cansız bedeninin görüntüsünü görünce, artık gerçeği kabullenmek zorunda kaldık. Şoke olduk tabii, ev bir anda akrabalar, komşularla doldu. Feryad, ağıt, evde günlerce eksik olmadı. Babam, abimin cenazesini almaya gidemedi. Olaydan birkaç gün sonra eve bir telgraf geldi. Resmî makamlardadan gelen bir telgraftı. "Oğlunuz Sabahattin Kurt'un cenazesini iki gün içinde almamız gerektiği, şayet cenaze alınmazsa, Niksar'da defnedileceğini" yazmışlardı. Babam, usullere uygun bir şekilde defnedilmesini ve defin işleminden sonra bilgi verilmesini rica eden bir cevabi telgraf yazdı. Bir hafta kadar sonra gelen telgrafta Sabahattin Kurt'un Niksar–Şavşak mezarlığında 157 nolu parselde gömüldüğü bildirildi.

Abimin mezarına biz hiç gidemedik, aile fertlerinden giden olmadı. İşte şimdi sen 40 yıl sonra abimin araştırıp peşine düşünce senin sayende ben de mezarına ilk defa gitmiş olacağım. Abimin üstünden öldürüldükten sonra, bir adet cımbız, bir adet tükenmez kalem (bakkallarda satılan basit bir kalem), bir de 75 kuruş para çıkmış... Babam olaydan bir vakit sonra abime ait ne varsa eşya, giysi her şeyi bir çuvala koydurdu ve anneme verdi, sonra da götürüp yaktırdı. Abimden bir şey kalmadı yani. Tek kalan Tarih Konuşuyor *adında birkaç ciltlik dergi, bir de abimin elinden düşürmediği* Fransızca-Türkçe Sözlük *var, sözlük çok yıpranmış. Bir de abimin cenazesinin çıktığı* Gün *gazetesini saklıyordum. Bunların hepsini sana getirdim. Bu çabaların, yıllar sonra biz bile artık neredeyse unutmuşken, senin çıkıp bunca yol tepip abimle ilgili araştırmalar yap*

man, karşılık beklemeden uğraşıp didinmen bizi çok etkiledi, Sana hediye edeceğim çünkü sen bunu hak ettin ve artık sen ailemiz adına bizi temsilen konuşabilir yazabilirsin, sana çok güveniyoruz ve teşekkür ederiz.

Kızıldere olayı ve abimin kaybından sonra babam bir anda çöktü, annem kendini tutamadan dur durak bilmeden ağlamaya başladı. Bu ağlaması annemin aylarca sürdü, inanamadı, kabullenemedi hiç. Abim mumbar dolmasını çok severdi, annem ölünceye kadar bir daha mumbar dolması yapmadı. Abim bir de türkü severdi, en çok sevdiği, söylediği türkü de "Bilmem şu feleğin ben de nesi var", bu türküyü sık söylerdi.

Annemin önce bir gözü sonra diğer gözü kör oldu. Sonra da vefat etti. Babam, her zaman şakacı, espri yapmayı seven o insan gitti, yerine konuşmayan, enkaz halinde bir insan geldi. Bir süre daha yaşadı. Annemin vefatından sonra babam da hayata veda etti. Kırgın, üzgün, kahrederek son nefesini verdi. Yıllar sonra da kız kardeşim Sevgi, Van'da bir trafik kazasında yaşamını yitirdi. Ben ve ablam kaldık aileden.

Abimle ikimiz R harfini söyleyemezdik, telaffuz edemezdik. Bazen abime söyletmek isterdim muziplik olsun diye, abim de anlardı, özellikle yaptığımı, R yerine Y demek de istemediği için "hani o söyleyemediğimiz harf var ya o işte" der, işin içinden çıkardı yani benim tuzağıma düşmezdi, çok zekiydi.

Semih Kurt, aslında neşeli ve pozitif enerji saçan bir insan. Niksar'a varıp, dolmuştan indiğimizde bizi Niksarlı daha önceden haber verilmiş bir yoldaşımız eşiyle birlikte karşıladı. Tanışıyoruz ama zaten Sosyalist Gelecek Parti çevresinden olduğu için sanki uzun zamandır tanışıyormuşuz gibi hemen sıcak ve çok samimi bir sohbet başlıyor. Biz Semih Kurt'la beraber bir otele önce yerleşmek istiyoruz. Yoldaşımız kaşlarını çatıyor, "Öyle şey olur mu, önderlerimiz için kalkıp buralara kadar gelmişsiniz, evimiz ne güne duruyor" diyerek köye evine götürüyor bizi. Evden hemen sonra Kızıldere'ye doğru yola çıkıyoruz. Kızıldere köyünde bir arkadaş bize yardımcı olacak. Yol çok virajlı ve sarp. Kar yağmış karın

buzlaştırdığı keskin bir virajda aracın lastikleri patinaj yaptığı için çıkmak imkânsızlaşıyor. Kızıldere'ye 3-4 km kala bu aksilik çok can sıkıcı oluyor. Ama köyden bir iş makinesi getiriliyor ve bizi çekmek için aracımızın 10 m kadar önüne park ediyor. Araca zincir takılıp çekmek için iş makinesine binen sürücü yanlış vitesle iş makinesini bir anda geri geri üzerimize sürüyor panik halde toplamaya çalışıyor direksiyonu biz donmuş bir halde üzerimize kopup gelmekte olan koca iş makinesini dehşet içinde izliyoruz saniyeler içerisinde olan bu olayı seyredip akıbetimizi beklemekten başka yapacak bir şey yok. Son metrede direksiyonu kırıyor şoför ama bizim aracın sağ tarafını göçürtüp, duruyor. Buz üzerinde birkaç metre sürüklensek aşağı uçuruma yuvarlanmamız işten bile değil. Bir anda şokun etkisiyle suspus kalıyoruz. Sonra araçtan inip geçmiş olsun filan gibi laflar söyleyip tekrar yola koyuluyoruz. Aracımız çekiliyor ve köye giriyoruz. Köylü mihmandarımıza hemen eve gitmek istediğimizi söyleyince eve doğru yürümeye başlıyoruz yaklaşık 1 km sonra bir anda işte burası diyor. Fotoğraflarda gördüğümüz gibi değil. Etrafta yeni evler yapılmış hep ama ON'ların cenazelerinin çıktığı ev aynen duruyor. Bir anda Mahir'i, Hüdai'yi, Ahmet'i, Ömer'i, Cihan'ı, Ertan'ı, Sabahattin'i, Nihat'ı, Saffet'i, Sinan Kâzım'ı, Ertuğrul'u görür, işitir gibi oluyorum. Sendeliyorum, gözlerim kararıyor. Bir anda o operasyon sanki canlanıyor ve ben evin kapısında; içeride Mahir'ler, dışarıda yüzlerce makineli tüfek atışları, yağan bazukalar, roketatarlar, arasında kalıyormuşum hissini yaşıyorum. Birazdan ölümler başlayacak ve teker teker hayata veda edecek içerideki devrimciler, düşüncesinin kahrediciliğini duyumsuyorum. Bir an vurulan Mahir'in kanının Ertuğrul'un üzerine aktığını ve Ertuğrul'un, "Mahir, sen de mi gittin?" diye haykırışını işitir gibi oluyorum. Ama dakikalar sonra içime bir ferahlık bir gurur bir kıvanç doluyor. ON'lar burada bir tarih yarattılar ve ölümsüzleştiler. Her biri birer onur meşalesi olarak sonsuza dek ışık ve umut saçacaklar. Bu hisle bu defa sanki kapı açılacak Mahir ve Sabahattin "Hoş geldiniz, bekliyorduk seni. Gel içeri biz aslında ölmedik, buradayız vakit gelince yeniden çıkacağız, her şeyi burada gözükmeden izliyoruz" diyor. Biliyorum normal bir ruh hali değil bu ama insan

o anda böyle şeyleri de yaşayabiliyor. Köylü arkadaşımız, "Bak şuranın fotoğrafını çeksene" diyor. Evin penceresindeki parmaklıkların üst çıtasındaki deliği işaret edince anladım ki 40 yıl evvel dışarıdan eve açılan makineli tüfek atışından kalan mermi deliği. Demiri öyle bir delip geçmiş ki, insan vücudunu ne hale getirir, tahmin etmek zor değil. Daha sonra otopsi raporlarında, hükümet tabibi tutanaklarında ve ailelerin cenazelerin defninden önce irkilerek gördükleri vücutlardaki derin oyuklar ve kopan vücut parçalarının boşlukları, bu parmaklık demirini delip geçen mermilerin nasıl bir tahribat yaptıklarını da kanıtlamış oldu. Şu meşhur samanlık, Ertuğrul Kürkçü'ye milyon kez hatırlatılıp imalı ve art niyetli soruların mesneti olan mekân yıkılmış, artık yok. Ev kapalı ama yaz aylarında muhtar Emrullah ve ailesi gelip kalıyorlarmış. Evin dış mimarisinde başka bir değişiklik yok. Hava çok soğuk ve güneş de batınca toparlanıp dönüyoruz. Geceyi, yoldaşımızın evinde geçirip sabah Niksar'a geçiyoruz. İstikamet doğru Şavşak mezarlığı, Sabahattin'in muhtemelen kimse uğramadığı için epey virane haldeki mezarını bulacağız, bu düşünce ve heyecanla mezarlığa giriyoruz. Ağaçlık, yemyeşil bir alan, yaklaşık 3-4 dönümlük bir yer. Dolaşmaya başlıyoruz ama ne bir parsel ne de bir mezar numarası var. Aileye çekilen telgrafta zikredilen 157 no gibi bir levha, iz, işaret yok. Galiba zaten de hiç olmamış.

Mezarlıktaki mezarların tamamını tek tek kontrol ederek dolaştım, yok. O ara mezarlığın yanındaki evlerden birinde uzun yıllardır oturan biri olduğunu öğrendik, Semih o eve gitti, ben mezarlıkta kalıp bir tur daha atmak istedim. Yine mezarları, hiç atlamadan pürdikkat kontrol ettim. Bir şey bulmak mümkün olmadı. Semih de gittiği evden boş döndü. Belediye başkanına gittik, bizi zabıtaya yönlendirdi ama oradan da bir sonuç alamadık. Belediyede de mezar kaydı filan yok. Zaten Şavşak mezarlığı uzun zaman önce define kapatılmış, yeni mezarlık kullanılmaya başlanmış. Bunun üzerine mezarlığın bulunduğu mahallenin üst tepelerindeki evlerin olduğu yere çıktık. 80 yaşlarında birine sorduk, hatırladığını söyledi, o olaydan sonra cenazesi alınmayan birinin ölüsünü aşağıya sabah vakti gömdüler ama akşamüstü geri çıkarıp bir yerlere götürdükleri söylendi ama neresi

olduğunu bilmiyoruz, söylenmedi hiç, diyerek olayın ayrı bir boyutta düşünülmesi gerektiğini hatırlatmış oldu. İlçeden gelen tepkiler nedeniyle belki de Sabahattin Kurt'un cenazesi çıkarılıp başka bir yerde gömülmüş olabilirdi ama neresi belli değil. Her şeyi göze alarak savcılığa gittik. Savcıya çıkıp meramımızı anlattık. Amacımızın mezar yerini bulmak ve bir mezar yaptırmak olduğunu söyledik. Savcı bizi aşağı kattaki memura yolladı. Memur genç bir insandı ve MHP'li olduğu hemen anlaşılıyordu. Ama yardımcı olmak için samimi bir çaba gösterdi. Olay gününden sonraki kayıt defterini bulup çıkardı. Orada okudum, "Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere'deki olay sonrası toplam 143 parça olan silah, vs malzeme ekli tutanak marifetiyle, İstanbul sıkıyönetim mahkemesine gönderilmiştir", gibi bir cümle dışında bir kayda rastlamadık. Ancak memura başka tutanak ve dökümanların da olması lazım dediğimde, mutlaka vardır ama arşivdedir, arşiv dediğimde aşağıda yüzlerce çuval içinde yüz binlerce kâğıt, ne tarih ne yıl hiç belli değil, içeride de fareler cirit atıyor, bulunması imkânsız, şeklinde samimi ve zaten tahmin ettiğim durumu açıkça ifade edince oradan da eli boş çıktık. Ben hemen Ertuğrul Kürkçü'yü arayıp bilgilendirdim. Ertuğrul Kürkçü, ben o listeyi, tutanağı ve tutanakta geçen malzemeleri mahkemede gördüm, bilgim var, deyince, artık yapacak bir şey kalmadı. Hasar gören aracı tamir ettirmek için sanayiye gittik. Sanayide ben telefon görüşmeleri yaparken, far yenilendi. Gergindik biraz, o sıra Semih Kurt, arabayı vankedisi gibi yaptırdım deyince önce anlamadım ama muzipçe gülüp, in bir bak istersen, diye işaret edince baktım ki arabanın bir farı ayrı renk ve şekilde diğeri ayrı renk ve şekilde. Bu defa ikimizi de bir gülme tuttu hakikaten araba vankedisi gibi olmuştu.

Kızıldere maceramız sıfatına uygun bir olayla son buldu. Köyden dönerken aracımız Jandarma tarafından durduruldu ve araçtan inmememiz uyarısı yapıldı. Kimlikler alındı, o arada fark ettik ki, yirmi kadar makineli tüfek namlusu, yolun karşı tarafında konuşlanmış, sazlıklar arasından üzerimize çevrili vaziyette. Üç-beş dakika sonra kimliklerimiz verildi ve herhangi bir şey sorulmadan devam edin denildi.

Vedalaştık ve Niksar'dan ayrıldık; Semih Kurt Van'a ben çalışmalarımda yeni görüşmeler için Mersin'e. Duygusal bir an yaşadık, Semih Kurt'a sarılıp görüşmek üzere dediğimde, o yemyeşil gözleri buğulandı, sesi titreyerek çok sağ ol, abim için çok şey yaptın yapmaya da devam edeceksin, biz senin yaptıklarını yapamadık aile olarak, hakkını helal et, sözlerini sarf edince ben de artık zor zaptettiğim gözpınarlarımı koyverdim. Ama söz vermiştim, Sabo burada bitmeyecekti.

Kızıldere Olayı Başlangıcı ve Bitişi Tüm Detaylarıyla

45 yıl sonra, Kızıldere'yi anlatacağım. Ne sıfat kullanılırsa kullanılsın, Kızıldere vakasını tam kavrayacak bir açıklama gücüne sahip olamaz. Ama "trajik ve korkunç" demek yeterli olmamakla birlikte, olayın cereyan edişi ve sonuçlanışına uygun düşüyor.

Kızıldere operasyonunun iki anlatımı var; biri resmî ve savcı Naci Gür tarafından hazırlanan iddianamedeki anlatımı. Diğeri ise 13 kişinin ölümüyle biten operasyondan sağ kurtulan Ertuğrul Kürkçü'nün anlatımı. Her ikisine de yer verecek, kaynaklara ve belgelere dayanarak yanlışları gösterecek, doğru olanı bulmaya çalışacak ve son sözümüzü söyleyeceğiz.

Tarihsel bir vaka olarak doğrudan sadece olay ve sonrasına odaklanacağımızı vurgulamakta yarar var.

Önce, Kızıldere'ye geliş sürecinde yaşananları, kısa bir kronolojiyle hatırlayalım. Bu kronoloji, Kızıldere konusuna yönlendiği için zorunlu olarak belli olayları içerirken o dönemde önemli de olsa bazı olay ve olguları atlamaktadır; atlananlar önemsiz ya da kayda değer görüldüğünden değil.

Kronoloji

10 Ekim 1965 seçimlerinde tam anlamıyla bir yenilgi yaşayan CHP karşısında, Süleyman Demirel'in genel başkanı olduğu Adalet Partisi, yüzde 52,87 oy oranıyla 240 milletvekili kazanarak 30. Hükümeti tek başına kurar. Aynı seçimlerde bir ilk yaşanır; Türkiye İşçi Partisi (TİP) yüzde 2,97 ile 15

milletvekilliği kazanarak meclise girer. 1961 Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlükler topluma bir dinamizm kazandırırken parlamentoda ilk defa sosyalizmin sesi yankılanmaya başlar.

1967 yılında Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kurulur. Dünyayı etkisi altına alan 1968 rüzgârları Türkiye'de de esmektedir. Üniversite öğrencilerinin, işçi sınıfının, köylülerin ve aydınların muhalefeti, toplumda ve siyasette ses getirmeye başlar. 1969 seçimlerinde Adalet Partisi'nin oyları yüzde 46'ya geriler.

Özellikle 1960'ların sonuna doğru, iki seçimi de Adalet Partisi kazanmış olsa da sosyalist fikirler etki kazanarak kitleselleşmeye başlar.

Dev-Genç'in Kuruluşu ve Gezmiş'in Kürkçü'ye Desteği

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) 1969 yılında Devrimci Gençlik'e (DEV-GENÇ) dönüşür. DEV-GENÇ'in 18 Ekim 1970 kongresinde Genel Başkanlığa, Deniz Gezmiş'in de açık desteği ile Ertuğrul Kürkçü seçilir.

Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in önerisiyle Sinan Kâzım Özüdoğru da Genel Sekreterliğe getirilir. Bu seçimde Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga gibi kısa bir süre sonra Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi'nin (THKP-C) önder ve militan kadrosunu oluşturacak isimler yoğun çaba gösterirler.

DEV-GENÇ, yöneticilerinin bile öngöremeyeceği kadar etkili bir güç haline gelir. Üyeleri, neredeyse ülkenin nerede çözülemeyen bir toplumsal sorunu varsa, çözüm için davet edilir, onlar da koşarak giderler.

1970 yılında dünyada '68 dalgası geri çekilirken Türkiye'de ivmenin '68'den de hızlı bir şekilde arttığı görülür. Öğrenciler, işçiler ve köylüler; işgal, boykot, grev, tarım üreticilerinin mitingleri ile artık siyaset arenasında seslerini yükseltmeye başlarlar.

Siyasal'da THKP-C, ODTÜ'de THKO

Burada bir parantez açmak gerekiyor: DEV-GENÇ içinden, Türkiye siyasi ve toplumsal mücadele tarihinde önemli izler bırakan üç devrimci-sosyalist örgüt çıkar. THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi), THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) ve TİKKO (Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu).

Yazı dizisinde, konusu itibarıyla THKP-C ve THKO ile daha çok meşgul olunacak. DEV-GENÇ döneminde henüz ayrı örgütlenmeler oluşmamışken, yazımızda isimleri sık anılacak genç devrimciler birbirlerini tanımakta, ilk kitlesel eylemlerde hep bir arada bulunmakta idiler. Zamanla olayların yoğunluğu içinde arkadaş grupları, güven, anlayış yakınlığı, Marksizm-Leninizmi algılayış, kişisel yakınlıklar gibi etkenlerle oluşan ve gelişen ilişkiler, ayrı örgütsel yapılara doğru evrilir.

Kesin ve mutlak çizgilerle ayrılmasa da, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi THKP-C'nin, ODTÜ ise THKO'nun karargâhı gibidir. Hızla akan süreç içinde, biraz da dünyadaki gelişmelerin ve örgütlenme anlayışındaki tercihlerin de etkisiyle 1970 yılında THKP-C ve THKO kuruluşlarını netleştirirler. 1971 yılında THKO'nun İş Bankası soygunu, 4 Amerikalı askerin kaçırılması ile yarattığı yankı, sempatizan kitlede oluşturduğu etki THKP-C üzerinde moral baskıya neden olur. Aslında uzun bir hazırlık dönemini öngören THKP-C önderleri, o uzun vadeli mücadele hazırlığından vazgeçip peş peşe eylemlere yönelerek "şehir gerillası"nı başlatırlar.

Ne Kırdan, Ne Şehirden, Kırşehir'den Başlayalım!

Çok şematik olsa da şunu söylemek mümkün; silahlı mücadeleyi temel alan her iki örgütten THKP-C "şehir gerillası"nı, THKO "kır gerillası"nı temel alır. Birbirlerini rakip olarak görmeseler de, her iki örgüt arasında da eylem bazında bir rekabetten söz etmek mümkün.

Zaman zaman iki örgütün birleşmesi mevzu edilse de, bu fikir hem itibar görmez, hem de herhangi bir girişimde bulunulmaz.

Yalnız şunu söylemeden geçmeyelim: "Şehir gerillası" ve "kır gerillası" kavramlarının gündeme girmesiyle mücadelenin şehirlerden kırlara doğru mu, yoksa kırlardan şehirlere doğru mu olacağı tartışması başlar. Tartışmalar bitmek bilmez, ifrata varır ve şirazesinden çıkar. Böyle bir tartışma toplantısında KIR'dan mı başlasın, ŞEHİR'den mi başlasın tartışması bezdirici bir hal alınca, dayanamayan biri söz alıp "Bir önerim var, ne KIR'dan, ne ŞEHİR'den, en iyisi KIRŞEHİR'den başlayalım" der. Gerilen sinirlerin hâkim olduğu salonun bu öneri ile ne hale geldiği tahmin edilebilir sanırım.

Deniz'lerin Yakalanışı ve Mahir'lerin Eylemleri

Tekrar kronolojiye dönersek:

1971 yılının 12 Mart'ında Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Celal Eyiceoğlu ve Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'un imzalarıyla Demirel hükümetine muhtıra verilir. Muhtıradan sonra hükümet üyelerini toplayan Demirel istifasını Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a verir. 19 Mart'ta CHP'den istifa eden Prof. Nihat Erim, Cumhurbaşkanı Sunay tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilir. 25 Mart'ta da Nihat Erim'in kabinesi onaylanır.

Bu arada 16 Mart 1971'de THKO'lu Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan Sivas Gemerek'te, 23 Mart'ta Hüseyin İnan ve Mehmet Nakipoğlu Kayseri Pınarbaşı'nda yakalanır. Nisan ayında DEV-GENÇ, Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ve Ülkü Ocakları hükümetçe kapatılır. 11 ilde sıkıyönetim ilan edilir.

Başbakan Nihat Erim, 23 Nisan'da yaptığı radyo konuşmasında, artan eylemler üzerine "Alınacak tedbirler BALYOZ gibi kafalarına hemen inecektir" diyerek gelecek günlerde olacakların işaretini verir.

17 Mayıs'ta İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom, THKP-C üyeleri tarafından kaçırılır, 23 Mayıs'ta da şakağına sıkılan üç kurşunla öldürülmüş vaziyette bulunur.

30 Mayıs'ta THKP-C'li Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir, İstanbul Maltepe'de girdikleri evde Sibel Erkan isimli bir kız çocuğunu rehine alırlar. THKO'nun önder isimlerinden Cihan Alptekin, Tayfun Cinemre'nin kullandığı motosikletle Tekirdağ civarında yakalanırlar.

31 Mayıs'ta, Adıyaman Nurhak dağlarında, THKO'nun önde gelen isimleri Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga öldürülür, yaralanan Mustafa Yalçıner ile Hacı Tonak sağ olarak yakalanır. O çatışmanın uzağında ama aynı mahalde bulunan THKO'nun diğer gerilla timi de neredeyse tam kadro yakalanır.

1971 Haziranı'nın ilk günü, Sibel Erkan'ı rehine olarak tutan Mahir Çayan yaralı ele geçer, Hüseyin Cevahir ise vücuduna sıkılan yüzlerce kurşunla öldürülür. Olaydan hemen sonra gazetecilere konuşan Sibel Erkan "Mahir ve Hüseyin ağabeyler bana hiç fenalık yapmadılar" der ama bir daha asla konuşturulmaz.

Kızıldere Sürecini Başlatan Maltepe Firarı

9 Ekim'de Deniz Gezmiş ve 17 arkadaşı, Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nce idama mahkûm edilir. Bu 18 isim THKO'nun önder kadrosudur.

1971 yılının 30 Kasım günü, idam talebiyle yargılanmakta olan THKP-C lideri Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz ile THKO İstanbul bölge sorumlusu Cihan Alptekin ve Ömer Ayna tutuklu bulundukları Maltepe Askeri Ceza ve Tutukevi'nden tünel kazarak kaçarlar. Bu olay, yönetenleri adeta çılgına çevirir ve açık tenkil politikası uygulanmaya başlanır.

"Maltepe firarı Kızıldere olayının başlangıcıdır" da denilebilir. İki ayrı örgüt olan THKO ve THKP-C'nin üyeleri, bu tüneli kazarak kaçma eylemini yaparken, akıllarında idamlarına kesin gözüyle bakılan Deniz'leri kurtarma düşüncesi vardır.

10 Ocak 1972 tarihinde Askeri Yargıtay Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idam kararlarını onaylar.

19 Şubat 1972 tarihinde, THKP-C'nin unutulmayan isimlerinden Ulaş Bardakçı düzenlenen operasyonda öldürülür, Ziya Yılmaz ise yaralı olarak yakalanır.

Mahir Çayan'dan Yurtdışı Önerisine Ret

Devletin tüm güvenlik ve istihbarat birimleri alarm vaziyetinde Maltepe firarilerinin, özellikle de Mahir Çayan'ların peşlerindedirler. Baskı ve yaratılan korku atmosferi nedeniyle barınma ve saklanma imkânları gün geçtikçe azalan THKP-C ve THKO'lular İstanbul'dan Ankara'ya nakledilirler.

Deniz Gezmiş'in en yakın arkadaşı ve "O sağken bana bir şey yapamazlar" dediği Cihan Alptekin, neye mal olursa olsun Deniz'lerin idamını engelleme düşüncesini eyleme geçirme kararındadır. Ankara'da da çok sıkı takip altında olduklarını MİT'çi Mehmet Eymür'ün anılarından da öğrendiğimiz Mahir'ler, Ankara'da büyük bir eylem yapmayı tasarlarlar, ancak yapılan keşif ve değerlendirmelerde bu çapta bir eylemin koşullarının var olmadığı anlaşılır.

Artık Ankara'da kalma çok tehlikeli bir hal almıştır. Lojistik ve iletişimi sağlamada en fazla yardım edenlerden ODTÜ öğrencisi Koray Doğan, gittiği evde karakol kurmuş olan polislerden biri tarafından vurularak öldürülür.

Yıllar sonra Ertuğrul Kürkçü, o günlerdeki durumlarını, doğa belgesellerindeki kaplanın pençelerinden ve ölümcül kovalamasından can havliyle düşe kalka kaçan ceylana benzetirken çok haklıdır.

Yurtdışına çıkma önerisi Mahir Çayan tarafından tereddütsüz reddedilir. Oğuzhan Müftüoğlu, planlanan büyük çaplı eylemi kendilerinin yapmasını, Mahir'lerin yurtdışına çıkmasını, buna imkân olduğunu söyler. Ancak Mahir Çayan hem yurtdışına çıkmayı kabul etmez, hem de o çaptaki bir eylem için yeterli tecrübelerinin olmadığını ve hayatlarına mal olabileceğini, bunu kabul edemeyeceğini söyler Oğuzhan Müftüoğlu'na.

39 yıl sonra, Sinan Kâzım Özüdoğru'nun abisi Emin Özüdoğru ile birlikte kendisiyle görüştüğümüz Müftüoğlu "Keşke o akıbeti biz yaşasaydık da arkadaşlarımız hayatta kalsalardı" derken, yüzündeki ve ses tonundaki derin hüzün ve özlemin tarifini yapmak mümkün değil.

Kızıldere'ye Doğru Karadeniz'e Geçiş

THKP-C'nin kurucu kadroları henüz DEV-GENÇ döneminde "tütün ve fındık mitinglerini örgütlemek, gerilla eğitimleri yapmak ve kitle çalışmaları" için çok sık Karadeniz'e gidip gelirler. Bölge halkıyla sıcak ilişki ve iletişim kuran DEV-GENÇ'liler yörede çok sevilirler, kayda değer sempatizan ve taraftar tabanı oluştururlar. En sık gidenlerden Sabahattin Kurt'u dağlardaki çobanlar bile tanımaktadır, çünkü azığını bırakın paylaşmayı yiyeceğinin hepsini onlara verir.

1960'lardaki TİP deneyiminden gelen ve THKP-C'ye katılan yerel isimlerden Ziya Yılmaz, Ertan Saruhan, Ahmet Atasoy zaten yıllardır bölgede çalışmış, saygın kişilikleri ile de elverişli bir zemin oluşturmaya muvaffak olmuşlardır.

Ertan Saruhan THKP-C'nin "Karadeniz bölge sorumlusu"dur. Sürekli Ankara'ya gelerek ilişkiyi dürdürmektedir. Saruhan hem daha iyi saklanma, hem de düşünülen çapta bir eylem yapmak konusunda Karadeniz'e gelmeleri için Mahir'leri ikna eder. Zaten başka bir yol da kalmamıştır.

Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna 17 Mart 1972 tarihinde temin edilen makarna yüklü bir kamyonla Ünye'ye doğru yola çıkar, 18 Mart'ta Ünye'ye varırlar. Hüdai Arıkan, Sinan Kâzım Özüdoğru ve Saffet Alp 23 Mart 1972 tarihinde bir taksi ile Fatsa'ya hareket eder ve Ahmet Atasoy'un Yapraklı köyündeki evine ulaşırlar. Sabahattin Kurt, zaten oradadır.

Yapılan istişarelerde Ünye'deki radar üssü, Ankara'da yapılması düşünülen ama vazgeçilen o büyük çaplı eylem için hedef seçilir. Beri yanda zaman aleyhe işlemekte, Deniz'lerin idamına karşı tüm girişimler sonuçsuz kalmaktadır...

Sene 1972. 18 Mart'ta, Ertan Saruhan'ın kullanmakta olduğu kamyonla Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna Ünye'ye ulaşırlar. Ahmet Atasoy, Ünye'de aldığı grubu, abisi Mehmet Atasoy'un Fatsa'nın Yapraklı köyündeki evine götürür.

Bir parantez açmak gerekiyor, tam da bu noktada: Ertan Saruhan'ın, güzergâh boyunca yapılan kontrolleri kendi kimliği ile geçtiği, uzun yıllar evvel Uğur Mumcu tarafından

işlenmiş ve kuşkulu bulunmuştu. Konspiratif yaklaşımlar, bu mevzu üzerinden Kızıldere'nin zaten devletçe planlanmış bir senaryo olduğu ve akıbetin bu şekilde organize edilmiş olduğu iddiaları zaman zaman seslendirilmişti.

"Karadeniz, DEV-GENÇ, THKP-C" denince akla gelen ilk isimlerden biri de, "Çörtük İsmet" lakaplı İsmet Öztürk'tür. Mahir'in Karadeniz örgütlenmesi için ilk görüştüğü simalardan biri olan İsmet Öztürk, köy çalışması ya da kaçak olduğu için Karadenize gelen militanların ilk temas kurduğu mahalli kadrolardan olduğu ve Maltepe firarı sürecinde görev de verildiği için olayların içyüzüne vakıf olmasının yanı sıra, Karadeniz kadrosunu, hele de THKP-C'nin Karadeniz sorumlusu Ertan Saruhan'ı hem çok iyi tanımakta, hem de sıkı ilişkisini sürdürmektedir. Ölümünden evvel yayımlanan anılarında şunları yazıyor:

> *Benim aranıp aranmadığım belli değildi ama Ertan serbest dolaşıyordu. Uğur Mumcu'nun köşe yazılarına malzeme olan "Ertan aranmasına rağmen polis hüviyetine bakıp serbest bıraktı" safsataları boş kuruntudan başka bir şey değildir. Ertan'ın arandığına dair şüphelerin oluşması... Mahir'leri Karadeniz'e geçirdikten sonra izini kaybettirmesinden kuşkulanan polisin izini bulmak için sürdürdüğü çabaların sonucu olmuştur. Yani Fatsa'ya geldikten sonra.*[9]

Kızıldere'ye Gitmeye Nasıl Karar Verildi?

Fatsa'nın Yapraklı köyünde, kararlaştırılan eylemin planı yapılır. Ünye'deki Amerikan radar üssü çalışanları, tesadüfen, THKP-C sempatizanı bir avukatın bürosunun da bulunduğu apartmanın üst katında ikamet etmektedirler.

Ahmet Atasoy, avukatın bürosuna giderek Mahir'lerin istediği istihbaratı toplayıp, gruba iletir.

9. İsmet Öztürk, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*, Dipnot Yayınları, 2010, s. 64.

Karadeniz'den Kızıldere'ye ölüm yolculuğunun güzergâhı.

Mehmet Atasoy'un evinde, tamamen yapılacak eyleme odaklanmış bulunan Çayan ve arkadaşlarının, eylemden sonra rehinelerle birlikte gidecekleri güvenilir bir yer bulunması işi de yine Ahmet Atasoy tarafından halledilir. Ne Çayan, ne de diğerleri o sıralar ne Kızıldere, ne de kalacakları ev hakında bir bilgiye sahiptirler. Ahmet Atasoy, Alevi bir sülaleden gelmektedir. Önce, "Yüncü Hasan" diye anılan Hasan Yılmaz'ı bağ fidesi sattığını bildiği için pazaryerinde bulur. Kazandığından daha fazlasının kendisine verileceğini söyleyerek kalınacak yer bulmasını ister. Kızıldere köyü muhtarı ve Alevi olan Emrullah Aslan'ın yakını olduğunu söyleyen Yüncü Hasan ile birlikte Emrullah Aslan'la görüşülür. Kızıldere'de öldürülen Nihat Yılmaz'ın kardeşi Abdullah

Yılmaz'ın da bulunduğu görüşmede, yetenekli ve vasıflı bir insan olan Ahmet Atasoy, Emrullah Aslan'ı şu sözlerle ikna eder:

"Maltepe Cezaevi'ni yarıp geçen arkadaşlardan dört kişiyi buraya getireceğiz. Bunlar Alevidir. Bunları saklamak bizim görevimizdir. Sen de görevini yapmalısın. Bunlar yiğit insanlardır, doğru insalardır, namuslu insanlardır."[10]

Böylece kalınacak ev meselesi de hallolur. Köyün "Kızıldere" olan adı ile garip bir tesadüf eseri, olayın özü denk düşecektir!

Ne Devrimi Görmesi, Altı Ay Yaşarsak İyi!

Eylem timi Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin, Ertan Saruhan, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Hüdai Arıkan olarak belirlenir. Eyleme katılmaması kararlaştırılan Saffet Alp, Ömer Ayna, Sinan Kâzım Özüdoğru, 23 Mart günü Sabahattin Kurt'un kalmakta olduğu Fatsa, Nurettin köyündeki Hüseyin Gümüş'ün evine getirilir. Evdeki bir sohbet sırasında Hüseyin Gümüş, sorar:

"Sabahattin ne dersin, devrimi görebilecek miyiz?"

Sabahattin Kurt'un cevabı şimdi bile yürek sızlatıyor; "Ne devrimi görmesi, altı ay yaşarsak iyi..."

24 Mart günü, Ömer Ayna, Yüncü Hasan, Sinan Kâzım Özüdoğru, Sabahattin Kurt ve Saffet Alp, şoförlüğünü Mehmet Bayrak'ın yaptığı araçla ulaştıkları Niksar'ın Reis köyünde araçtan inerler.

Ömer Ayna, Sinan Kâzım Özüdoğru, Sabahattin Kurt ve Saffet Alp, Yüncü Hasan tarafından Kızıldere'ye getirilir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı, Parlamentosu ve Hükümetine...

25 Mart 1972 tarihli, "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Parlamentosu ve Hükümetine" başlığını taşıyan bildiri ile eylemciler isteklerini şu şekilde sıralayarak dünya ve Türkiye kamuoyuna ilan ederler:

1 – İnfazlar derhal durdurulacak,

2 – Hiçbir yurtsever ve devrimci asılmayacaktır.

10. Koray Düzgören, *THKP-C ve Kızıldere*, BDS Yayınları, 1988, s. 31.

3 – Ençok kırk sekiz saat içerisinde bu konuda Türkiye radyolarından infazların durdurulduğu hakkında yayın yapılması şarttır.

Ve Ünye'de Teknisyenler Kaçırılıyor

26 Mart 1972 günü Ertuğrul Kürkçü, Mahir Çayan, Cihan Alptekin ve Hüdai Arıkan Charles Turner, Gordon Banner ve John Stuart Law'ı rehine alırlar. Grup, dışarıda İngiliz teknisyenlere ait Land-Rover'a Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz ile birlikte binerek Niksar'a doğru hareket eder. Aracı Nihat Yılmaz kullanmaktadır. Eylem başlamadan Ünye'ye gelmiş olan (Çörtük) İsmet Öztürk, ilk etapta zaman kazanılması için gerekli gördükleri kurum ve kişilerin telefon hatlarını kesmiştir.

27 Mart'ta apartmana gelen müstahdem evdeki diğer İngilizleri elleri bağlı, ağızları flasterli vaziyette bulunca olay açığa çıkar.

27 Mart saat 01:30 sıralarında Kızıldere eteklerine gelen Mahir Çayan, arkadaşları ve rehineler araçtan inerler. Ahmet Atasoy kılavuzluğunda yürüyerek Kızıldere'ye varılır, ancak günün ışımış olması nedeniyle muhtarın evine girilmez, bir ağılda akşamın olması beklenir. Gece geç saatte ekip eve girer.

Bütün bunlar olurken, istihbarat güçleri, özellikle de Mehmet Eymür ve Hiram Abas hiçbir açığı kaçırmadan iz sürerken Mahir'lerin Karadeniz'e geçtiklerini öğrenirler. Ziya Yılmaz'ın Fatsalı olması akıllarına gelir sorguyu yapan Eymür ve ekibinin. Fatsa'ya odaklanırlar ve sorgulamalar akabinde hemen tutuklamalar başlar.

Arkadaşlarının Yanına Dönüp Öldüler

Mahir Çayan, Kızıldere yöresine geldiklerinde Land-Rover'dan inerken aracı kullanan Nihat Yılmaz ile yanındaki Ertan Saruhan'a aracı uzak bir yere bırakarak Ankara, İstanbul'a gitmelerini, izlerini kaybettirmelerini ve bu tarihsel eylemi gelecek kuşaklara anlatmalarını ister. Jipi en uzak noktaya götürüp terk eden Saruhan ve Yılmaz, 28 Mart 1972 günü, bugün anlaşılması, algılanması ve izahı güç bir duygudaşlık ve cesaretle son derece zor koşullarda, saatlerce

yürüyerek, sora sora Kızıldere'ye dönerler ve iki gün sonra cenazelerinin çıkacağı o meşum evde yoldaşlarının yanına yerleşirler.

Hem ihtiyaçları karşılaması, hem de etrafı kolaçan etmesi için 28 Mart'ta Tokat'ın Niksar ilçesine gönderilen muhtar, askerî birliklerin ve sıkı önlemlerin boyutunu evdeki konuklarına aktarır. Mahir Çayan ve arkadaşları artık kendilerine doğru adım adım yaklaşıldığını tahmin ederler.

Peş peşe tutuklamalar ve sorgulamalar sonucu özellikle Yüncü Hasan'dan alınan bilgilerle Kızıldere tespit edilir. 29 Mart gecesi saat 23:00 sıralarında Yüncü Hasan güvenlik güçleriyle Kızıldere'ye getirilir. Muhtar Emrullah Aslan'ın anlatımından öğreniyoruz ki, Mahir Çayan ve arkadaşları Yüncü Hasan'ın ele geçtiğini ve kendilerine doğru yaklaşıldığını ellerindeki telsizden zaten öğrenirler.[11]

Hasan Yılmaz'ın oyalayıcı tutumu üzerine Jandarma Teğmen Mustafa İlerisoy ile Astsubay Başçavuş İsmail Hakkı Topaloğlu 30 Mart 1972 tarihinde köyün muhtarı ile görüşmek üzere eve gelirler. Ama henüz Mahir'lerin o evde oldukları bilgisine sahip değillerdir, muhtardan bilgi almak amacıyla gelinmektedir.

Askeri Savcı'nın İddianamesinden Kızıldere

Şimdi Kızıldere trajedisinin, askeri savcı Albay Naci Gür tarafından hazırlanan iddianamedeki anlatımına bakabiliriz:

> *Jandarma Teğmen Mustafa İlerisoy ile Jandarma Astsubay başçavuş İsmail Hakkı Topaloğlu'nun eve doğru yaklaştığını gören nöbetçi eylemci, durumu arkadaşlarına ve muhtara bildirmiş; eylemcilerce Emrullah Aslan, görevlilerin gelişlerinin gerçek sebebini öğrenmek ve zaman kazanmak amacıyla onları dışarıda karşılaması için gönderilmiş; ancak durumun vehamet arz ettiğini, köyün güvenlik kuvvetlerince sarıldığını öğrenen muhtar Emrullah Aslan kendisini sorumluluktan kurtarmak için daha önce hazırladığı bir mektubu görevlilere vererek*

11. Koray Düzgören, *THKP-C ve Kızıldere*, BDS Yayınları, 1988, s.111.

anarşistlerin ve kaçırılan üç İngiliz'in evinde bulunduğunu beyan etmiştir. Emrullah Aslan'ın güvenlik kuvvetlerince gözaltına alınmasını müteakip evdeki aile mensupları da dışarı çıkmıştır.

Durumun J. Alb. Kadri Sönmez'e bildirilmesi üzerine köy komando taburunca çevrilmiş; anarşistlerle üç İngiliz'in bulunduğu ev civarı da görevli kılınan timlerce abluka altına alınmıştır.

30 Mart 1972 günü sabahı Kızıldere köyüne gelen Harekât komutanı J. Alb. Sezai Durukan (...) komutayı almış; öncelikle ev yakınına kadar emniyet müfrezelerini ve dinleme postalarını görevlendirdikten sonra Mahir Çayan ve arkadaşlarına megafonla teslim olmalarını... adalete teslim edileceklerini... İngilizlerin Türkiye'de misafir bulunduklarını, onların öldürülmemesini, bu İngilizlerin öldürülmelerinin Türk milletini güç durumda bırakacağını, İngilizleri göstermelerini birçok kerre ihtar ve ikaz etmiştir. Buna karşılık Mahir Çayan ve arkadaşları teslim olmayacaklarını, buraya ölmek ve öldürmek için geldiklerini, bunda kararlı olduklarını, şartları yerine getirilmediği takdirde çarpışacaklarını ve İngilizleri öldüreceklerini belirterek silahlı kuvvetler ve komutanlarına hakaret teşkil eden sözlerle karşılık vermeğe devam etmişlerdir... Eylemciler evin sarılmasından sonra çatı kiremitlerini yer yer açarak dışarıyı daha iyi görebilecek bir durum sağlamışlar; dışa karşı isabetli atışı temin etmek üzere bina duvarında da mazgal delikleri açmışlar; ayrıca evin kapı ve pencereleri arkasına eşyaları yığarak tahkimat yapmışlardır.

Yapılan müteaddit ihtarlardan sonra üç İngiliz, görevlilere gösterilmiş; güvenlik kuvvetlerince, kaçırılan üç İngilizin de evde bulunduğu kesinlikle öğrenilmiştir.

Saat 12:00 sıralarında güvenlik kuvvetlerince megafonla eylemcilere hitaben: "İçinizde hiçbir eyleme katılmamış şahıslar var, teslim olmak onların menfaatleri icabıdır. Adalete teslim olun ve İngilizleri öldürmeyin" şeklinde ihtarda bulunulmuş; bunun üzerine Mahir Çayan arkadaşlarını toplayarak "bu olay Sibel Erkan olayının daha yüksek seviyedeki tekrarıdır. Sibel olayı sırasında Hüseyin Cevahir, çok yiğit bir arkadaşımız olmasına rağmen bu kabil

ihtarlar karşısında teslim olmak istemişti. Oysa bu onun bir zayıflığının ifadesiydi" demek suretiyle arkadaşlarının hislerine hitapta bulunmuş; bunun üzerine müştereken yapılan konuşmada teslim olunmaması ve İngilizlerin öldürülmesi hususunda tekrar tam bir anlaşmaya varılmıştır.

Saat 14:00 sıralarında evde eylemcilerce güvenlik kuvvetlerine seri atışlar yapılmağa başlanmış; dıştan da görevli erlerce ev saçak kısmına 3-4 el ikaz atışı yapılması üzerine harekât komutanı J. Alb. Sezai Durukan İngilizleri sağ olarak kurtarmak ve eylemcileri de sağ olarak ele geçirmek amacını güttüğünden derhal emrindeki birliğe ateş kesmesi emrini vermiştir.

Bu arada Mahir Çayan'ın verdiği talimat veçhile hareket eden eylemciler, elleri arkadan bağlı vaziyette tutulan Charles Turner, Gordon Banner ve John Stuart Law'ı tabanca ile müteaddit atış yapmak suretiyle öldürmüşler; güvenlik kuvvetlerince evden boğuk silah sesleri geldiğinin duyulması üzerine dinleyici postaları çağırılıp sorulduğunda tabanca ile atış yapıldığı kesinlikle öğrenildiğinden eylemciler tarafından İngiliz teknisyenlerinin öldürüldüğü anlaşılmıştır.

Bütün buna rağmen eylemcilere saat 15:45'e kadar devamlı olarak İngilizleri göstermeleri ve teslim olmaları, aksi halde güvenlik kuvvetlerinin kanuni yetkilerini kullanacakları ve atışlarına atışla karşılık verileceği ihtar edilmesine rağmen müspet bir cevap alınamamış; aksine küfür ve silah atışı ile mukabele edilmiştir. Saat 16:00 sıralarında içerden el bombası atılmağa ve arkasından da silah atışı yapılmağa başlanmış, bu zorunlu durum karşısında güvenlik kuvvetleri de... mukabil atışta bulunmuştur. Bu müsademe sırasında evden Çayan vuruldu diye bir ses duyulmasına rağmen içeriden silah ve bomba atışına devam edilmiş; bu sırada ev içinde eylemcilere ait el bombalarının patladığı işitilmiştir.

Sabahattin Kurt, Saffet Alp, Sinan Kâzım Özüdoğru ve Ömer Ayna'nın Kızıldere'ye gitmeden önce kaldıkları Ünye, Tekkiraz, Nurettin Köyü'ndeki Hüseyin Gümüş'ün evi

İngiliz teknisyenlerinin öldürüldüğünün kesinlikle öğrenilmesi, müteaddit ihtarlara rağmen eylemcilerce atışa devam edilmesi karşısında harekât komutanlığınca teşkil edilen tim, göz yaşartıcı ve sis bombası kullanarak eve girmeğe muvaffak olduğunda evde bulunan Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Saffet Alp, Sinan Kâzım Özüdoğru, Mahir Çayan, Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Sabahattin Kurt ve Nihat Yılmaz'ın ölmüş oldukları; İngiliz teknisyeni Charles Turner, Gordon Banner ve John Stuart Law'un ise eylemcilerce öldürüldüğü, cesetlerinin soğumuş olduğu, kolları arkadan bağlı ve sırtüstü bir şekilde ev holünde bulundukları tespit edilmiştir.

Sanık Ertuğrul Kürkçü ise arkadaşlarındaki savunma el bombalarının patlaması bu sebeple birçoğunun ölmesi ve yaralanmasından sonra beraberine Mısır yapısı 9 mm çaplı 13746 numaralı otomatik tabanca, 61 adet aynı çaplı mermi ve 1 adet fünyeyi alıp evin alt katındaki samanlığa kaçarak samanlar arasına saklanmış; ele geçirilen sanıklar arasında Eruğrul Kürkçü'nün bulunmadığı tespit edildikten sonra 31 Mart 1972 günü aynı evde arama yapıldığında

adı geçen sanık gizlendiği samanlıkta taşıdığı silah, mermi ve fünye ile ele geçmiştir."

12 Mart ve Türün Kardeşlerin İcraatı

Albay savcı Naci Gür'ün iddianamesinde vaka böyle anlatılıyor.

Bu noktada atlanmaması gereken önemli bir detay var. 12 Mart muhtırasından sonra Demirel hükümetinin istifasının ardından 26 Mart'ta CHP'den bu görev için istifa etmiş bulunan Prof. Nihat Erim tarafından kurulan hükümet, 27 Nisan'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na, 1. Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün'ü getirir. Faik Türün'le birlikte muazzam bir tevkifat dalgası ülkeyi ve İstanbul'u sarar. 12 Mart sürecinde tüm toplantılara iştirak etmiş ve sürecin önemli isimlerinden biri olan General Celil Gürkan, Hava Kuvvetleri Komutanı ve 12 Mart'ın mimarı Muhsin Batur'un son dakika çalımıyla emekliye sevk edildikten hemen sonra, bir Faik Türün eseri olan Ziverbey Köşkü denilen işkencehaneye getirilerek 6 gün misafir!? edilir. Bu Ziverbey Köşkü'nden geçmeyen aydın-demokrat kalmamıştır neredeyse.

Faik Türün'ün kardeşi Tevfik Türüng de (iki kardeşin soyadları farklı geçiyor. -M.B.) Ankara Merkez Komutanlığı'nda abisi ile aynı misyonu yerine getirmektedir. 1971-72 döneminin, devrimciler açısından bu denli kanlı ve ölümlerle geçmesinde bu iki isme sık raslanır.

Verdiğimiz kronolojide ismini andığımız Koray Doğan'ın babası subaydır. Tevfik Türüng'ün tanışıyor olduğu Koray Doğan'ın babası ile görüşmek için evlerine gelir ve çok açık bir şekilde 24 saatte teslim olmazsa Koray Doğan'ın başına kötü şeylerin geleceğini açıkça söyler. Aile Koray'a ulaşamadan, Koray ertesi gün vurularak öldürülür! Faik Türün ve Tevfik Türüng kardeşlerin görev ifasında benzeri olayların sık vuku bulduğu biliniyor.

İşte, THKP-C iddianamesini hazırlayan bu savcı albay Naci Gür'ün, Faik Türün'e yakın isimlerden olduğu söylenegelmiştir ki, bunda hakikat payı olduğunu tahmin etmek güç olmasa gerek.

İddianamede ve dönemin gazetelerinde "üç İngiliz" olarak geçen teknisyenlerden Charles Turner (1926) ve Gordon Banner'ın (1937) İngiliz, John Stuart Law'un (1946) ise Kanadalı olduğu notunu düşerek bu bölümü noktalayalım.

1972 yılında 5 yılı hücrede 14 yıl sürecek hapis hayatına başlayan Ertuğrul Kürkçü, 1978 yılında Niğde Cezaevi'nde iken Uğur Mumcu ile yaptığı görüşmede Kızıldere olayını detaylı olarak anlatmıştı. Önce *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika olarak çıkan Niğde Cezaevi'ndeki diğer tutuklular ile de yapılan görüşme *Çıkmaz Sokak* adında kitap olarak da yayımlandı.

1986 yılında cezaevinden tahliye olan Ertuğrul Kürkçü, on yıllardır, defalarca Kızıldere olayı, o evden nasıl sağ kurtulduğu ve olay sırasında orada bulunmamış insanların yaptığı yorumlu ve imalı sorularına takdire şayan bir sabırla cevap verdi; sabır sınırları fütursuzca, saygısızca zorlansa da.

Kürkçü'nün çeşitli yerlerde de yayımlanmış olan Kızıldere vakası hakkındaki anlatımlarından, savcılık ifadesindeki metin de dahil, tamamına başvuracağız, en ufak bir ayrıntıyı bile atlamamak için. Bize yapılan sözel anlatımlarına da yeri geldikçe değineceğiz.

Ama önce askeri savcı albay Naci Gür'ün yansıttığımız iddianamesindeki iddialarına dikkat çekmek istiyoruz. Bu iddianame, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi'ni (THKP-C) olduğundan çok daha komplike, tüm birimleri tekmil olmuş, seksiyonları, raporlamaları, iç iletişimi, organların dinamik işleyişi vs ile neredeyse bir RSDİP (Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi) tasviri yapmış. Buradaki amaç, idam talebi için mesnet yaratmaktır. Unutulmamalıdır ki THKP-C 1970 yılında kurulmuş, öncesi bulunmayan, bir geleneğin devamı olmayan ve nihayetinde 20-25 yaş arasındaki genç insanların kurduğu, yönettiği ve militanlığını yaptığı bir örgüttür. İddianamenin bir numaralı sanığı da Ertuğrul Kürkçü'dür.

Ertuğrul Kürkçü'nun idam hevesini kursağında bıraktığı tek isim savcı albay Naci Gür değildir. Deniz'lerin idam kararının alındığı sıkıyönetim mahkemesinin başkanı Ali Elverdi Paşa da Kürkçü'nün idam edilmemiş olmasını "adli bir hata" olarak yorumlamış ve "İdam edilmeliydi" diyebilmiştir.

Elverdi, malum, yediği lokmanın nefes borusuna kaçması sonucu tam iki yıl önce evinde boğularak ölmüştür.

40 yıl sonra olgular, belgeler, kanıtlar ışığında savcı ve idamı istenen davanın bir numaralı sanığı hakkında ince eleyip sık dokuyarak sonuca ulaşmaya çalışıyoruz.

İddianamedeki Kurgu ve Kızıldere Gerçeği

İddianamenin iddialarına yakından bakalım.

1 – Mahir Çayan'ın teslim olun çağrılarına karşı "Ölmeye, öldürmeye geldik değil", "Buraya dönmeye değil ölmeye geldik", diye cevap verdiği, hem Ertuğrul Kürkçü, hem de köylülerin ifadelerinde açıkça bellidir. Olayı izlemekte olan Kızıldere Muhtarı Emrullah Aslan 1988 yılında şunları anlatmıştır:

> *Mahir dedi ki "Mehmetçikler, sizi bizim üstümüze gönderiyorlar... Siz nerede olduğunuzu bilmiyorsunuz. Siperlerinizi almamışsınız. Biz size kurşun atmayız."*
>
> *Kiremitleri attı. "Mehmetçiklerin arkasına saklanmayın faşist köpekler. İleri siz gelin" dedi.*[12]

2-30 Mart 1972'de saat 14:00 sıralarında "evden eylemcilerce güvenlik kuvvetlerine seri atışlar yapılmağa başlanmış" ifadesi de gerçekdışıdır. İlkin, dışarıdan eve doğru üç el ateş edilmiş, ardından seri olarak ateşlenen G3 piyade tüfeği mermileri sağanak halinde, toprak-kerpiç evi kalbura çevirmiştir. Bu konuyu hem Ertuğrul Kürkçü'nün, hem de muhtarın beyanlarında göreceğiz. Muhtar Aslan, aynı yerde, gördüklerini şöyle anlatıyor:

> *Her taraf yıkıktı. Kurşun deliği, roket bütün duvarları almıştı... Samanlığa roket attılar. Ama yıktı geçti öbür tarafa... ne bir roketi, ne iki roketi... Bütün roket. Öbür odada görmüşsündür şarapnel parçalarını. Bu iki odanın arasında beton duvar var. Bu betonu öylece indirmişler aşağı. Evde hiçbir oturacak hal filan yoktu.*

12. Koray Düzgören *THKP-C ve Kızıldere*, BDS Yayınları, 1988, s. 112.

3 – İddianamedeki "Görevli erlerce evin saçak kısmına 3-4 el ateş edilmesi üzerine operasyonu yöneten komutanın (rehine) İngilizleri sağ kurtarma amacı güdüldüğünden, ateş kesilmesini emrettiği" de doğru değildir. İlk atış ve makineli tüfek seri taramaları sırasında evde ilkin çatıda bulunan Mahir Çayan vurulur. Ateşin kesilmesi ise posta erlerin yakın dinleme sırasında Çayan'ın vurulduğunu koşarak komutanlarına bildirmesi üzerine olmuştur. Çünkü Çayan'ın düşürülmesinden sonra grubun başsız kalıp, kaos yaşayacakları ve birbirlerine düşüp eylemin sonunun getirileceğinin düşünüldüğü savı çok yerinde ve isabetlidir. İlk andan itibaren sürekli Mahir Çayan'ın kollandığı, özellikle Mahir'e yönelik kışkırtıcı laflar atıldığı ve hep menzilde, hedefte tutulmasının hesaplandığı biliniyor. Hesap ilkin tuttu, en önce Mahir Çayan öldürüldü ama hesabın ikinci faslı tutmadı, THKP-C'liler, teslim olmayıp sonuna kadar direnme kararı aldılar. Hem iddianame, hem de Ertuğrul Kürkçü'nün açıklamaları bu yöndedir.

Yaralı Saffet Alp'in Alnına Ateş Edildi

4 – "Harekât komutanlığınca teşkil edilen tim, gözyaşartıcı ve sis bombası kullanarak eve girmeğe muvaffak olduğunda evde bulunan Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Saffet Alp, Sinan Kâzım Özüdoğru, Mahir Çayan, Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Sabahattin Kurt ve Nihat Yılmaz'ın ölmüş oldukları; İngiliz teknisyen Charles Burner, Gordon Banner ve John Stuart Law'un (Kanadalı) ise eylemcilerce öldürüldüğü" ifadesinde şu husus yanlıştır ki; Nihat Erim'in anılarındaki ikrarı ve aşağıda okuyacağınız hükümet tabibinin belirttiği gibi Saffet Alp, tim eve girdiğinde ölü vaziyette değildir. Yaralanmıştır ama sağdır. Evin kapısından dışarı çık(artıl)mış, bir subay tarafından alnına sıkılan tek kurşunla öldürülmüştür. Bu olaya yakından tanık olan bir er çıldırarak akli dengesini yitirince apar topar terhis edilerek memleketi Kayseri Bünyan'a yollanmıştır. Bu olayın bugüne kadar üstüne gidilmemiş olması ve o erin bulunup görüşülmemiş olması ise, gazetecilik açısından manidardır. Anlatacağı çok önemli bir tanıklığa dayalı enstantaneler, Kızıldere'nin puslu kalan

yanlarından birinin netleşmesini sağlayacaktır. Hükümet tabibi Dr. Şehsuvar Savuran, şunları söylüyor[13]

Damın üzerinde bir kapı var dikkat ettiyseniz. Altında hayvanlar filan var. İşte orada, damın üzerinde bir ceset vardı. Dışarıda kapının dışında... Kapı parçalanmış. İçeri girdik ve hemen dışarı çıktık. İçeri sis bombası mı, göz yaşartıcı bomba mı atmışlar, neyse, çok duman var.

Şimdi konu şu: İçeride o kapının arkasına yığılmış o şeyler, kepek gibi bir şeyler vardı orada. Alabildiğine bir toz. Neden olduğunu bilemeyeceğim ama orda bir şeyin patlamış olması lazım ki ortalığı öyle darmadağın etsin. Balistik bir tecrübemiz yok ama mesela bir İngiliz'in ayağı kırılmış. Bacağından bir parçayı olduğu gibi almış götürmüş. Bu küçük bir merminin yapacağı iş değildir. Birisinin beyni parçalanmıştı. Onu tanımak mümkün değildi (Buraya, daha sonra dönmek üzere bir Sabahattin Kurt mimi koyalım. -M.B.).

Koray Düzgören: *Kapının önünde bir cesetten sözettiniz de... O oraya kendi mi çıkmıştı?*

Dr. Savuran: *Kendisi çıkmış. Yaralandıktan sonra kendini dışarı atmış. Adı da şeydi. Hani Harp Okulu'ndan... Saffet.*

Bunun dışında Ertuğrul Kürkçü de, kendisini yakalayan başçavuşun Saffet Alp'in yaralı ama sağ ele geçtiğini ve evin dışında alnına sıkılan kurşunla infaz edildiğini söylediğini birkaç kez anlatmıştır.

Rehineler Nasıl Öldü?

5 – Ünye'deki ABD'nin radar üssünden kaçırılan iki İngiliz, bir Kanadalı rehineyi sağ kurtarma diye bir düşüncenin olduğu da inandırıcı değil. Çünkü biliyoruz ki, İngiliz hükümeti, yaptığı açıklamada, rehine durumundaki vatandaşları için özel bir isteklerinin bulunmadığını deklare etmiştir. Bu durum, timin, hedef gözetmeksizin pencerelerden, kapıdan içeriye kurşun yağdırarak eve girmesine dayanak teşkil etmiştir. İngiliz hükümetinin "vatandaşlarımızı sağ istiyoruz"

13. Koray Düzgören, *THKP-C ve Kızıldere*, BDS Yayınları, 1988, s.138-140.

şeklinde bir talebi olsa idi, bu olay, biliyoruz ki böylesine kanlı sonuçlanmazdı.[14] Ayrıca rehinelerin vücutlarında G3 piyade makineli tüfek mermilerinin çıktığı otopsi kayıtlarına geçmiştir. Bunun dışında, operasyonun hemen bir saat sonrasında eve gelen hükümet tabibi Dr. Şehsuvar Savuran, Koray Düzgören'e verdiği ve aynı kitapta yer alan mülakatında şu gözlemlerini aktarmıştır:

Düzgören: *Şimdi İngilizleri buldunuz. Üçü yan yanaydı ve anlaşıldığı kadarı ile dışardan gelen ateşten korunmak için oraya konulmuştu. Ötekilerse zaten odaları terk etmişlerdi. Koridordaydılar sanıyorum. Peki İngilizleri o zayıf ışıkta da olsa bir incelediniz mi?*

Dr. Savuran: *İngilizlerin bütün mermi giriş çıkışlarının hepsini tespit ettik tabii tutanakta... Orda otopsi yapamayacağımız için sabah saat dörtte cesetlerin hepsini aldık geldik. Kağnı arabalarına koyduk. Aşağıdaki araçlara kadar kağnı arabasıyla getirildi... İngilizlerin orada gördüğüm zaman birisinin bacağının bir bölümünü 5'e 6 ya da 6'ya 6 ebadında bir bölümünü şarapnelin alıp götürdüğünü anladım. Fakat hiçbir kanama yok. Eğer canlıyken o şarapnel isabet etmiş olsa kanama yapar. Onun dışında bazı mermi delikleri de vardı. O mermi girişlerinden bazılarında da kanama yoktu. Ama kanama özellikle yukarıdan atılan mermi girişlerinde olmuş. Bu yukarıdan atılan mermilerin deliklerinde kanama vardı.*

Düzgören: *Nereden atılmış olabilir bu mermiler?*

Dr. Savuran: *Ya yukarıdaki delikten ya da merdivenden atılmıştır... Şimdi İngilizlerdeki ölü katılığı diğerlerinden daha fazlaydı. Kollarını oynatamaz olmuştuk. Oysa diğerleri daha yumuşaktı. Tahminen aralarında bir saat filan zaman farkı olabilir. İngilizlerin daha önce öldüğü kanaati var. Ama onlar öldürdü ama başkaları...*

Bu son cümle üzerinde uzun uzun düşünmeye değer.

14. Böyle bir talebin olmadığı Başbakan Nihat Erim'in İngiliz Başbakanı Edward Heath'e yazdığı mektupta açık bir şekilde belirtilmişti. Bkz. Nuran Alptekin Kepenek, *Bizum Cihan*, Ayrıntı Yayınları, 2016, s. 279.

Sağ Kurtulan Tek Kişi Kürkçü Değildi

6 – On yıllardır, izanla, hiçbir etik değerle bağdaşmamasına rağmen, ısrarla, o cehennemden Ertuğrul Kürkçü'nün nasıl sağ kurtulduğu, bıkmadan sorulagelmiştir. Görülmektedir ki o evden sağ çıkan sadece Ertuğrul Kürkçü değil; Saffet Alp de yaralı ama sağ çıkabilmiştir. Savaş koşullarında bile yapılmayacak bir şekilde 23 yaşındaki bu gencecik insan alnına sıkılan kurşunla infaz edilmese idi, Ertuğrul Kürkçü'yü sorgulayan koro herhalde Saffet Alp'i de atlamayacaktı, nasıl kurtuldunuz diye. İşin garibi bu ülkenin sağı çoktan bu olayı unuttu, bu soruları sormaz oldu ama sol içerisinde kendini tanımlayan bazı çevrelerin hâlâ aynı soru ve imaları artık en azından iyi niyet taşımamaktadır.

Ayrıca izansızlıktan kastım şudur: 2011 yılında gittiğim Kızıldere'de evi dışarıdan ve çeşitli açılardan dolanarak bakındım. Altı üstü 200-250 metrekarelik bir köy evi. Bu ev dışarıdan kuşatılmış. Havan, roketatar ve makineli tüfek atışları yapılıyor. Hangi silah teknolojisinde vardır; atılan roket, havan ya da makineli tüfek mermilerine "Ertuğrul Kürkçü'ye isabet etme ama öbürlerini kalbura çevir, Saffet Alp'e de isabet et ama öldürme" komutu verilecek ve bu komut yerine getirilecek.

Özel Kuvvetler, MİT, CIA Operasyonu

7 – Her ayrıntıyı büyüteçle tarayan savcı albay Naci Gür, operasyonun Özel Harp Kuvvetleri, MİT ve CIA ajanlarıyla birlikte yapıldığını görememiş ama Kenan Evren yıllar sonra yayımlanan hatıralarında Kızıldere oprasyonunu Özel Harp Dairesi tarafından yapıldığını yazmıştır. Bunun terminolojideki bilinen karşılığı kontrgerilla. MİT, Jandarma, hatta kontrgerilla tamam da... CIA ajanlarının Kızıldere'de ne işlerinin olduğu, ne zaman ülkeye geldikleri, nasıl geldikleri, hangi kimliklerle ülkeye giriş yaptıkları, kimlerle görüşüp istişarelerde bulundukları, nasıl çekip gittikleri, Kızıldere olayındaki rol ve fonksiyonları bir sır olarak durmaktadır.

8 – Kızıldere olayında Mahir Çayan'ın ölümü konusunda da garip bir itiraz ve iddia var. Çayan'ın köyün içindeki evlere konuşlanmış olan keskin nişancı atışı ile vurulduğu

yazılır, söylenir oldu. Şimdi bu iddialara inanmamız için bir neden yok ama önderi, arkadaşı, yoldaşı yanında vurularak öldürülen Ertuğrul Kürkçü'nin Çayan'ın makineli tüfek atışı esnasında isabet aldığını söylemesine inanmamız için nedenler ortada. Mahir, keskin nişancı ile vurulmuş olsa ne değişir, makineli tüfek atışı ile vurulmuş olsa ne değişir; Ertuğrul Kürkçü için olayın vuku bulmasını öyle değil de öbür türlü söylemesi neyi değiştirir? Kürkçü yaşadığını söylüyor, orada bulunmayan, hatta belki hayatında eve bile gitmemiş olan birileri de kalkıp yok öyle değil böyle oldu, diyebiliyor.

Savcı Albay Naci Gür'ün iddianamede öne sürdükleriyle ayrıntılı meşgul olunca, Ertuğrul Kürkçü'nün Kızıldere olayını anlatımı başka bir başlıkla anlatılacak...

Bir trajik, çok acı olayı yaşayan insanın olayın ilk yılında ve izleyen beş-on yıllardaki anlatımı arasında farklar olması olağan karşılanmalıdır. Sonradan hatırlananlar, zaman içerisinde yorum farklılıkları, yaklaşımda nüanslar olabilir. Ama anlatımlarda olayın tematik ve olgusal düzeyde fark olup olmadığı önem taşır. 1978 yılında Uğur Mumcu'ya ilk anlatımından 12 Mart belgeselindeki Mehmet Ali Birand'a anlatımına kadar Ertuğrul Kürkçü'nün anlatımlarında nitelik olarak ve olayın cereyan edişi ile olgularda düşünce farklılığına yol açacak bir fark bulunmuyor. Burada, ilkin savcılık ifadesindeki metne, daha sonra da Aydın Çubukçu'nun *Bizim '68* adlı kitabında yer alan metne yer vereceğiz.

İlkinden başlayalım:

Operasyon bittikten sonra evin etrafında bekleşen köylüler.

Teslim ol çağrılarına karşı teslim olmayacağımızı ve ateş açarlarsa da rehineleri vuracağımızı söyledik. Öğlene doğru yeniden teslim ol çağrıları yapıldı. O sırada Mahir Çayan, arkadaşları bir araya toplayarak "bu olayın Sibel Erkan olayının üst seviyedeki bir tekrarı olduğunu, Hüseyin Cevahir'in Maltepe'deki çatışma sırasında teslim olmak gibi bir eğilimi olduğunu, ancak bunun her türlü yiğitliğe rağmen bir zayıflık olarak kabul edilebileceğini, bu nedenle teslim olmamanın doğru olduğunu, buna karşılık yine de teslim olmak isteyen varsa teslim olmasını", söyledi. Kuşkusuz arkadaşlar arasında teslim olmak düşüncesini akıllarından geçirenler vardı ama hiç kimse bunu açıklamadı. Hâkim olan düşünce, ateş açıldığı takdirde teknisyenleri vurmak ve çarpışmaktı.

Saat 12:00 sıralarında İngilizlerin hayatlarından endişe edildiği ve bunların gösterilmesini istediler. Bunu kabul etmedik, biz kendimiz istediğimiz zaman göstereriz, dedik. Dışarıdan bize teslim olmamız halinde herhangi bir şey yapılmayacağı şeklinde çağrılar yapılıyordu. Ancak biz teslim olmayacağız, diye bağırarak karşılık verdik. Yanıt olarak "o halde öleceksiniz" denildi. Saat 13'ü biraz geçe zaman kazanıp anlaşma zemini yaratılabileceğini düşünerek İngilizleri göstermeyi teklif ettim. Yalnız bir tanesinin gösterilmesi söylenince ben de yönetici pozisyonunda olan Charles adındaki teknisyeni yukarı çıkarttım. Çatı arasında açtığımız delikten İngilizce konuştular. İngiliz "ateş açmayın, açıldığı takdirde bizi öldürecekler" diye konuştu. Dışardan ise, "onlarda insanlık kalmamış, sizi her şart altında öldürecekler" diye cevap verildi.

Saat 14:00 sıralarında, "içinizden biri çıksın konuşmak istiyoruz" dediler. Bunun üzerine yukarıya çıktım. Çağrıyı yapanlar bir süre beklememizi söylediler. Tam bu sırada dışardan bir ya da iki el ateş açıldı ve bunun ardından daha önce çevredeki evlere yerleşmiş bulunan makineli tüfekler atışa başladı. Neye uğradığımızı şaşırmıştık. Bir anda kendimizi çatıdaki merdivene açılan deliğin üzerine attık. Önden Saffet aşağıya düştü, arkasından ben yuvarlandım. Mahir de bu arada İngilizler diye bağırıyordu. Bir anda yere

yuvarlandık. Kafamı doğrulttuğumda yukarıdan ılık ılık bir şeylerin başıma doğru aktığını hissettim. başımı kaldırdığımda Mahir Çayan'ın kolunun çatıdaki deliğin ağzından aşağıya sarktığını gördüm ve koşarak yukarıya tırmandım. Ancak atış devam ettiğinden Mahir Çayan'ı indiremedim. Vücudunu yoklayabildim, sanıyorum başından vurulmuştu. Kendisinden Mahir diye bağırarak cevap istedim. Ancak cevap alamadım. Soluk da almıyordu.

Ben Mahir'le Uğraşırken Rehineler Vurulmuştu

Aşağıya indim. Ben Mahir'le uğraştığım süre içerisinde diğer arkadaşlardan biri veya birkaçı üç İngilizi vurarak öldürmüşlerdi. Ancak ben o zaman ve daha sonra hiçbir arkadaşa hangisinin öldürdüğünü sormadım. Bu arada dışarı ile çarpışma sürmekte idi. Ben konuşacağım sıra üzerimdeki silahı Saffet'e verdiğimden o hengâme arasında silahsız kalmıştım. Cihan ve Ömer'in birlikte dışarıya ateş açtıkları ve el bombaları savurdukları sırada bizim kaldığımız odadaki bir tomsonu alarak mutfak bölmesine geçtim. Buradan Sabahattin Kurt'la birlikte dışarıya ateş ettik. Ancak ortada belirli bir hedef yoktu. Zira makineli tüfek yuvaları alt kattan görünmüyordu. Rastgele ateş ettik. Daha sonra Sinan Kâzım Özüdoğru'nun ateş etmekte olduğu kişiler tarafına geçerek oradan da Sinan Kâzım'la beraber ateş ettik ve bomba savurduk. Ancak biz dışarıdan ateş kesilmiş olduğunu fark edemediğimizden belli bir süre dışarıya ateş edip mermi yakmıştık. Bunu fark ettikten sonra da kesmelerini arkadaşlara söyledim.

Teslim Olalım mı, Olmayalım mı?

Arkadaşların ve evin durumunu gözden geçirmek istedim. Ortadaki manzara oldukça kötü idi. Mahir Çayan çatıda vulmuş, üç İngiliz öldürülmüş, Ömer Ayna kerpiç duvarı delik deşik eden mermilerle sol gözünden vurulmuş, Cihan Alptekin karşı tarafta bulunan odaya geçmek isterken kendisi de o odadan karşıya kaçmaya uğraşan Saffet Alp'in silahından çıkan kurşunla yaralanmıştı. Ancak o esnada evde Mahir Çayan ve üç İngiliz dışında henüz ölmüş olan

kimse yoktu. Bu arkadaşlar ağır yaralı idiler. Diğer arkadaşlar yaralı değildiler.

O zaman yapılacak tek bir şey vardı. Arkadaşlara teslim olmayı düşünüp düşünmediklerini tekrardan sordum. Ancak bütün bu olanlardan sonra hiç kimsenin ne teslim olacak, ne de teslim olmayı düşünecek hali kalmamıştı. Bunun üzerine evde en az kurşun geçiren bölmeye toplanmayı düşündük. İki tarafı iki ara duvarla korunan, bir tarafında samanlığa ve tuvalete açılan kapı, öbür tarafında giriş kapısı bulunan koridorun ortasında toplandık.

Sabahleyin evdeki bütün yatak yorgan ve diğer eşyaları giriş kapısının önüne yığmıştık. Orada karşıdan bundan sonra ne yapabileceklerini düşündüm. Bizim aklımızda Maltepe olayı olduğu için eve derhal taarruz edileceğini düşünüyorduk. Bu nedenle taarruzun nereden geleceğini kendimizce hesapladık. Mutfağın ve kilerin pencereleri demirli olduğu için buradan girilemeyeceğini düşündük. Diğer tarafta evdeki diğer açıklıklar yerden genellikle 3-4 metre yüksekte olduğundan buralardan da girilemeyeceğini düşündük. Bir sokak kapısı, bir de dışarıdan samanlıktan geçerek eve giren kapı kalıyordu. Sokak kapısını tutmuş olduğumuzu düşünerek samanlık cihetinden gireceklerini düşünerek buna göre tertibat aldık.

Bir Anlamda İntihar Kararı Aldık

Biz tertibatımızı samanlıktan eve girileceği ve ev içinde çarpışılacağı kararına göre almıştık ve aslında orada verdiğimiz bir anlamda intihar kararı oluyordu. Ben yanıma bir sten ve bir tomson alarak samanlıktan eve geçişi sağlayan ve arada tuvalet bulunan bölümün kapısına doğru mevzilendim. Diğer arkadaşlar ise koridorun öbür ucuna yakın sokak kapısı civarında durdular. Ellerinde silahları ve her an çarpışmaya hazır olabilmek üzere pimlerini söktükleri savunma ve taarruz el bonbaları vardı... Ancak şu anda hangi arkadaşın elinde hangi tip bir bombanın tam olarak hatırlayamıyorum. Yalnız sanıyorum Saffet'te saplı bir taarruz el bombası, diğer arkadaşlarda el bombaları mevcuttu.

Yarı Belime Kadar Samana Gömüldüm

Bir süre bekleyiş oldu, bunun arkasından dışarıdan tekrar megafonla çağrılar yapılıyordu. Ancak ne söylendiğini anlayamıyorduk ve o sırada bizi de artık ilgilendirmez olmuştu. Bundan sonra eve doğru büyük çaplı silahlarla atış başladı... Atış yapılan silahlardan çıkan merminin çıkış sesini duyuyor, bundan beş ya da altı saniye sonra çarptığı yerdeki patlamasını duyuyorduk. Saffet'e sorduk, bunun havan ya da roketatar olduğunu söyledi. Ancak havan oluğunu zannetmiyorum. Evin çevresinde, sağında solunda sürekli dört ya da beş infilak ya da patlama oldu. Bundan sonra arkadaşların bulunduğu kısma yakın bir büyük patlama oldu. Ben patlama ile birlikte kendimi yere kapıya doğru attım. Bu patlama ile birlikte ve bunun hemen ardından arkadaşların bulunduğu yerden üç ya da dört seri patlama sesi geldi. Sonra ses kesildi. Arkadaşların yanına koştum... İniltiler geliyordu. Şaşkına döndüm... Kendimi samanlığın en ucuna attım. Beklemeye başladım, bir süre atışlar devam etti. Samanlığın eve yakın kısmında da bir patlama oldu. Tahta direklerden bir kısmı yıkıldı. Bundan sonra ben içerisine yarı belime kadar gömüldüğüm samanların arasından ortadaki kalın kolonu siper ederek dışarıyı gözlemeye başladım.

Dışarıdan eve yaklaşıldı... Makineli tüfeklerle ateş edildi ve bombalar savruldu. Benim bulunduğum yer iki bölmeli idi... Bu sırada içeriye gaz bombaları da atılıyordu. İçeriye iki kişi girdi. Bir tanesi samanların arasını aramayı, birilerinin gizlenmiş olabileceğini söyledi. Diğeri ise "içeri bakalım" dedi. Daha sonra dışarıdan "çatıda adam var" dedikleri için çatıyı taradıklarını duydum. Bu arada eve çeşitli taraflardan girilmişti... Daha sonra iki el tabanca sesi işittim.Bundan sonra arkadaşların ölülerini dışarıya taşıdıklarını seslerinden işitiyordum...

Ya Kendimi Vuracaktım ya Teslim Olacaktım

Arkadaşların durumlarının ne olduğunu ve benim ölenler arasında bulunup bulunmadığımı bilip bilmediklerini kestiremedim. Zira sabah çatıdan çıkarak ben konuşmuş-

tum. Beni tanıyabilirler ve ölenlerin arasında olmadığımı tahmin edebilirlerdi. Gece yarısı daha sonra Niksar'daki sorgumda Niksar Savcısı olduğunu öğrendiğim kişi eve gelerek yanındakilerle birlikte evde tetkikat yapmış. İçeride lüks lambaları ile dolaştılar. Ben de ne olduğunu kestiremediğimden bir türlü çıkıp çıkmamaya karar veremedim. Köyün giriş çıkışlarında tertibat alıp almadıklarını kestiremiyordum. Bu nedenle ertesi geceye kadar orada kalmayı kararlaştırdım. Zaten bir süre sonra yorgunluktan ve heyecandan sızıp kalmıştım.

Sabaha karşı gün ışırken köylüler evin çevresinde gezinmeye, samanlığa ve eve girip çıkmaya başladılar. Ancak üstüm başım Mahir'in akan kanları ile kan içinde kalmış, her tarafım samanlara bulanmıştı. Saat 12:00'ye doğru bir grup asker evin etrafını sararak evde samanlıkta yeniden arama yapmaya başladılar. Benim bulunduğum yere geldiler. Samanları karıştırdılar ve arayan askerle göz göze geldik. Asker "burada adam var" diyerek komutanına koştu ve bundan sonra dışarıdan teslim olmamı, dışarı çıkmamı söylediler. Ancak benim kim olduğumu bilmediklerini, benim ölenler arasında ilan edilmiş olduğumu, daha sonra beni yakalayan jandarma üsteğmeninden öğrendim. Ancak Niksar'a gelen babam ölenlerden hiçbirinin ben olmadığımı söyleyince benim bulunabileceğimi tahmin ederek yeniden köye geldiklerini söylediler. Bana teslim ol çağrısını yaptıkları sırada bir süre düşündüm... Ya kendimi vuracaktım ya teslim olacaktım... Teslim oldum.[15]

Kızıldere'den sağ kurtulan tek isim olan Ertuğrul Kürkçü'nün katliamın nasıl yapıldığını önceki bölümde yansıtmıştım. Şimdi de, Kürkçü'den Aydın Çubukçu'nun *Bizim '68* kitabına yansıyan metne yer vermek istiyorum. İki metin karşılaştırıldığında, bazı iddia sahiplerinin iddialarının aksine, esasa ilişkin hiçbir anlatım farkı bulunmadığı görülecek. Kürkçü, *Bizim '68*'de anlatıyor:

Kızıldere'deki çatışma, aslında bizim için iki gün öncesinden belli olmuş gibiydi. Çünkü ben kendim Kızıldere'nin

15. Koray Düzgören, *THKP-C ve Kızıldere*, BDS Yayınları, 1988, s. 13-18

neresi olduğunu gidene kadar bilmiyordum. Hiçbirimiz de bilmiyorduk. Sadece bize yol gösteren bir Ünyeli arkadaşımız vardı (Ahmet Atasoy kastediliyor. -M.B.). Bunlar daha önce Sinan Kâzım, Sabahattin Kurt, Ömer Ayna ve Saffet Alp'in eylem sahasına çıkartılması için oraya gitmişlerdi. Orası bu eylem için, önceden tasarlanmış ve planlanmış bir yer değildi. Fakat biz Ünye'de kıstırıldıktan sonra gidebilecek hiçbir yerimiz kalmadığı için oraya gitmiştik. Oradan başka da bir yer yoktu çünkü.

Biz her ne kadar kır gerillası yapmaya yönelmiş idiysek de, ne oraları üs olarak seçmiştik, ne de oralarda üs kurulabilecek yer vardı. Dolayısıyla biz, gelen bilgilerden, çevreden edindiğimiz bilgilerden, adım adım bize doğru yaklaşıldığını hissettik. Çatışmadan önceki gece aşağı yukarı bize doğru geldiklerini her şeyden hissediyor gibiydik ve son bir çıkış olabilir mi diye biraz tartıştıktan, soruşturduktan sonra bunun da olanaklı olmadığı ortaya çıktı ve bizi bekleyen sonuçla karşılaşmaya hazırlandık.

Aslında bu karşılaşmada ne yapılacağını önceden kararlaştırmış değildik. Sabah gün ağarırken kaldığımız eve iki kişinin yaklaşmakta olduğunu nöbetçi arkadaş, Sabahattin Kurt haber verdi. Uykudan uyandık ve evinde kaldığımız kişinin askerlerle beraber çıkıp gittiğini anladık. Çünkü biz askerler geldikten sonra ne olacağını sormak için bekliyorduk, evde hiç kimse kalmamıştı. Kaldığımız odadan çıktığımızda evin boş, terk edilmiş olduğunu ve etrafımızın sarılmakta olduğunu gördük. Yerimiz saptanmıştı. Kısa bir görüşmeden sonra rehineler elimizdeyken teslim olmayacağımızı ve rehineleri de serbest bırakmayacağımızı kararlaştırdık. O gün ikiye kadar, helikopterler geldi kalktı, ordu çevirdi köyü. Kızıldere halkı askerlere pideler ayranlar taşıdı. Onlar da ne olduğunu çok fazla anlamıyorlardı. Bir tek biz ve harekâtı yönetenler ne olacağını iyice biliyorduk. Saat iki sularında, evin toprak damlı ama sonradan kiremitle örtülmüş çatısından, kiremitleri kırıp dışarıya bakarak ne olup bittiğini izlemeye çalışıyorduk ve oradan seslenenlere cevap yetiştiriyorduk.

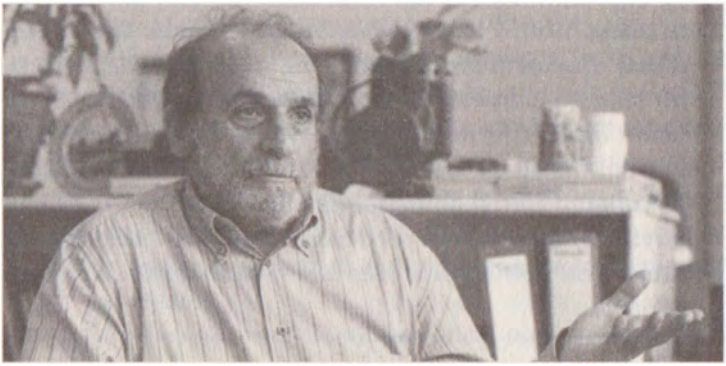
Saat iki gibi İngilizleri kendilerine göstermemizi istediler. Bir tanesini ben çıkarttım konuşturdum. Ardından

onu tekrar aşağıya indirdik. İşte biz çatıda dört beş kişi kadardık. Mahir vardı, Cihan vardı, ben vardım. Saat ikiyi biraz geçe, "İçinizden biri çıksın görüşmek istiyoruz" dediler. Ben çıktım. "Bir dakika bekleyin" dediler. Ama ben kafamı çıkarttığım yerden çevredeki makineli tüfek yuvalarında askerlerin mevzilenmekte olduğunu, açıkta olanların da siperlere doğru çekilmekte olduklarını fark edip biraz geriye doğru çekildim ve arkasından iki el ateş edildi, onun arkasında makineli tüfek yaylım ateşine başladı ve biz hepimiz çılgınca taramanın altında kendimizi aşağıya atmaya çalıştık. Aşağıdan yukarıya bir ağaç merdivenle çıkılıyordu. Ben aşağıya yuvarlandığım an yukarıdan başıma kanlar aktığını hissettim ve yukarıya uzandığımda Mahir'in ölmüş olduğunu fark ettim.

İngilizler Bir Arkadaşımız Tarafından Öldürüldü

Fakat onu oradan çıkarmak, almak kabil değildi, evin kiremitleri durmaksızın kırılıp savruluyordu. Bizim daha önce aldığımız karara göre bizimle pazarlık sonuçlanmadan İngilizleri hiçbir şekilde kimseye teslim etmeyeceğimiz ve eve ateş açıldığı takdirde onların öldürüleceği bildirilmişti. Ateş açıldığı andan ve toparlanıldıktan sonra Mahir de ölünce, İngilizler bizim bir arkadaşımız tarafından öldürüldü. Ancak daha sonraki spekülasyonlara belki bir açıklık kazandırmak için şunu eklemeliyim: İngilizlerin, bizi kuşatan ve bizi yaylım ateşi altına alan güçler tarafından kurtarılmak istendiğine dair hiçbir belirti yoktu. Bunu kanıtlayan iki olay var: İngilizler, bizi kurtarın, bunlar bizi öldürecekler dediğinde, karşıdan gelen cevap, kelimesi kelimesine şöyleydi: "Onlar sizi nasıl olsa öldürecekler, onlarda insaf yoktur." Dolayısıyla birincisi, İngilizleri kurtarma yönünde bir karar yoktu ya da daha doğrusu, kurtarmama kararlılığı vardı. İkincisi; çatışma sona erdikten ve otopsiler yapıldıktan sonra düzenlenen resmî otopsi raporlarına göre, İngilizlerin üzerlerinden yalnızca başlarına sıkılan kurşun değil, vücutlarına saplanmış 12 tane piyade mermisinin de çıktığı tespit edilmiş. Dolayısıyla İngilizlerin sağ kurtarılma diye bir projesi, ne

hükümetin vardı, ne de İngiliz hükümeti onları kurtarılmaya değer görmüştü. Dolayısıyla rehinelerimizin böyle bir iş için zayıf olduğu anlaşılıyordu.

Ertuğrul Kürkçü

Kimse Teslim Olmak İstemedi

İlk atışlardan sonra, yarım saat süren bir sessizlik oldu ve bize seslenilmeye başlanıldı. İşte o arada ne var ne yok, durumumuz nedir diye toparlanıp gözden geçirmeye başladığımızda gördüğümüz, Ömer Ayna *makineli tüfek atışıyla gözünden yaralanmış, sağ gözü çıkmıştı ve yarı ölü vaziyetteydi ama hâlâ konuşuyordu. Cihan Alptekin ve Saffet Alp karşılıklı odalardan kaçarken, Saffet'in elindeki silah ateş almış, Cihan, karnından yaralanmıştı. Mahir ölmüştü, diğer arkadaşlarda herhangi bir şey yoktu. Yara bere yoktu. Biz içerisinde kalbura çevrileceğimizi anladığımız kerpiç evi tahkim etmeye başladık. Evde erzak, zahire çuvalları vardı, işte onları ağaç kapıların önlerine yığdık.*

Evin makineli tüfek ateşinden etkilenmeyen tek bölümü, ortasındaki dış duvarların arasında bulunan koridordu. Onun önüne toplandık bir U şeklinde orada oturuldu. Ve sonra ne yapacağımızı tekrar konuştuk. Kimse teslim olmak istiyor mu? Hayır istenmiyordu. Bu durumda yapılabilecek tek şey; bize yönelecek, eve yönelecek saldırıyı beklemekti. Bunun da çok büyük bir olasılıkla doğrudan doğruya fiziki olarak eve girme teşebbüsü olacağını düşündük. O durumda da kendimizi savunmak için el

bombalarımızı hazır hale getirdik. Ben de arkadaşların oturduğu koridorun öbür ucundaki, eve girilebilecek ikinci girişi zahire çuvallarının gerisinde siper alarak beklemeye başladım. Ama bizim beklediğimiz gibi olmadı. Ev, uzaktan roket, yani tüfek bombaları ve havan ateşi altına alındı. Bunların bir bölümü evin bir tarafını deldi geçti, bir bölümü çatıyı yıktı. Sanıyorum dört beş atıştan sonra bizim arkadaşların bulunduğu yer isabet aldı ve birbiri peşi sıra üç ya da dört el bombasının patladığını işittim, patlamalar bittiği anda dönüp baktığımda arkadaşların büyük bir bölümünün gerek dışarıdan gelen ateşle, gerek ellerindeki bombaların ateş alıp patlamasıyla öldüğünü gördüm.

Teslim Olacak Kimse Var mı Lan?

Ben eve yapılan atışlar devam ettiği için evin hemen bitişiğindeki samanlığa geçtim ve samanlığı ayakta tutan ağaç direğin berisine siper alarak beklemeye başladım. İşte aşağı yukarı yarım saat kadar daha bu atışlar devam etti. Samanlığın bir bölümüne de bomba isabet etti. Direğin arkasından, evde samanlığın birbirine açılan kapılardan sivil giysili insanların ateş ederek girdiklerini gördüm... "Teslim olacak kimse var mı lan?" diye bağırdıktan sonra evin içerisini tarıyorlardı. Benim bulunduğum yöne doğrudan ateş ettiler ve ondan sonra içeriye döndüler, fakat bir çatışma söz konusu değildi. Daha sonra, ben ertesi gün yakalandıktan sonra bir uzatmalı çavuşun bana söylediğine göre, bir tek Saffet Alp'i sağ olarak almışlar ve onu da kapının önünde bir subayın başına tabanca ile ateş ederek öldürmesi ile ortadan kaldırmışlar.

Ben kendim bana yönelecek saldırıyı beklerken evden çıkmaya başladılar. Çünkü, onların elindeki bilgilere göre, evde İngilizlerle beraber on üç kişi olacak. Oysa evde on dört kişi var, bizim evinde kaldığımız kişi bizi yanlış saymış.

Çatışma Çıkmadan Önce Paralarımızı Yakmıştık

Ve onlar on üç cesedi bulduktan sonra, cesetlerin de bir bölümünün yüzleri tanınmayacak halde olduğu için alıp

götürmeye başlamışlar. Oysa ben o sırada sürekli olarak bana ne zaman saldıracaklar diye bekliyordum. Akşam karanlık çöktükten sonra sesler azaldı... Ben o sırada o samanların arasında ya büyük heyecan ya olayın verdiği bunalım yüzünden (yani son derece sıkıcı korkunç bir şey orada beklemek), kendimden geçmişim. Çünkü çok az uyuyorduk. Ben gözlerimi açtığımda gene evle samanlığı birbirine bağlayan kapıdan bir lüks lambasının uzatıldığını gördüm, "şimdi çok karanlık, keşif yapamayız, sabah gelelim" dediler ve gittiler. O zaman idrak ettim ki, bunlar aslında benim ölenler arasında olmadığımı bilmiyorlar ve ellerindekilerle yetindiler. Fakat ne yapacağımı bilemez bir haldeydim.

Gündüz çatışma çıkmadan önce, paralarımızı yakmıştık, oradan çıkıp bir yere gitmek kabil değil. Üstüm başım kan içinde, Mahir'in kanı üstüme akmıştı. Çok büyük ölçüde de köyün kontrol altında olduğunu düşünüyordum. Halbuki köy gözaltında değilmiş. Onlar çekip gitmişler. Ertesi gün benim öldüğüm ilan edilmiş, Nihat Yılmaz'ı ben zannetmişler. Çünkü onların listesinde Nihat Yılmaz yok. Ertesi gün ya da akşam öldüğüm ilan edilince babam Niksar Hastanesi'ne gelmiş, cesetleri teşhis etmesi istenmiş. Teşhis sırasında babam "Benim oğlum burada yok" demiş. O andan itibaren, babamın daha sonra bana anlattığına göre, babamla oradaki görevliler arasında bir çekişme başlamış. Senin oğlun bu diyerek Nihat Yılmaz'ın cenazesini babama vermek için uğraşılmış. Onun diretmesi üzerine yeniden köye ceset araması yapmaya gelindiğinde yakalandım ben.

Daha sonra çokça tartışıldığını bildiğimiz olayın aslı astarı budur. Ama bu tartışmaların ötesinde, bu tartışmaların şöyle başlatıldığını düşünüyorum: Bu eylemin, böyle bir kaybın anlamlandırılmasında güçlük çekildiği için bir, ikinci olarak da, bir silahlı mücadelenin gerekliliğine inanmayan ya da bunun anlamsız olduğunu düşünen ya da yersiz olduğunu düşünenler açısından, bunun başarısızlık nedenleri içinde, devletin bu hareketleri kontrol ettiği kanaati oldukça yaygındı. Böyle bir durum, bu kanaati pekiştirmek için görünüşte elverişli bir malzeme sunuyordu.

Ancak olayın berisindeki hakikat yalnızca bununla ilgili ve çatışmanın seyri de bundan ibaret.[16]

THKO önderleri Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarını durdurmak için THKP-C önderleri ile THKO'lu Ömer Ayna ve Cihan Alptekin, Kızıldere'de ölümüne bir dayanışma göstererek, unutulmaz bir tarihsel olaya kanlarıyla ve canlarıyla imza attılar.

Şimdi 10 karanfil olarak anılıyorlar.

Kronolojinin son maddesini de yazalım:

6 Mayıs 1972: Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan sabah saatlerinde idam edildiler.

Darağacında attıkları, dünyaya son sözleri olan sloganlar ise, Türkiye solunda bir miras olarak benimsendi.

16. Aydın Çubukçu, *Bizim '68.* Evrensel Yayınları, 1993.

Ertuğrul Kürkçü Anlatıyor

12 Mart öncesi belki de Türkiye'nin siyasi tarihinde yaşanmış olan en özgürlükçü dönemdir. Bu özgürlüğün nedeni devletin ya da anayasanın özgürlükçü olması değil. O dönemde Türkiye ilk kez bu kadar büyük bir sendikalaşma dalgası yaşamıştı. Köylüler toprak talebiyle harekete geçtiler.

Rivayetin aksine işçi hareketi öğrenci hareketini izlemedi, öğrenciler işçileri izledi.

Yüksek edebi kişiler olmasalar da darbeleri özlü sözleriyle anlatan insanlar var. Memduh Tağmaç'ın "Sosyal uyanış ekonomik gelişmeyi geçti" sözü 12 Mart öncesi tarihi çok iyi açıklayan bir cümle. "İşçinin talepleri patronun verebileceklerinin üzerine çıktı" demek bu. 12 Mart, endüstriyel ilişkiler üzerine kendini tanımlayan bir darbeydi. İşçi işveren ilişkilerini ve buna bağlı özgürlük ve güvenlik endişelerini tanzim ediyordu.

12 Eylül'de özlü sözü söylemek Halit Narin'e düştü. Narin, "Bugüne kadar sendikalar güldü, biz ağladık şimdi gülme sırası bizde" demişti. Her iki darbede de hepimiz gördük ki TÜSİAD ve TİSK, yani işverenlerin iki büyük örgütü hem 12 Mart'ın hem 12 Eylül'ün meşrulaştırılmasının vaftiz babalığı rolünü savundular çünkü onlara çok şey borçluydular.

Zaman geçtikçe, 12 Mart 1971 ile aramızdaki mesafe açıldıkça görüyorum ki sonraki yıllarda da her gün darbe ikliminde yaşadık. 12 Mart ile başlayan özgürlükçü ve demokratik anayasaları budama geleneği daha sonra bütün hükümetler tarafından sürdürüldü. Bugün de anayasa 12

Mart'ın bıraktığı güvenlikçi eksen üzerinden tartışılıyor. 12 Mart sadece bir başlangıçtı. Bütün darbeler onu tamamladı. Genel af ile 12 Mart devri kapandı ama darbecilik ve otoriterlik kalbi Türkiye devletinin bağrında atmaya devam etti.

12 Mart bir anarşiyi önleyen hamle olarak kimi kesimlerden destek gördü ama aslında darbe halkın kalbinde karşılık bulmadı. 12 Mart'ı izleyen seçimlerde Türkiye'de solculuğu diline pelesenk eden Bülent Ecevit'in başına geçtiği CHP, hatırı sayılır destek görerek birinci parti oldu. Darbeyi destekleyen Süleyman Demirel'in partisi eski üstünlüğünü kaybetti. 12 Mart kendine bir taban yaratamadı.

12 Mart öncesinde direniş gösterenler, sonrasında silahlı da olsa mücadele edenleri halk bağrına bastı. 12 Mart'ı sonraki dönemlerden ayırt eden en önemli özellik halkın devrimcileri darbecilere tercih etmesiydi. Generallerin sosyal uyanışı bastırmaya çalışırken siyasal uyanış gerçekleşti. Öte yandan devlet halka karşı örgütlenme bakımından ilk modern dersi aldı, askerî ve sivil yöntemleri bir arada kullandı.

12 Mart'ı benim için hüzünlü bir öykü haline dönüştüren şey Kızıldere katliamı ile birlikte Türkiye devrimci hareketinin o güne kadar yetiştirdiği en etkin önderler katmanının ortadan kaldırılmasıydı. Bu önderlerin yeri arkadan gelenler tarafından doldurulamadı. Bana sorarsanız o gün Kızıldere'de vurulan darbe hâlâ etkisini sürdürüyor.

Bizim Kızıldere'ye gitmemizin nedeni İstanbul ve Ankara'da barınamamızdı. Hepimiz aranıyor ve takip ediliyorduk. Polisin elinin ulaşamayacağını düşündüğümüz yere, Karadeniz'e gitmeye karar verdik. Biz oraya geçtiğimiz günlerde Denizler'in mahkemesi bitti, Meclis yıldırım hızıyla idam kararlarını onayladı. Sıkıyönetim komutanlıkları infaz için hazırlığa giriştiler.

Biz elimizde kalan son imkân ile arkadaşlarımızın hayatını kurtarmaya çalışacak bir adım atmazsak çok ağır bir siyasi sorumluluk altında kalacaktık. Ünye'deki NATO üssünde görevli İngiliz teknisyenleri rehin almak ve onları arkadaşlarımızın hayatı karşılığında serbest bırakma pazarlığı için alıp götürdük.

Devlet bize, bizim kendimize verdiğimizden daha çok kıymet veriyordu. "Eğer bu kadar insanı bir arada yakalamışken bunları ezmezsek önümüzdeki yıllarda Türkiye devrimci hareketinde önemli rol oynayacak kişilerin canını bağışlamış olacağız" dediler. İngiltere hükümeti bu olayla ilgili hiçbir zaman Türkiye'yi suçlamadı. Daha sonra anlaşıldı ki bu insanlar bizim sandığımız gibi teknisyen değil, özel istihbaratçılardı.

Bizim mücadelemiz Denizlerin yaşamını kurtarmaya yetmedi. Ben daha sonraki yıllarda cezaevlerinde halktan gelen gardiyanlar, cezaevi yöneticileri tarafından "Denizlerin arkadaşıyım" diye saygı gördüm. Onların kalbinde bile kendilerine yer açan insanlardı.

Onlar bizi şiddetle baskıyla yıkmış olabilir ama asıl mücadele halkın kalbinde kazanılmıştır. Kim hatırlıyor Muhsin Batur'u, Ali Erverdi'yi? Herkes Deniz Gezmiş'i, Mahir Çayan'ı hatırlıyor. Herkesin onlar için söylenecek sözü var. Türkiye gibi muhafazakâr olduğu iddia edilen bir ülkede devrimcilerin bu kadar çok kültürel geleneğin içine yerleşmiş olmaları çok önemli.

Bu çalışmalar bir aşamaya geldikten sonra mutlaka görüşmem gereken isimler vardı, Sabo'nun arkadaş çevresinden, Sabo'yu çok iyi tanıyan, sırdaşı diye bilinen. Ama konuşmak istemeyenler, savsaklayanlar oldu. Şimdi sürdükleri hayat, konumları, ikbal kaygıları başka hüzünlü ve anmak, hatırlamak istemedikleri anıların depreşmesinden duyacakları etkiyle ruh hallerinde yaşayacakları örselenme ve başka nedenlerle konuşmayanları anlayışla karşılamak gerekir kanaatindeyim. Bu sebeple isim zikretmeyi, işte bunlar konuşmadılar, demeyi etik bulmuyorum. Ama bu kitap çıktıktan sonra, katkıda bulunma olasılıkları yüksek olan insanların bulunduğunu seziyorum.

Toplayabildiğim kadar bilgiyi toparlayıp, görüşmeleri tamamladıktan sonra Semih Kurt'a Van ve Gevaş'a geleceğimi, etraflıca görüşüp, Gevaş'ta Sabo'nun doğup büyüdüğü yeri, okulunu, mahallesini, geçtiği sokakları, belki Gevaş'taki akraba ve okul arkadaşlarından bulabildiklerimizle de görüş-

me girişiminde bulunmak istediğimi belirttim. Semih Kurt, "Çok isabetli olur, ablam da İzmir'den geldi, o da burada, çalışmaların hangi aşamada olduğunu o da merak ediyor" dedi ve Van'da görüşmek üzere sözleştik.

Van ve Gevaş'ta Hüzünlü Anılar, Beklenmedik Sürprizler

Van'a gittiğimde Semih Kurt'a misafir oldum, bırakmıyor da zaten. Sevinç Kurt da evde. Benim için çok büyük bir şans bu. Önce Sevgi Kurt'un Van'da Sabo'nun katlinden epey sonra 1990'larda talihsiz bir trafik kazasıyla hayatını kaybettiğini öğrendim. Sabo'dan kalan bir mektup, birkaç eşya da ev taşımaları sırasında kaybolmuş. Eldeki bütün fotoğraflar aile tarafından kitapta kullanmak üzere teslim edildi. Bu kitaptaki fotoğraflar, ilk kez yayımlanıyor. Diğer görseller de öyle. Ama o demir parmaklıktaki delik fotoğrafı, insanı kahrediyor. Demiri delip geçen o mermi gibi binlercesi eve ve evin içindeki insanlara, İngiliz ve Kanadalı rehineler de dahil, hedef gözetmeden sıkılmış; vücutlara isabet ettiği anda duyumsattığı acı ve vücutlarındaki tahribatın ölümcüllüğü korkunç bir şey olmalı. Unutulacak gibi değil.

Semih ve Sevinç Kurt ile birlikte Gevaş'a hareket ettik. Önce Sabo'nun doğup büyüdüğü bahçeli yemyeşil bir mahallenin içindeki evin olduğu yere gidiyoruz ama ev tam anlamıyla harabe durumda, bahçe ise hâlâ çok güzel. Yürüdüğü, geçtiği çocukluğunu geçirdiği mahallede, sokaklarda dolaşıyorum. Her taraf yemyeşil ve daracık yol hâlâ toprak. Bahçeler Sabo'nun çocukluğundaki zamanlardan kalma, ağaç dallarından yapılmış siyeçlerle sınırlar belirlenmiş ve minik bir ark yolun kenarından şırıl şırıl akıyor. Huzur ve sükûnet hissi duyumsatıyor.

Akrabalar çay yapıyorlar geniş bahçeli evlerinde ama sohbet Sabo'ya odaklanınca çayları içmek kimsenin aklına gelmiyor.

Abla Sevinç Kurt birden hatırladı:

Sabahattin çok yüksek puan almıştı üniversite sınavından, Sabahattin, dedim, puanın çok yüksek tıp fakültesine girip doktor olsana. Kardeşim, "Abla ben siyasalı bitirip, Gevaş'a kaymakam olacağım" demişti. Kaymakam olmadı, mezarı bile Gevaş'a gelmedi.

Sabo'nun dayısının eşi, yenge, Sevim Orhun anlatıyor:

Sabahattin hep şu ceviz ağacının altına kilim serer saatlerce kitap okurdu, başka hiçbir şeyle ilgilenmezdi. Top oynamaz, takım tutmaz, mahalledeki çocuklarla sokağa çıkıp oynamazdı hiç. Bir de atlasa çok bakardı. Yanında da hep bu Fransızca sözlük olurdu. Kendi halinde çok az konuşan bir çocuktu. Mumbar dolmasını çok severdi ama öyle yemek düşkünü de değildi. Tek düşkünü olduğu şey kitaplar ve okumaktı. Sonra üniversiteye gitti, Dev-Genç'li olup geldi, o suskun, hiç konuşmayan çocuk gitti sanki yerine bir avukat geldi, nasıl konuşuyor, anlatıyor, sosyalizm, sömürü, devrim, eşitlik bir sürü yeni yeni kelimeler duymaya başladık Sabahattin'den.

Dayısının bir bakkal dükkânı vardı. Evde de şeker bitmişti, şeker yolla eve dedim. Dayısı 5 kiloluk şeker torbasını Sabahattin'e vermiş, oğlum al bunu bizim eve götür yengen bekliyor seni, demiş. Sabahattin elinde kitap sırtında şeker torbası, zaten yavaş hareket eden çabuk heyecanlanmayan sakin bir çocuktu. Kitap okuya okuya geliyor. Bir ara dinlenmek için bir taşın üzerine oturmuş, kitap okumaya devam etmiş. Kapı çaldı, açtım şeker gelecek diye bekliyordum zaten. Sabahattin, yenge dayım 5 kilo şeker yolladı, dedi. Sırtındaki torbayı indirdi, içindeki şeker bir kilo ya yar yok. Sabahattin oğlum bu beş kilo olacaktı nerde geri kalanı dediğimde "Bilmem yenge, dayımın verdiğini ben olduğu gibi getirdim" demiş. Sonra bir baktık ki, torba delinmiş, delikten şeker yol boyu boşalmış, Sabahattin kitaba daldığı için fark etmemiş bile.

Biz diyor Sevim yenge haber geldiği zaman eve toplaştık, sela verilince akrabalardan biri ne oturuyorsunuz

Sabahattin'in düğünü bugün, ağlamayın kalkın oynayın, diye ayağa kalktı, mendili eline aldı, kendi etrafında döndü ve haykırarak düşüp bayıldı. Evden feryat figanlar kesilmedi günlerce.

Evden Semih'le birlikte çok kötü bir halde çarşıya doğru çıktık. Bir akraba esnafın dükkânına girdik. Fötr şapkalı Gevaşlı olduğu belli olan bir şahıs geliyor yanıma:

Hoş gelmişsiniz, Sabahattin için gelmişsiniz duydum, bir merhaba demek için, buralara kadar arkadaşımız için zahmetlere girip gelmişsiniz, teşekkür edeyim dedim. Sabahattin'le biz aynı zamanlarda okuduk ama ben üst sınıftaydım, Sabahattin alt sınıfta olmasına rağmen, hoca dersi Sabahattin'e anlattırırdı, çok zeki çok çalışkan bir talebeydi. Dersi anlatırdı, zil çaldıktan sonra da yuh size tembeller der kaçardı, bütün sınıf Sabahattin'i kovalardık. Ortaokuldan sonra liseye Malatya'ya gitti. Üç yıl orada kaldı sonra üniversite yıllarında Sabahattin'i zaten çok az görür olduk. Şimdi de sanki ölmemiş de dışarıda gene bir yerlerdeymiş, yazın arada bir gelip görünecekmiş gibi geliyor bana. Hâlâ Sabahattin'in öldüğünü kabullenemedim. Çok pırıl pırıl bir insandı. Yardımsever, çocukla çocuk, büyükle büyük olmayı bilirdi. Çok saygılıydı, herkes, tanıyan herkes çok severdi O'nu. Kavga dövüş yapmaz, yaramazlık etmez, kimseyi kızdıracak, sinirlendirecek bir şey yapmaz, sakin kendi halinde bir insandı.

Dükkânında oturduğumuz esnaf arkadaş:

Murat bey biz Sabahattin abilerin zamanının devrimcilerini, insana etnik kimlik sormayan hatta merak bile etmeyen, Kürt mü, Ermeni mi, Çerkes mi bunlara hiç bakmayan Alevi-Sünni olup olmadığıyla işi olmayan o dönem devrimcilerini arıyoruz.

Az evvel sizden önce bir imam gelmişti yanıma, diyor ki Antep'ten sonra buralara gelmek için Kürdistan pasaportu sorulacak. Senin Devlet Bahçeli'den ne farkın var, sen de Kürtlerin Devlet Bahçeli'sisin. İstemiyoruz bu etnik kimlik

ayrımını, bu defa da Kürt milliyetçiliği türüyor, bu da Türk milliyetçiliği kadar tehlikeli ve zararlıdır.

Sabahattin Kurt, Ailesi ve Yaşananlar

Sabahattin Kurt, '68'li, Siyasallı, Gevaşlı, 28 Ekim 1949 doğumlu, Kürt, devrimci... Kızıldere'de öldürülenler içerisinde, ölü bedenine reva görülenler ile dağlanmış yüreklere ayrıca ilave bir alev tutan, çok sevilen bir insan. Arkadaşları arasındaki adıyla; Sabo...

Kurt, 1960'larda taşrada, devlet okulunda okuyup da ilk tercihi olan Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni kazanacak kadar zeki, çok okuyan, sessiz, sakin, yardımsever ama gözünü budaktan esirgemeyen bir kişilik.

Evet, tarih 30 Mart 1972, Kızıldere'deyiz. Çatışma bittiği halde Saffet Alp yaralı iken alnından vurularak öldürülür ve operasyon tamamlanır.

Sabahattin Kurt'un da aralarında bulunduğu cansız bedenler üst üste atılarak bir at arabasıyla Niksar Devlet Hastanesi'ne götürülür. Hastanenin alt katında koridorun daha serince kısmına aynı şekilde atılır cansız bedenler. Önce Karadenizli aileler gelip alırlar cenazelerini. Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Nihat Yılmaz, Cihan Alptekin... Sonra Mahir Çayan, Ömer Ayna, Saffet Alp...

Bir cenaze kalır ama yüzü tanınmaz haldedir, kimlik tespiti yapılamaz. Sağ ele geçen Ertuğrul Kürkçü, yaşadığı o korkunç iki kanlı günden sonra cenazenin başına getirilir; giysilerinden teşhis eder Kürkçü, "Bu Sabahattin Kurt" der.

Aile ilk haberler geldiğinde Kurt'un orada olabileceğini hiç düşünmez bile. Ancak daha sonra "Sabahattin Kurt" adı da radyo haberlerinde anons edilince, aile ve akrabalarda etkisi bugüne kadar süren bir şok yaşanır. Ama, hâlâ o çalışkan, zeki, akıllı oğullarının öldüğüne inanmak istemezler. Belki bir isim benzerliği, belki bir yanlış teşhis avuntusuna sığınırlar. Ancak 2 Nisan 1972 tarihli *Gün* gazetesinde, evin içinde, çatışmadan hemen sonra çekilmiş resim, bu avuntu ve umudu yerle bir eder; çünkü Sabahattin Kurt, Hüdai Arıkan'ın hemen yanında kanlı yüzüyle net bir şekilde, sırtüstü vaziyette görünmektedir. Artık acı gerçek ortadadır.

40 Yıldır Tek Ziyaretçisi Bile Olamadı

Haber kesinleşince teyze bir anda ayağa kalkar, Saime Hanım'ın başından eşarbı alır, kendi eşarbı da diğer elinde ağıt ve gülme arası sesler çıkararak, "kalkın kalkın, ne oturuyorsunuz, bugün Sabahattin'imizin düğün günü, kalkın oynayın" der ve düşer bayılır.

Oğluna çok düşkün olan baba Salih Kurt, tam bir ruhsal çöküş yaşar, anne Saime Kurt için ise dünyayla ilişkisini kesip aylarca hiç durmadan sürecek gözyaşı dolu günler başlamıştır.

Niksar Savcılığı'ndan bir telgraf gelir aileye; "Cenazenizi şu saate kadar almazsanız burada gömülme işlemi yapılacaktır" diye. Zaten o saate yetişmeleri imkânsızdır, o yılların ulaşım koşullarında. Aile, "usullere göre defnedilmesi" talebini iletir cevaben. Gelen ikinci telgrafta Sabahattin Kurt'un Niksar'ın Şavşak Mezarlığı'nda 52 no'lu mezara gömüldüğü bildirilir.

Ama Şavşak Mezarlığı'nda Sabahattin Kurt'un küçük kardeşi Semih Kurt ile yaptığımız aramalara, resmî makamlar nezdinde araştırmalara, mezarlık çevresinde oturan ailelerin yaşlı büyükleriyle yapılan görüşmelere rağmen mezar yerini bulmak mümkün olmadı. Ne bir iz, ne bir işaret, ne de öyle telgrafta yazıldığı gibi bir mezar numarası veya belediyede bir kayıda rastlandı.

Yani 40 yıldır mezarı ve dolayısıyla bir ziyaretçisi bile olmadan yatıyor Sabahattin Kurt.

Aile ise peş peşe trajediler yaşamaya devam eder. Kurt'un ölümünden sonra, O'nun en sevdiği yemek olam mumbar dolmasını anne Saime hanım bir daha hiç yapmaz. Sürekli ağlamaktadır.

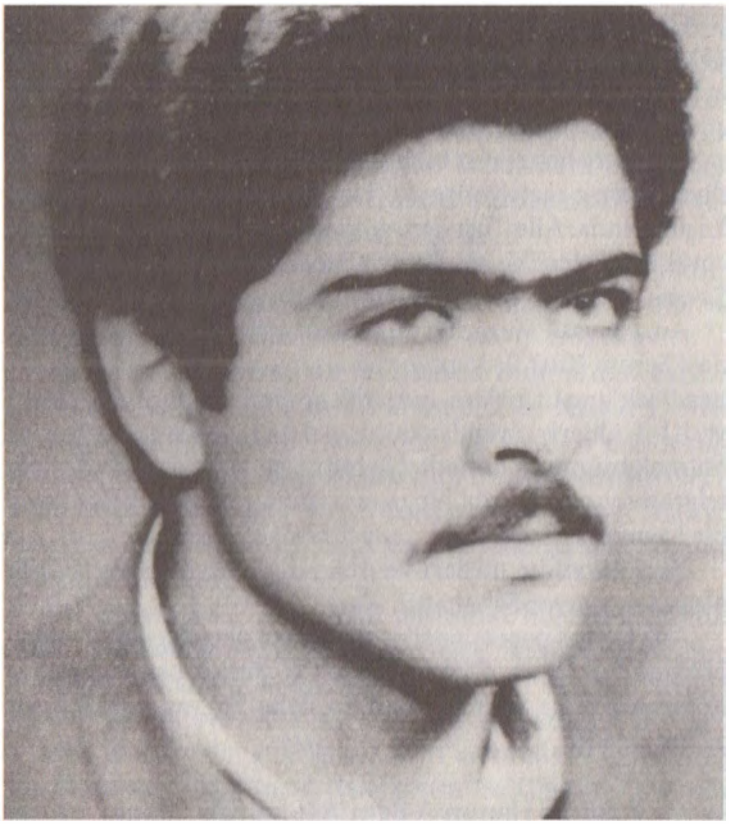
Saime Hanım Ağlaya Ağlaya Kör Oldu!

Küçük kardeş Semih Kurt anlatıyor:

Annem aylarca gece gündüz ağladı, hiç susmadı, sonra da gözlerinden rahatsızlandı ve iki gözü de görme yetisini yitirdi. Babam kahretti hayata, içine kapandı ve annemden sonra o da öldü, en küçük kız kardeşimizi de Van'da trafik kazasında yitirdik.

Yıllar sonra Sabahattin Kurt'un peşine düşen bu satırların yazarı, acı bir gerçeğe tanık olur. Tüm arkadaşları Sabahattin Kurt'un Gevaş'ta gömülü olduğunu sanmaktadırlar.

Sabo Bir Numaradır

Sabo.

Sabahattin Kurt için tanımlamanın en arı, en öz ve en doğrusunu Siyasal'dan, DEV-GENÇ'ten, THKP-C'den arkadaşı Mustafa Kemal Kaçaroğlu yapar:

Bir ideal devrimci için en önemli vasıfları belirlesek; militan ruh, davaya bağlılık, yoldaşlık, cesaret, fedakârlık,

inanç, mücadele azmi, kararlılık... ve bu yüksek insani erdemleri kriter yapsak, bir numara Sabahattin'dir. Kızıldere'yi duyunca Sabo'nun orada olması bana hiç sürpriz gelmedi.

Ertuğrul Kürkçü de, Kaçaroğlu'nun bu çok önemli tespitine katıldığını şu sözlerle ifade eder:

Ben de öyle düşünüyorum, Sabo bir numaradır.

Sabahattin Kurt, 28 Eylül 1949 tarihinde Van'ın Gevaş ilçesinde, neşeli ve nüktedan bir sağlık teknisyeni baba ile ev kadını bir annenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelir. Dedesi, Siirt'ten Diyarbakır'a göç edip orada ticaretle uğraşmış hali vakti yerinde bir esnaftır. Oğlu Salih'i sağlık lisesinde okutur. Liseyi bitiren ve sağlık teknisyeni olan Salih Kurt, askerliğini Van'da yapar; askerlik bittikten sonra sağlık teknisyeni olarak devlet memuriyetine başlar. Önce Hakkâri Çukurca, ardından da Van Gevaş'a tayin olur. Gevaşlı Saime hanımla evlenir ve oraya yerleşir.

Küçük Sabahattin, çok sakin mizaçlı bir çocuktur. Abla Sevinç Kurt şöyle anlatıyor:

Çok sessizdi kardeşim, hep bir şeyler okurdu daha çocukken bile çok düşkündü okumaya. Oyuna, sokağa düşkün değildi, sobanın arkasına geçer, sessiz sessiz ne bulursa okurdu. Kavga gürültüden hoşlanmaz, kendi halinde, herkese saygılı bir kişiliği vardı.

Okul yaşamı da çok başarılı geçer. Çok takdir edilir öğretmenleri tarafından. Gevaş'ta bir raslantı sonucu karşılaşıp konuşma imkânı bulduğumuz okul arkadaşı Ahmet bey şunları söylüyor:

Ben aslında ilkokulda iki üst sınıfta idim ama Sabahattin çok çalışkan bir öğrenci olduğu için, bazen bilemediğimiz bir soru ya da konu olduğunda, öğretmenimiz Sabahattin'i çağırtır, cevabı ya da konuyu anlatmasını Sabahattin'den isterdi. O da anlatırdı, en doğru cevabı verirdi. Bu o kadar sık olurdu ki, Sabahattin bazen bizimle dalga bile geçerdi.

Bir gün ortaokulda öğretmeni ile pek bilinmeyen bir ilçenin hangi ile bağlı olduğu tartışması yaşanır. Öğretmeninin söylediğine ısrarla itiraz eder Sabo, sınıf önünde bu duruma kızan öğretmen, "Öğretmenler odasına gel de oradaki haritadan kontrol edelim, bakalım sen mi doğruyu söylüyorsun ben mi?" Haritaya bakılır Sabahattin haklı çıkar. Öğretmeni bir şeyi bilmemektedir. Sabo'nun en büyük zevklerinden biri, atlas ve Türkiye haritasına saatlerce incelemektir.

Bütün İlçeleri ve Bağlı Olduğu İlleri Bilirdi

Semih Kurt; "Abim Türkiye'deki bütün ilçeleri ve hangi ile bağlı olduklarını ezbere bilirdi" diyor.

Bahçeli bir evde doğup büyüyen Sabahattin Kurt, kuş vurmak için eline bir sapan bile almamış. Yengesi Gevaş'ta meyve ağaçlarıyla dolu bahçemizde çayımızı içerken, "Mesela takım tutup onun tartışmasını yapmaz mıydı, mahallede çocuklarla oyun da mı oynamazdı" gibi sorularıma karşılık şunları anlattı:

İşi gücü okumaktı, gelirdi, bir kilim alır, şu ceviz ağacının gölgesine serer bütün gün kitap okurdu. Ne futboldan, ne takımdan, ne de normal bir çocuğun uğraşacağı şeylerle hiç ilgilenmezdi. Çok yardımseverdi, kendisi için bir şey istemezdi, elindekini paylaşmayı severdi. Bir gün dayısı Sabahattin'e dükkânından 10 kiloluk bir şeker çuvalını verir ve "Bunu eve götür" der. Sürekli elinde ya da cebinde okuyacağı bir kitabı olan Sabahattin sırtına yükler şeker dolu çuvalı, arada mola verip bir taşın üstüne oturup kitap okuya okuya dayısının evine kadar gelir. Kapıyı açan yenge, neredeyse boşalmış şeker çuvalını görünce şaşırıp kalır. Meğer Sabahattin, delik olan çuvaldan şekeri yol boyunca döke döke getirmiş. Ancak onca şekerden geriye iki üç kilosu kalabilmiş çuvalda...

Ortaokulu başarıyla bitirir Sabahattin Kurt.

Siirt'ten Diyarbakır'a giden dedesinin bir akraba kolu da Malatya'ya yerleşmiştir. Ortaokulu bitirdikten sonra babası, daha iyi yetişsin diye dönemin köklü ve başarılı liselerinden

Malatya Turan Emeksiz Lisesi'ne kaydını yaptırıp, oğlunu da akrabalarının yanına verir.

Liseyi bitirdiği yıl ilk tercihi olan Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girer. O sırada evli ve Gevaş dışında yaşamakta olan ablası, "Sabahattin çok yüksek puan aldın, niye tıp fakültesine girip doktor olmuyorsun" diye sorar; Abla, Gevaş'a kaymakam olarak döneceğim" cevabını alır.

SBF, FKF, DEV-GENÇ, THKP-C Dönemi

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 1966-67 dönemi için 1 Aralık 1966 tarihinde kaydını yaptırır. Artık Siyasallı bir öğrenci olarak Mülkiye Yurdu'na yerleşir.

Üniversiteye 1966 girişlilere dikkat etmek lazım. ODTÜ'ye 1966 yılında kayıt yaptıranlarla Siyasal'a kaydolanları sonraki yıllar içinde sol mücadelenin önlerinde, kâh cezaevlerinde, kâh işkenceli sorgularda, kâh idam sehpalarında, kâh Nurhak Dağları'nda, kâh Kızıldere'de görüyoruz.

Okula geldiği ilk yıldan itibaren sıcaklığı, tevazusu, dost canlısı sevecenliği, samimiyeti ile yeni oluşan arkadaş çevresinde bu Vanlı Kürt delikanlısı çok sevilir. Tevazusu hakikidir, kişiliğinin içselleşmiş ayırt edici bir vasfıdır.

45 yıl sonra görüştüğüm Siyasal'dan ve DEV-GENÇ'ten arkadaşı Oğuz Etçi, durduramadığı gözyaşlarını silerken şu anısını paylaşıyordu:

> *Çok mükemmel bir insandı, o zaman devrimciler içerisinde parka-postal modası vardı. Ben de bir tane parka almak istiyordum ama imkânlar sınırlıydı. Bir gün konuşurken Sabo parkasını çıkarıp "al senin olsun" dedi ve parkasını bütün itirazlarıma rağmen bana verdi.*
>
> *Herkse "dayı" diye hitap ederdi. Bir gün anfide kız arkadaşlar "Sabo herkese dayı diye hitap ediyorsun, erkeklere anladık bari bize öyle söyleme" dediler. Sabo'nun kızlara yanıtıysa, tam bir Sabo klasiğiydi; olur söylemem dayı!*

Ders dışında bütün günü kantinde geçerdi. Çünkü Siyasal'ın kantini Yusuf Küpeli, Mahir Çayan, İlhami Aras, Mustafa Kaçaroğlu, Zafer Kutlu, Nasuh Mitap, Oğuz Etçi, Hüseyin Cevahir, Tuğrul Paşaoğlu gibi dönemin ve sonra

siyasi ve kültür hayatının önde gelen isimleri olacak öğrencilerin sıkça buluştuğu bir mekândır.

1960'ların sonlarında üniversitelerde faaliyet gösteren fikir kulüpleri, kısaca "FKF" adını alıp "Fikir Kulüpleri Federasyonu" olarak bir çatı altında birleşir. Sabahattin Kurt da FKF üyesi olur ve çalışır.

1970-71 döneminde son sınıf öğrencisiyken SBF–DER (Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği) yönetimine seçilir. DEV-GENÇ ve THKP-C nüvesi artık kozasından çıkmaya hazır duruma gelmiştir. FKF, siyasi mücadelenin de dayatmasıyla artık yetersizliği de göz önüne alınarak, bir üst örgütlülük olarak tahayyül edilen DEV-GENÇ'e dönüşür. İlk genel başkanlığa Atilla Sarp seçilir.

18 Eylül 1970 tarihinde yapılan kongrede Ertuğrul Kürkçü başkan seçilir. Sabahattin Kurt artık DEV-GENÇ militanıdır ve sürekli Ankara dışında, Karadeniz'de tütün ve fındık üreticilerinin örgütlenmesi için çalışır, Ege'de pamuk üreticileri için faaliyettedir. Adana-Osmaniye yöresine de örgütlenme çalışmaları için gider. Kısacası Kurt, artık ne Ankara'da, ne Siyasal'da, ne de Gevaş'tadır.

Karadeniz'e çok sık gidilir, tabii her gidişte Sabahattin Kurt da vardır; gerilla faaliyeti için çalışmalara başlanır.

Acı Bir Sürgün Anısı

30 Mart 1972:

(...) Fahrettin Petek aracılığıyla tanıştığımız FKP'li ünlü gazeteci ve sinemacı Daniel Karlin, Türkiye'deki baskılarla ilgili olarak kendisine sunduğumuz belgelerden çok etkilenmişti.

"Sizi derhal Elie yoldaşla görüştüreceğim" dedi.

Elie Mignot, Fransız Komünist Partisi'nin uluslararası ilişkiler sorumlusuydu.

Sunduğum belgeler ve yaptığım açıklamalar son derece ilgisini çekti.

"Maalesef, dedi, bizim kardeş örgütümüzden, Türkiye Komünist Partisi'nden bu konuda pek bir şey gelmiyor."

"Gelmesi mümkün değil, onlar Türkiye'deki rejime karşı savaşmaktan çok Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yle 'iyi komşuluk ilişkileri' ne halel getirmeme çabasındalar."

"Haklı olabilirsiniz ama bizim parti olarak uluslararası ilişkilerimizde asıl bilgi kaynağımız, referansımız, Türkiye Komünist Partisi'dir."

"Doğal olanı da budur ama gerçekten bu misyonu yerine getiriyorlarsa... Ben size, Türkiye'deki direnişçilerin bin bir riski göze alarak hapishaneden kaçırdıkları kanla yazılmış belgeleri iletiyorum. Komünist parti olarak ama daha önemlisi insan hakları savunucusu olarak bunları sizin en iyi şekilde değerlendirmeniz gerekir."

"Biz yine de buradaki partili yoldaşlara soracağız."

Sonra inanılmaz bir aymazlıkla sekreterini çağırıp FKP'nin Türk üyelerinin listesini getirmelerini istedi. Liste gelince de bana birkaç isim okuyarak bunlarla ilişkim olup olmadığımı sordu. Hiçbir ismi tanımıyordum. Belki de takma örgüt isimleriydi...

"Bu isimleri tanıyor olup olmamam önemli değil, dedim. İçlerinde saygı duyduğum kişiler de olabilir. Kime ne sorarsanız sorun, Türkiye gerçeği önünüzdeki belgelerdedir. Onların ne diyeceği gerçeği değiştirmez."

Yine de dinlediği için teşekkür ederek,

"Ek bilgiye gereksinim duyarsanız Daniel aracılığıyla bana iletebilirsiniz, dedim. Zira biz şu anda illegaldeyiz, sabit bir iletişim adresimiz yok."

Konuşmanın gergin geçmesine rağmen Elie yeni belgeler hazırladığımızda mutlaka kendilerine de iletilmesini ısrarla istedi.

Eve döndüğümde, radyolar Kızıldere operasyonunu vermeye başlamıştı. FKP'deki gerilimli görüşmeden sonra bu haber yeni bir darbeydi. Türkiye'de rejim giderek daha da hunharlaşıyor, Batı'da hâlâ inanılmaz bir vurdumduymazlık hüküm sürüyordu. Ya komünistler?

Kartotekleriyle boğuşmakta olan İnci, FKP'deki görüşmemin ayrıntılarını dinledikten sonra:

"Benim için hiç de şaşırtıcı değil, dedi. Sen asıl Moskova Radyosu'nun Türkçe yayınlarını dinle... Sovyet Yüksek Şûrası Başkanı Podgorni iyi komşuluk ilişkilerini güçlendirmek üzere on gün sonra Türkiye'de... Kızıldere'den falan tek kelime bahis yok. Olsun, biz kavgamızı onların desteği olmadan da sürdürebiliriz."[17]

17. Doğan Özgüden, *"Vatansız" Gazeteci: Sürgün Yılları 1-2*, Belge Yayınları, 2010.

45. Yılında Bir Kızıldere Değerlendirmesi

2012 yılında Kızıldere araştırmalarımı paylaşarak vakanın sonuçlarını tartıştığım 9 gün süren yazı dizisinin üzerinden yıllar geçti ve 45. Yıldönümüne geldik. Söz vermiştim; devam edeceğim ve sizlerle paylaşacağım diye. Yeni bilgiler, bulgular, belgeler topluiğneyle kuyu kazarcasına yaptığım çalışmalar kesintisiz sürdü. O ağır travmanın etkilerinin ve siyasi-toplumsal hayatımıza düşen koyu ve korku salan gölgesinin hâlâ sürdüğü, bu korku ve sinmenin birçok hesaplaşmanın ve meşru sorgulamanın üstünü de örtmüş olduğu acı hakikatı, insanın içini sızlatıyor. Bir yerden başlanmalıydı. O aşamadan sonra bile olay, detaylara inebildikçe daha bir açıklığa kavuşmaya başladı. Örnek olsun diye yukarıdaki iki alıntıya yer vermek gerekli oldu.

Operasyon sonrasında, evde katledilen devrimcilere ait kalan birçok şey kayboldu gitti. Fatsa'dan başlayıp, Kızıldere'ye kadarki zaman içerisinde yaşananlara doğrudan tanık olan insanların çoğu bu 45 yıl içerisinde bildikleriyle, gördükleriyle, anlatabilecekleriyle; yani sırlarıyla beraber gömüldüler.

Sinan Kâzım Özüdoğru'nun kopan ayak bileği, Mahir'in cüzdanı ve içinde eşi Gülten Çayan'a ithafen yazdığı Sen yanmasan / ben yanmasam / biz yanmasak / nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa, dizelerinin bulunduğu vesikalık fotoğrafı, kol saatleri, üzerlerindeki kalemler... vs kayboldu gitti.

Operasyonda yer alan yüzlerce asker, subay, astsubay, sivil istihbarat personeli, yerel bürokrat bu 45 yıl içerisinde, emeklilik yaşamlarında, kendi kendilerini dinleyip, tanık oldukları o korkunç olayı, vicdanlarının basıncıyla kim bilir neler anlatmak isteyip de, soran, peşine düşen olmayınca suskun kaldılar. Bu şans hâlâ var. Sıkı çalışılırsa, gönül koyarak, emek harcayarak, iş edinerek araştırılırsa, mutlaka şimdikinden daha ayrıntılı bilgilere ulaşılır. Bilinmeyen çok şey bilinene katılır.

Bir benzeri ancak 10 kasım anma törenlerinde askerî-mülki erkânın günün mânâ ve ehemmiyetini anlatan konuşma, şiir, şarkı, sinevizyon gösterileri ile, unutmadık, kalbimizde yaşıyor hamasetinin sol versiyonu olarak 30 Mart'larda yaşanıyor. Bu anmaları küçümsememekle birlikte hamasetle bir arpa boyu yol alınamayacağı aşikârdır. 45 yıldır alınama-

dı da zaten. O kadar çok sayıda insan var ki o meşum evin hâlâ aynen yerinde durduğunu ve bazı izlerin silinmediğini bilmeyen.

Böyle bir olay Almanya'da yaşanmış olsa idi: Rehinelerle birlikte Kızıdere'ye gidilen hat tespit edilir. Konaklanılan yerler belirlenir, ne kadar kalındığı, nelerin konuşulduğu, hatta nelerin yenilip içildiğine varıncaya dek tespit edilir; fotoğraflar, çizimlerle yani görselleriyle kayda alınırdı. Evin krokisi çıkartılır ve anbean operasyon sırasında evin içinde yaşanılanlar dakika kaçırmadan belgelenirdi.

Olayı yaşayan onca insan hayattayken ve Ertuğrul Kürkçü'nün danışmanlığında sinema filmi çekilirdi. *Hatırla Sevgili*, adlı dizi de Kızıldere olayı gösterildi ama maddi hatayla doluydu. En bariz olanı Mahir ve Ertuğrul'un evin damında kiremitlerin üzerinde ekrana gelmesi ve "Teslim olun" 'çağrılarına, Mahir'in "Biz teslim olmaya değil ölmeye geldik "cevabını verdiği sahne idi. Maddi hata şu: Damın üstünde değillerdi, çatı aralığında, damdaki kiremitleri sökerek açtıkları pencereden konuşuyorlardı. Mahir, Ertuğrul, Saffet ve Cihan çatıdaydılar.

MİT mensubu Mehmet Eymür'ün TV kanallarında, Mehmet Ali Birand'ın *12 Mart* belgesel filminde söylediği gibi daha çok konuşmayı yapan yani dışarıyla diyalogu sürdüren ilk andan itibaren Ertuğrul Kürkçü idi. Yine böyle tarihsel bir trajedinin, olayın belki de en can alıcı yanlarından biri olan ve Devrimcilerin şiddet ve merhamet kutuplarındaki tutum ve anlayışlarını somutlayan Mahir'in erlere yönelik şu uyarısının işlenmemiş olmasıdır: "Askerler, size kurşun sıkmak istemiyoruz, siz de halk çocuklarısınız, gidin, sizi ileri süren rütbeliler gelsinler karşımıza." Bu, enstantane, dizide atlanmamalıydı.

Evin içinde cereyan eden konuşmalar, tartışmalar, kararlar; ölümler tek tek ve en doğru şekilde saptanırdı. Ertuğrul Kürkçü, sorulan her soruya cevap verdi, hiçbir zaman bu trajediyi konuşmaktan, tartışmaktan kaçınmadı, imtina etmedi. Operasyonu başlatan o üç el tabanca atışını kimin yaptığı tespit edilir ve mutlaka konuş(tur)ulurdu.

Operasyona katılan onlarca er, onbaşı, çavuş, subay; evin içinde çekilen fotoğraflaflarda gayet net gözüken askerler

tespit edilir, kendilerine ulaşılır, onların gözünden yaşananlar, onlara verilen emirlerin ne olduğu, kimler tarafından verildiği anlattırılırdı. Bu erlerin tamamı, yoksul halk çocuklarıydı ve solun ilk önce seslenip hitap ettiği sınıflara mensuplardı. Şimdiye kadar geçen 45 yılda en az kırk beş er konuşturulsa idi, olay birçok bakımdan daha netlik kazanırdı.

Operasyon bittikten sonra evdekilerin tamamı öldü sanılıp, olay mahallinden ayrılan timin, akşam şölenle kutlama yaptıklarının detayları ortaya çıkartılırdı.

Alınan cenazelerin, hangi koşullarda teslim alındıkları Niksar'da ve defnedilecekleri il, ilçe ya da köy mezarlıklarına kadar katedilen yollarda yaşadıkları, defin sırasında cereyan etmiş vakalar; cenazelerin son durumlarını defin öncesinde gören insanlardan ayrıntılı bilgi alınır, o genç insanların nasıl bir bedenle toprağa verildikleri hakkında toplum bilgilendirilebilirdi.

Hatta neden olmasın? Opersayondaki hazirunda avdet etmiş bulunan CIA ajanlarıyla da emekliliklerinde görüşülebilir, konuşmaları sağlanabilirdi. Fantastik gelmesin, Vietnam savaşıyla hâlâ çok yakınen ilgilenmekteyim. Onlarca subayla, erle yapılan görüntülü görüşmeler DVD olarak yayımlandı. Konuşmaz diye düşünülen nice CIA görevlisi, Vietnam'da yaptıklarını tüyler ürpertici ifadelerle tüm açıklığıyla anlatmışlardır. Geç kalınmış olsa da hâlâ yapılacak çok şey var.

Cenazeler istiflenmiş ve gelişigüzel kağnılara atılı vaziyette götürülmekte iken, onbaşının birinin, yanındaki diğer askerlerin "Yapma günahtır, ölmüş insanın saati alınır mı?" uyarılarına rağmen, "Ne olacak ya, zaten morgta birileri alacak" diyerek bıçağıyla ölü devrimcinin bileğindeki kanlı saati alır. Saati alınan devrimci Mahir Çayan'ın ta kendisidir.

Ayrıca Kızıldere-Niksar arasındaki yaklaşık 20 km sırasında, cenazeler, etraftan gelen köylülerce soyulur. Bu olayın üzerine gidilip, gaspedilenler geri teslim alınabilirdi.

Bu çalışmalar artan yoğun istek ve talepler dikkate alınarak ve THKO'nun unutulmaz militanı Atilla Keskin'in, "Bu yaptıkların internet köşesinde kalmasın, çok değerli ve tarihi bir çalışmadır, kitap olmalı" ikazlarına icabet edilecek; asla ve katiyen ticari bir amaç güdülmeksizin tarihe armağan edilecektir.

Operasyondan hemen sonra evin içi. Bu fotoğraf ilk kez yayımlanıyor, sırtüstü yatan Cihan Alptekin.

Bizler mutlu bir hayat yaşayalım diye canlarını veren ON'lara selam olsun, adları yücelsin.

Çalışmalarım devam ediyor, ölüm hariç, beni hiçbir güç durduramayacak.

DEV-GENÇ sonrası artık sınıf mücadelesinin bir gençlik örgütü ile yetinilmeyecek boyutlara ulaştığı düşünülür.

DEV-GENÇ içerisinde özellikle 15-16 Haziran 1970 tarihinde sosyalistleri bile şaşırtan muazzam bir işçi eylemi, ülke gündeminin başına yerleşir. İşçiler, tarihinde ilk kez bu ölçekte ve bu katılımla İstanbul'da sokağa çıkar. Taleplerini haykırır, sömürü düzeninden hesap soracağını yüksek sesle dile getirir. Bu eylem şiddet, zor ve kanla bastırılır. Artık herkes her şeyi yeniden düşünmek zorundadır. DEV-GENÇ olarak bu yeni dönemde yeterli mücadeleyi yürütmek imkânsız görülür.

DEV-GENÇ'ten üç Marksist örgüt çıkar, Türkiyenin bir dönemine damgasını vuran; THKO, TİKKO ve THKP-C.

Sabahattin Kurt, tereddütsüz THKP-C'de yerini alır. FKF, DEV-GENÇ, THKP-C dönüşümünde aynı kararlılıkla çalışmalara katılır, görev ve sorumluluk alır. Gittiği bölgelerdeki yerel kadroların arasında çok sevilen bir isim olur.

Öldürülen devrimcilerin kimlik tespiti yapılırken.

Bana Artık Para Göndermeyin ve Beni Unutun

Daha çok Karadeniz bölgesinde çalışır. Bugün algılamak zor gelebilir ama bir Sinop'ta, bir Osmaniye'de, bir Ege'de, bir Samsun'dadır. Bazen Ankara'ya uğradığı da olur, birkaç günlüğüne. Gevaş'a ise artık hiç yolu düşmez. Kardeşi Semih Kurt anlatıyor:

Abimi en son görüşüm tesadüfen Ankara otobüs terminalinde oldu. Kol saatimi kendisine verdim. Üzerimde biraz para vardı, vermek istedim çok az bir şey aldı, zaten ancak 10 dakika görüştük, sonra gitti. En son mektubu

Erfelek postanesinden atılmış, babamla baktık Sinop'un kazası imiş. Mektubunda bana artık para göndermeyin, çünkü zaten alamıyorum, zaten elime geçmiyor, beni de unutun, diye yazmıştı.

12 Mart 1971 darbesinin ardından başlatılan sürek avı sonrasında THKO lideri Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan tutuklanmış, yakalanan THKP-C lideri Mahir Çayan, arkadaşlarıyla birlikte Maltepe Cezaevi'nden kaçmış ve o yol yine Karadeniz'e uzanmıştı. Gezmiş, İnan ve Aslan'ı kurtarmak için eylem kararı alıp Karadeniz'e geçen grup THKO ve THKP-C'li isimlerden müteşekkildir ve Sabahattin Kurt da bu grup içindedir.

Kızıldere'deki eve gelen ilk grupta da Sabahattin Kurt vardır ve başlarına geleceği önceden bilir.

O kadar ki; Kızıldere'ye geçmeden Fatsa'da evinde kaldığı arkadaşı "Sabahattin ne dersin, sence devrimi görecek miyiz" sorusuna "Ne devrimi görmesi, altı ay yaşarsak iyi" karşılığını verir.

Sabahattin Kurt bu sohbetten bir hafta sonra, arkadaşlarıyla birlikte Kızıldere'de öldürülür...

Kızıldere Operasyonuna Katılan Bir Onbaşı Anlatıyor

Uzun bir bekleyişten sonra, elimdeki bisiklet tamirhanesi adresine doğru yola koyuldum. Heyecan duymamak elde değildi. Çünkü konuşacağım kişi Kızıldere operesyonuna ilk andan itibaren katılmış operasyonda elinde makineli tüfek ve bazuka ile eve atış yapma emrini almış bir çavuştu. Konuşup konuşmayacağını bilmediğim gibi nasıl karşılanacağımı da bilmiyordum. Belde ve köy yollarından geçip tarım arazilerinin başladığı bir lokasyonda aradığım tamirhaneyi buldum. Ali ustayı sorunca çağırdılar, asık suratlı ve sert yüz ifadeli, dirseklerine kadar yağ bulaşmış biri geldi. Kendimi tanıttım ve Kızıldere olayı hakkında kabul ederse görüşmek istediğimi söyleyince o sert ifadeli asık surat görüntüsü birdenbire müşfik, hüzünlü ve acı intibaı veren bir ifadeye bırakınca anladım ki konuşacak. Hoş gelmişsiniz, Murat bey o kadar zaman geçmiş beni nasıl buldunuz?

Beklediğim soruydu; yıllardır bu olayı araştırdığımı Kızıldere'ye ve o meşum eve gittiğimi, Niksar ve Kızıldere'de insanlarla görüştüğümü, Sabahattin Kurt'un mezarını aradığımı, gömüldüğü söylenen Şavşak mezarlığındaki tüm mezarları teker teker kontrol edip bir iz ya da bir işaret aradığımı anlatınca, siz bu işe gönül koymuşsunuz, buyurun ben size her şeyi anlatacağım diyerek, demlenmiş kaçak çay demliğini getirdi, çayları doldurdu ve başladı anlatmaya. Ben sözü bu emekçiye bırakıyorum ama bilinmesini isterim ki, O konuşmaya başlamadan birkaç dakika durduramadığı gözyaşlarını silmekle meşgul oldu. İkimiz de saklamaya gerek görmediğimiz gözyaşlarımızı sildik ve söze başladı:

Aslen Hatay'lıyım. Maddi sıkıntılar ve yoksulluk yüzünden buralara göçtük. Yıllardır bisiklet tamiri işi yapıyorum. Çok küçük bir bahçemiz var, orada biber, patlıcan, domates ekip satıyorum, öyle geçiniyoruz; emeğimizle, alınterimizle ve helal rızkla. Yaş artık yetmişe yaklaşıyor, sağlık sorunları da başladı. Bu ömrümde Kızıldere hatırasını hiç unutmadım. Her şey şimdi gibi gözümüm önünde o kadar iyi hatırlıyorum ki... Zaten öyle bir faciayı insan istese de unutamaz. Bir de ben terhis olup, sivil hayatıma başladığımda yıllar geçtikçe o gencecik çocuklara, hep üniversite talebesi gençlere, hatta aralarından biri havacı teğmenmiş, adını şimdi getiremedim, o önümde infaz edildi, evden sağ çıkmıştı, onun alnından tek kurşunla hem de yaralı olduğu halde vurulması... (gözyaşlarına artık hâkim olamıyor ve hıçkırmamak için kendini tutmaya çalışırken tıkanıyor, su veriyorum; istersen ara verelim, teklifime, ne arası Murat bey, 40 yıldır ara vermişiz zaten, kusuruma bakmayın, korkunçtu çünkü, cevabını verip bir yudum su içiyor, çayların tazelenmesi için oğluna sesleniyor, kaldığı yerden devam ediyor anlatmaya).

Niksar'da onbaşıydım. Sabaha karşı koğuşta aniden alarm verildi, bir koşuşturma başladı, tam teçhizatlı olunması emri verildi. Ne olduğu söylenmemişti, ne yapacağımızı, nereye, ne için gideceğimizi bilmiyorduk. Tekmiller verildi ve yola çıktık ama artık yolda çavuşlarımız bir operasyona gitmekte olduğumuzu tahmin ettiklerini konuşmaya başlamışlardı. Anayoldan bir köy yoluna saptık, döne döne bir köye geldik. Artık köyün adının Kızıldere olduğunu öğrenmiştik. Biz vardığımızda ortalık asker kaynıyordu ve ilk atışlar başlamıştı. Yani operasyon biz vardığımızda yeni başlamıştı. Binlerce makineli tüfek mermisi eve sıkılıyordu. Cehennem yeri gibiydi kıyamet kopuyordu.

O ara helikopterler inip kalkıyordu, mühim adamların helikopterlerden indiklerini görebildik. Ama her inen tedirgin ve atış menzilinin çok dışında duruyor, birileri o sivil ve takım elbiseli adamlara tekmil veriyor, koşuşturmalarla bir mevzilere, bir komutanlarımıza, bir helikopterden inenlere gidenlerin emir ve talimatnameleri sonra ama çok değil 10-

15 dakika içinde bizlere o rütbelilerin bir de sivil adamların yapılmasını istedikleri emrediliyordu.

Bir ara atışlar durdurulma emri bildirildi, birkaç dakika sonra herkese ikişer bazuka mermisi dağıtıldı. İkinci bir emirle bazukaların eve atılacağı emredildi. Bazukalar dağıtılırken evden sloganlar, marşlar, söylendiğini duyuyorduk. Zaten ilk atışların emredilmesiyle evin içindekilerin Mahir Çayan'la arkadaşları olduğunu öğrendik. Siperlerde konuşmaya da başlamıştık. İnsanın vicdanı da yüreği de kaldırmıyor. Evin dışı mermi ve bombalarla zaten delik deşik olmuştu, çatı, evin duvarları harabe haline gelmişti ama içeriden Mahir Çayan ile arkadaşlarının sesleri kesilmiyordu. Bu durum yani işte evin hali, içeridekilerin çaresiz ölecekleri ama bunu bildikleri halde gösterdikleri yiğitlik ve cesaretleri hepimizi çok etkiledi.

Bazukaları, bir Gaziantep'li çavuş dağıtırken sessizce: "Arkadaşlar bu içeridekiler Mahir Çayan'la arkadaşları. Hepsi üniversitelerde okuyorlar, talebeler yani. İsteseler okullarını bitirip geleceklerini garanti edecekleri işlerde çalışırlar. Bilin ki bizim gibiler için, fakir halk için buradalar, belki de ölecekler." Deyince aramızda sessizce ağlayanlar oldu. Antep'li çavuşun o bir dakika içinde söyledikleri hepimizi çok etkiledi. Ben bazuka mazuka atmam üzerlerine silah da sıkmam diyenlerimiz oldu. Aramızda konuştuk, çok kritik bir durumda, emre itaatsizlikten ağır cezalar verirler, askerliğimizi yakarlar. Biz bazukaları eve değil de eve doğru nişan alıp yere gelecek şekilde atalım, silahları da dama doğru sıkalım, dedik. Allah şahidimdir Murat bey, ben iki bazukayı da yere gelecek şekilde yani evin duvarına bile değil, yere doğru nişanlayıp attım. Bunu yapmış olmaktan da iftihar ettim her zaman. Kimseye söylemedim, şimdi sana söylüyorum. Allaha bir can borcum var başka kimseye de borcum yok, korkum da yok. Böyle yaptım iyi ki de öyle yapmışım.

Ateşi kes emri geldi. Bir sessizlik başladı ama ev artık tam harabe olmuştu. Anladık ki operasyon tamamlanmış ama o sırada Mahir Çayan'ın öldüğü konuşulmaya başlandı. Evin içinden hiç atış yapılmıyor, ses de çıkmıyordu. Ama eve girmeye kimse cesaret de edemiyordu. Çünkü

Mahir Çayan içeride idi, ben hayatımda böyle bir şeyi ilk defa gördüm bir daha da ne gördüm ne de duydum, koca bir askerî birlik, silahlı, bombalı rütbeliler de dahil kimse yarım saat içeri girmeye vallahi cesaret edemedi. Sonra bir kıdemli ordu personeli çavuş ben girerim, deyip çelik yelek giydi, eve girdi ama girmesiyle çıkması bir oldu. Evden çıktı yanında da yaralı vaziyette sonradan işte o havacı teğmen olduğunu öğrendiğimiz Mahir Çayan'ın arkadaşı çıktı. Çok ağır hakaretler edildi teğmene. Anarşist, vatan haini, hem ordunun, devletin okullarında oku hem de devlete karşı anarşistlik yap, öyle mi, gibi hakaretleri duyuyorduk. Sonra... (bu kısmı daha sonra Saffet Alp kitabında ayrıntılı olarak aktaracağım için, atlıyorum. -M.B.)

Biz daha sonra eve girdik, işte o gazetelerdeki çıkan resimlerde 10-15 kişilik bir asker grubuyduk, evin içindeki manzarayı görünce dilimiz tutuldu. Kan içinde delik deşik olmuş bedenler, yüzler tanınmaz halde her tarafta kan, barut izleri, gaz kokuları çünkü sonradan öğrendik evin içine gaz bombaları da atılmış ama o gaz bombalarını başka askerler atmışlar, bize sadece bazuka vermişlerdi. İçeride artık kimsenin sağ olmadığı anlaşıldıktan sonra esas opersyonu yapan galiba Nevşehir'den gelmiş bir tim vardı, onlar birbirlerini tebrik ederek, güler yüzlerle köyden ayrıldılar. Sonraki günlerde normal askerlik görevimize döndüğümüzde, o timdeki askerlere o gece ziyafet çekilip, operasyonu kutladıklarını duymuştuk. Bize kumanya verdiler. Niksar'dan gelen takım evde nöbete kalacak emri geldi. Siviller, askerler, o yetkili olduğu belli insanlar herkes gitti. Biz evin etrafında nöbete kaldık.

Biz de şaşırmıştık, ne yapacağız ne edeceğiz bilmiyoruz. Köylüler toplandı, biz kimseyi eve sokmuyoruz ama içeri meraktan girip bakanlarımız da oluyor. En çok da Mahir Çayan'ı merak ediyorduk. Cenazesinin çatıda olduğu konuşuluyordu. Aşağı, arkadaşlarının yanına daha indirilmemişti Mahir Çayan. İnsan ürperiyordu da, çünkü hem içerideki cenazelerin görüntüsü hem de bu cenazelerin daha üç beş saat evvel slogan atıp marş söyleyen insanlar olması bir de bu ölüme giderken bir menfaatlerinin olmaması herkese çok tesir etmişti.

Operasyon sonrasında her taraf tenhalaştı, sessizleşti ama akşama doğru hava kararmışken yeniden ortalık hareketlendi, hükümet tabibi ile savcı gelmiş meğerse. Onlar da çok kalmadılar gittiler. Gece öyle geçti. Sabaha karşı zaten kimsenin gözüne uyku da girmemişti, birden gene samanlık tarafında hareketlenme oldu. Koştuk baktık ki Ertuğrul Kürkçü olduğunu sonradan öğrendiğimiz, Mahir Çayan'ın arkadaşı elleri havada çıktı evden. Ellerini havaya kaldırmasını söylemiş nöbetteki arkadaşlar, Ertuğrul Kürkçü'ye. Şimdi tam hatırlamıyorum ama sanki yere de yatırılıp üstü arandı filan, biraz ileri geri laflar da eden oldu Ertuğrul Kürkçü'ye. Nasıl olsa teslim olmuş, herkes birden böyle bir cesaretle dayı dayı konuşup biraz da itip kaktılar, diye hatırlıyorum Ertuğrul'u. Sonra Ertuğrul'u alıp götürdüler ama hemen galiba bir yüzbaşıyla ekibi Niksar'dan Kızıldere'ye eve gelmişlerdi, duyulmuş birinin sağ yakalandığı. Ertuğrul'un hali de perişandı, belli yorgun aç, bütün arkadaşları ölmüş. Ben o ara duymadım ama Ertuğrul Kürkçü'nün, "Arkadaşlarıma ne oldu ? Ne yaptınız arkadaşlarıma?" dediği anlatılmıştı. Köylüler de geldiler. O hareketlenme, Ertuğrul'un derdest edilmesi sırasında. Sert davranılmaması, teslim olduğu, zaten arkadaşlarının hep öldürüldüğünü müşfik ve acıyan seslerle köylüler, askerlere ikaz ettiler.

Soruyorum: *Ertuğrul Kürkçü'yü neden vurmadınız?*

Murat bey sabaha kadar aramızda konuştuk. İçimizde iyi oldu diyenler bile sonra ikrar ettiler ki bunlar kandırılmış, vatan haini, anarşist değiller. İsteselerdi çok sayıda asker öldürürlerdi. Yapmadılar. Duyan askerler gece nöbetimizde anlattılar, Mahir bağırmış, demiş ki : "Askerler bakın daha siperlerinize bile girmemişsiniz, istersek sizi vurabiliriz ama siz vurmak istemeyiz çünkü siz de fakir halk çocuklarısınız. Sizi önümüze süren rütbeliler gelsin, ateş etmeyeceğiz size, siperlerinize girin."

Mahir Çayan'ın söylediği doğruydu, hepimiz gariban halk çocuklarıydık, Ertuğrul'u vurmak içimizden gelmedi, bize vurun emrini verecek üst rütbeli kimse de yoktu. Şim-

di Allahtan reva mı senin için ölmüş insanların arkadaşı sağ yakalanıyor, bitkin perişan halde, her şeyi bırak bu vaziyetteki bir insana kurşun sıkmak insanlığa sığar mı?

Ertuğrul'da götürüldükten sonra, devlet görevlileri, işte savcı, hükümet tabibi geldiler, keşif yapıp tutanak tuttular, gazeteciler doluşmuştu zaten köye. Sonra ölenleri arabalara bindirip götürürken bir traktör sahibi traktörüm arızalı, deyip götüremem cevabını verdi ama bal gibi biliyorduk doğru söylemediğini ve cenazeleri taşımak istemediğini. Çünkü bütün köylüler çok üzgün görünüyorlardı. Yani köylünün içinden gelmedi cenazeleri taşımak, herkes şoktaydı. Sonra bir kağnıyla taşındı cenazeler. Ben de cenazeler giderken kağnıdaydım. Afyon'lu bir onbaşı Mahir Çayan'ın bileğindeki saati, kasaturasını çıkarıp, kordonunu keserek aldı. Biz işte yav yapma günahtır, ölünün bileğinden saat böyle alınır mı ? dedik ama morgta zaten birileri alacaktır, deyip saatini alıp cebine koydu, Mahir Çayan'ın. Yolda da birkaç defa köylülerden mola verdiğimizde cenazelerden bir şeyler arayıp alıp gidenler oldu. Açıkçası ölü soygunculuğuydu yaptıkları. Biz de şaşkındık, cenazeler gözümüzün önünde, hayatımızda böyle bir şey yaşamamışız. Şimdi hatırladım bak; operasyondan sonra eve girdiğimizde biz böyle bir cephane ve büyük silahlarla dolu bir manzarayla karşılaşacağımızı zannettik ama ortadaki silahlara bakınca öyle aman aman bir silah da yoktu evde. Olanı da toplayıp tutanağa geçirip götürdüler.

Tekrar gözleri doluyor, "Sen de onlardansın anladım, bu kadar sene sonra bu işin peşine düşüp yazmaktan ne menfaatin olabilir ki?" diyor bana dönüp aniden. Çok büyük menfaatim var diyorum, insan olmanın erdemini, devrimcilerin yüceliğini, gelecek nesillere aktaracağım. "Seni, senin gibi dürüst cesur insanları tanıyorum. Bundan büyük menfaat olur mu?" diyerek yenilenen çayımı içmeye başlıyorum. "Murat bey sen Allah biliyor ya Ertuğrul Kürkçü'yü de tanımışsındır" diyor. "Evet iyi tanıyorum, bak sadece sevdiğim saydığım bir insan değil bu hayatta ve bu dünyada en sevdiğim insandır" dediğimde, "beni bir konuştursan görüştürsen çok istiyorum ama o büyük bir insan kabul eder mi benim

gibi biriyle konuşmayı ki" diyor, endişeli bir yüz ifadesiyle. "Hayhay, arıyorum" diyerek telefona sarılıyorum ama önce ekliyorum "unutma Ertuğrul bir devrimci, Kızıldere'de neyse şimdi de öyle, mebus oldu diye değişir mi sence", sözüm üzerine rahatlıyor. Telefonda Ertuğrul Kürkçü'ye özetliyorum, "ver bakalım Murat bir konuşalım" diyor kibar ses tonuyla. Başlıyorlar konuşmaya ama artık yüreğim dayanacak gibi değil, sendelediğimi çünkü tansiyonumun düştüğünü hissediyorum. Yakındaki ağaca tutunup izliyorum enstantaneyi. Bu cesur insan bir yandan gözyaşlarını siliyor; toprak sürmekten, bisiklet tamir etmekten iyice deforme olmuş eliyle. Sonra telefonu uzatıp "Murat bey, Ertuğrul bey sizi istedi", deyip telefonu veriyor.

"Murat ne iyi yaptın, söylediklerim yankılanıyor" deyince ben de saf saf yankılanmanın telefondan kaynaklandığını sanıp, "ağabeyciğim sizin sesiniz yankılanmıyor, belki bendendir, yer değiştireyim" dediğimde "yok yok o anlamda değil yani Kızıldere konusunda söylediklerimin yankılandığını kastediyorum" diyor. Beni de bir gülme alıyor, sonra "evet hem de bire bir teyit ederek yankılandı. Halbuki siz bana boğazda bir yalı vermiştiniz dediklerimi böyle aynen yaz diye, şimdi yalımdan da oldum. Meğerse her anlattığınız doğruymuş" diyorum karşılıklı gülüyoruz. Abi, sordum, "Ertuğrul Kürkçü'yü teslim olduğunuzda neden vurmadınız, aldığım cevap işte karşımda duruyor ve duyuyor söylediklerimi, biz de fakir halk çocuklarıydık bizim için ölmüş mücadele etmişler. Ertuğrul'u vurmak hiçbirimizin aklına bile gelmedi, zaten artık o anda hürmet duyuyorduk. Ertuğrul'a da Mahir'e de havacı teğmene de hepsine de" yanıtını verdi. Şimdi bu yanıtını başını sallayarak onaylıyor, dediğimde, Ertuğrul Kürkçü, "Ben de öyle düşünmüştüm" dedi. "Bu da teyit oldu böylelikle, kucaklıyorum seni Murat" diyerek en kısa zamanda görüşme kavliyle telefonları kapatıyoruz.

Sonra bu cesur, onurlu ve yorgun emekçiyle kucaklaşıp, yolun açık olsun Murat bey, inşallah Ertuğrul beyle sizi misafir etmek nasip olur, sözlerinden sonra vedalaşıyoruz. İlerleyen zamanlarda ben kansere o da ağır bir karaciğer hastalığına yakalanıyoruz. Ama artık bu gerçekleri ilk kez paylaşmanın ve olanı olduğu gibi aktararak tarihe armağan

etmenin, eğer bunu yapmazsam hayat bana haram olsun, sözümü gerçekleştirmiş olmanın mutluluğuyla Azraile sesleniyorum: Nereden ve nasıl gelirsen gel, artık hoş geldin sefa geldin. Türkülerimiz ve sloganlarımız dilden dile dolaşıyor çünkü. Kızıldere türküsü milyonların dilinde yeniden ve yeniden seslendiriliyor. Yeni doğan yüzlerce çocuğa Mahir, Ertuğrul, Saffet, Cihan, Ulaş... isimleri iki kuşaktır veriliyor.

Güney Amerika'dan Commandante Guavera'nın 1967 yılında Bolivya'dan yankılanan sesi 1989 yılında Meksika dağlarında komutan Marcos ve Zapatistalardan aksediyor YA BASTA... Mezopotamya'nın bileği bükülmez halklarından selam geliyor; EDİ BESE.

Çığların, heyelanların altından 40 yılı bulan neoliberalizme ve kapitalizme karşı son ve nihai savaşımız için artık hiç geri dönemeyeceğimiz sanılan tarih arenasına yeniden çıkıyoruz. Bilenmiş sınıf hıncımızla, berrak apaydınlık bilincimizle ve hiçbir gücün karşısında duramayacağı cesaretimizle... Biyosferimizde yankılanıyor söylediklerimiz, gezegenimize ve gezegenimizdeki canlı ve cansız herkese ve her şeye sesleniyoruz:

Biz sizi neoliberalizme emanet gelin diye verdik ve işte şimdi geri almaya geldik.

Evet, Coğrafya Kaderdir, o halde tüm gezegenimizi, her türden iktidar ve tahakkümü söküp atmak, sınıfları ortadan kaldırıp devletleri sönümlendirerek kadın ve çocuk duyarlılığına teslim etmek üzere biyosferimizi istiyor ve kaderlerimizi birleştirip geleceği yeniden kurmak için sevgi ve neşeyle Beethoven'in *9. Senfonisi*'ndeki Schiller'in *Neşeye Övgü* partisyonunu terennüm ediyoruz.

Ziya Yılmaz Anlatıyor

Bir gündelik yaşam partizanı, enerjisi hiç bitmeyen bir dinamo gibiydi. Gürcü'dür, Karadenizlidir. Coğrafya ve kültür, hayatında çok belirleyici oldu.

Ziya Yılmaz'ı ilk kez yağmurlu ve esintili bir sonbahar akşamında, Ankara Bahçelievler'de bir pastanede gördüm. Kızıldere'de katledilen Sinan Kâzım Özüdoğru'nun ağabeyi Emin Özüdoğru ile birlikteydik. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi'nin (THKP-C) "mali" sorumlusu karşımdaydı, gözlerimi üzerinden alamıyordum. Konuştuk ve çok güldük.

Sinan Kâzım'la ilgili bir belgenin peşinde idik. Söyleyince hemen telefona sarıldı; "Sen o lisenin mezunları derneğine üyesin, kapısında mı yatarsın, amuda mı kalkarsın bilmem ama o belgeyi bul ve Emin'le Murat'a ulaştır."

Birkaç gün sonra belge elimizdeydi.

"Sabahattin Kurt, Saffet Alp, Sinan Kâzım Özüdoğru'yu yazacaksın iyi de Karadenizlilerin suçu ne?"

Konuşmamız bu soru ya da öneriyle başladı. Sorarken gülümsüyordu da. Ertan Saruhan, Nihat Yılmaz ve Ahmet Atasoy'u kastettiğini biliyorduk. Kızıldere'de katledilen bu üç arkadaşının devrimci mücadelede yer almasında onun da payı vardı, biliyorduk.

Çok zekice ve cince espriler yapıyordu. Bu sanki örgüt içi bir eğitimle sağlanmış ortak bir özellik. THKP-C'lilerle tanışan, konuşan, bu şansı yakalayanlar bunu iyi bilirler.

Takılıyorum, "paraya elinizin kiri muamelesi yaparmışsınız" diye. Çok gülüyor, "benim hiç param olmadı ki öyle muamele edeyim" diyor. Ticaret hiç harcı değilmiş.

THKP'nin kurucu kadrolarından ve bütün bir Karadeniz örgütlenmesinin mimarı Ziya Yılmaz. Vefatından birkaç ay evvel Fatsa'da yakınlarıyla.

Munis, sıcakkanlı, tanıdığım pek çok Karadenizli gibi aniden volkanlaşabiliyor ama söz kendisi gibi Kafkas kökenli (Çerkes mi Gürcü mü hâlâ net değil) Mahir Çayan'a gelince birden müşfikleşiyor.

On'lardan Sabahattin Kurt üzerine yaptığım çalışma için sıcak anılarını hiç esirgemeden paylaşıyor.

"Ağabey, Sabo, Karadeniz'de çok bulunmuş, benim bilmediğim ama görüşmem gereken, önereceğiniz isimler var mı" diye soruyorum.

Başını kaldırıp pencerenin dışına yukarıya doğru bakıyor sessizce, sonra yere bakıyor, "Yok, kimse yok, hepsi öldü, bir ben kaldım" diyor.

Bu tanışmadan sonra ara sıra arayıp hatırını ve sağlığını soruyordum. Acaba rahatsız ediyor muyum kaygısıyla arayı biraz uzatınca,

"Nerdesin yav, sesin soluğun çıkmıyor" diye sitem edince de çok mutlu oluyordum.

Seçim çalışmalarını çok yakından izledi. "Göndereceksiniz herhalde Ertuğrul'u (Kürkçü) Ankara'ya" derken, memnuniyeti sesindeydi.

Bir gün o beni aradı. Seçim bürolarımızdan birinin saldırıya uğradığını basından öğrenmiş, o unutulmaz şivesi ve vurgularıyla ne olup bittiğini sormuştu. Hayatımın en mutlu anlarından biriydi: Ziya Yılmaz beni aramıştı.

İddianameyi orijinalinden çoğalttırıp, ciltletip birkaç THKP-C'liye yollamaya hazırlanırken, eğer isterse kendisi için de bir tane yaptırabileceğimi söyledim.

Yollayacağım isimlerden biri için, "İddianame kendisinde yok muymuş yav" deyince anladım ki Ziya Yılmaz'da THKP-C İddianamesi bulunuyor.

Gürcü yemeklerini seven, halk ve sanat müziği dinleyen bu unutulmaz enternasyonalist devrimci uzun cezaevi dönemi sonrasında Türkiye Komünist Partisi (TKP) çevresinde yer aldı, faaliyet gösterdi.

1989'da toplam 12 sayı çıkan aynı çevrenin dergisi *10 Eylül*'de reformizme karşı görüşlerini yazdı. Gorbaçov ile dağılma sürecine giren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) ve çöken reel sosyalizme karşı Leninist çizgiye sahip çıktı.

TKP çizgisi gereği zaman zaman Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) kurumlarında görev alarak siyasi yaşamını sürdürdü. 50 yılı aşkın süren siyasi mücadele yaşamında farklı kulvarlarda yer aldığı dönemler olduysa da hep THKP-C'li Ziya Yılmaz olarak bilindi.

Ölümünden bir ay kadar evvel, telefon açtım.

"Ziya abi nasılsınız bir hatırınızı sormak istedim, iyi misiniz?"

"İyiyim, Fatsa'dayım, 20-25 gün oldu geleli. Biliyor musun? Kızıldere'ye gittim, evi gezdim, muhtarla ve çocuklarıyla da konuştum..."

"Ağabey, neler yapmışsınız, desenize epey mevzu birikti konuşacak."

"15-20 gün sonra Ankara'ya döneceğim, görüşürüz."

Son konuşmamız oldu.

Ölümünden çok kısa bir süre önce, ölümcül sağlık problemleri dermanını kesmişken o kadar yolu katedip, 39 yıl sonra Kızıldere'ye gidişi beni çok etkiledi.

Şimdi, Kızıldere'de öldürülen yaş taşı, arkadaşı, yoldaşı Nihat Yılmaz'la birlikte yatıyor. Öyle istedi. Doğduğu köye böyle döndü.

Ağabey rahat uyu.

Ziya Yılmaz, Türkiye devrimci-sosyalist mücadele tarihinde efsane sıfatı tanımının tam anlamıyla hak etmiş ama kendisi bu sıfatla anılmaya sıcak bakmayacak kadar onur ve tevazusuyla hayatımda derin iz bırakmış bir insandır. İyi ki vedalaşırken sımsıkı sarıldık O'na, sanki son görüşmemiz

olduğunu biliyor ama bu sırrı ifşa etmemek gerektiğinin de idrakinde bir ketumlukla O'na sarılmaya doyamayıp elini öpmek istiyorum ama izin vermiyor, aslında kanserin tüketmekte olduğu zayıf bedeni bana karşı koyamaz ama zorlamıyorum. Tekrar sarılıp ayrılıyoruz.

Ankara Bahçelievler semtinde yağışlı ama enfes bir sonbahar akşamında adresini verdiği kafede buluşuyoruz. Tam saatinde geliyor. Önce donup kalıyorum, bir tür şok ve şokun hissizlik halindeyim. Çocukluğumdan, gazete resimlerinde ve resim altı notlardan zihnimde kalmış, anarşist Ziya Yılmaz tam 40 yıl sonra karşımda.

Sabahattin Kurt, THKP-C çekirdek kadrosunu oluşturan DEV-GENÇ içindeki ekibin içinde bulunmuş olmanın da getirdiği kitle ve alan çalışmalarında zaten çok mobilize bir devrimci mücadele hayatının benimsemiş, gönüllü olarak iş üstlenmiş ve her üstlendiği görev ve sorumluluklarını kusursuz ve harfiyen yerine getirmiştir. Bölge ziyaretlerinde, tütün, fındık, çay üreticilerinin örgütlenmesi için Karadeniz hattına Hüseyin Cevahir ile ilk giden Dev-Genç ve THKP-C'lilerdendir. THKP-C'nin şehir gerillasına geçiş öncesinde, önder kadrolar, gerilla eğitimleri için Karadeniz bölgesine giderler. Karadeniz bölgesinde Cephe denince elbette ilk akla gelen isim Ziya Yılmaz'dır. Gelişmelerden haberdar olan Ziya Yılmaz, gerilla eğitim kampı için dağlarda bir ön araştırma ve çalışma yapar. En uygun yer tespiti yapıldıktan sonra, Sabo ve arkadaşları Ankara'dan gelirler. Ziya Yılmaz, THKP-C gerilla aday kadroyu önce karşısına alır, çok iyi bildiği, bölgeyi, coğrafi ve iklimsel koşulları anlatır. Yöre insanının karakteristik özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi verir. Mutlak surette riayet edilmesi gereken hususları da altını çize çize anlatır, tamamen yöre koşullarına ve yöre insanının davranış tarzlarına dikkat çeker ki beklenmedik sürprizlerin hayati tehlike doğurabileceğini belirterek sıkı sıkı tenbihlerde bulunur. Ziya Yılmaz'ın proaktif yetenekleri bu ön bilgilendirmeyi zorunlu kılar ama sonra yaşananlar hem naifliğin hem de tertemiz kalpli insanların acemi gerillalar olarak yaşadıkları, bugün insanı ince bir hüzünle gülümsetiyor. Ziya Yılmaz'da ilk kez benimle paylaştığında bu olayları,

öyle gülümseyerek uzaklara dalmıştı birkaç saniye de olsa. Şimdi sözü Ziya Yılmaz ağabeyime bırakıyorum:

> *Bunlar geldiler. Ben her türlü hazırlığı önden yapmış bitirmiştim. Bir Jeep ayarladım ama arkasında tentesi yok, pikap gibi bir şeydi. Kenarda oturacak yerler vardı. Yan tarafında da tente için demir borular monte edilmişti. Dağa tırmanacağız yol uzun ve patika bir de çok virajlıydı. Herkes oturmuş Sabahattin ayakta, viraja girdikçe kâh birinin kâh öbürünün üstüne düşüyor, savruluyor. Yahu Sabahattin doğru dürüst otursana, neden böyle yapıyorsun, gerilla disiplin demektir, daha baştan sen en önemli ilkeyi ihlal ediyorsun, diye takılınca, aldıkları cevap Sabo'nun kişiliğini, mizacını, saflığını, arılığını yansıtır: Böyle ayakta gidince ve savrulunca kendimi MAO gibi hissediyorum, onun için oturmuyorum, demiş. Sabahattin Mao ile özdeşleşme yaşadığı için, tadını çıkarsın kendisini MAO gibi hissetmenin, diyerek Sabo'ya kendi haline bırakmışlar.*

Gerilla kampına gelen THKP-C gerilaları çadırlarını kurup kamp hayatı ve eğitime başlarlar. Ziya Yılmaz çok sıkı tenbihlemiştir ki: Saati, vakti hiç belli olmaz, en ummadığınız bir anda veya vakitte bir çalının arkasından bir köylü veya bir çoban ya da bir silahlı avcı çıkabilir. Nöbet disiplinine sıkı riayet edin. Geceleri sakın ıslık çalmayın, ateş yakmayın, sigara ateşi bile uzaktan görülebilir, başınıza bela alırsınız; ona göre. İlk gece ve nöbeti Sabahattin Kurt tutacaktır. Arkadaşları eğitim sonrası yorgun halde çadırda uyumaya geçerler. Parola, tehlike ânında işaret, uyarı... vs belirlenmiştir. Derin uykuya dalar gerillalar. Bir müddet sonra bir ıslık sesi yakından gelmekte ama uzaklaşıp yakınlaşmaktadır. Bir anda yataklarından fırlarlar. Silahlarını kuşanır, mermiler namlunun ağzına sürülür ve baskın yediklerini düşünerek çatışmak üzere fırlarlar çadırdan. Arkadaşlarının bu telaşlı ve ani hareketlerini gören Sabo şaşırır ve sorar, Ne oldu dayı, niye çıktınız çadırdan? Uyusanıza daha nöbet değişimine bir saat var. Eee, Sabo ıslık sesi geldi, basıldık sandık, dediklerinde de, güler misin ağlar mısın? dedirtecek, bir cevap alırlar ki Sabo klasiği olarak tarihe geçecek cinstendir. Ziya Yılmaz'ın

daha iki gün evvel döne döne tenbihlerine rağmen Sabo arkadaşlarına gayet açık ve dürüst bir cevap verir: Dayı, canım sıkıldı yav, karanlık otur otur, teselli olmak için ıslık çaldım.

Ziya Yılmaz, bunu anlatırken hem gülüyor hem de Sabo'nun çocuksu temiz kalpliliği ve hayatının nasıl sonlandırıldığını, gazetelerde neşredilen kanlar içindeki cansız bedeninin son görüntüsünü düşünerek duygulanmıştı.

Çabuk sıyrıldık bu duygusal atmosferden. Sonra, dedi, Ziya Yılmaz,

> *Bunların gelmesi gereken gün ortada gözükmediler. Bekle bekle gelmiyor, bir olumsuz durum mu oldu? Aklıma kötü kötü şeyler gelmeye başladı. Jeep'i aldım çıktım dağlarda bizim gerillaları aramaya başladım. Teker teker topladım hepsini. Meğer dağda kaybolmuşlar.*

Bu sefer bir gülme krizine girdik ki, Ziya Yılmaz'da o yorgun güçsüz bedeniyle bile sarsılarak gülmüştü.

Ben bir başka devrimcinin evine gittim. ODTÜ'nün unutulmaz ismi Halil Çelimli'ye misafir oldum. Halil ağabey de kanserdi. Ertuğrul Kürkçü, "ikisi de ileri derecede kanserler, çalışmalarında onları görüşmek için öne al", tenbihine riayet etmiştim. Halil Çelimli, gece kendisinde kalmamı istedi. Anlattım Ziya Yılmaz ile yaptığım görüşmeyi. "Ben müsaade ederseniz rakı içmek istiyorum, çünkü çok etkilendim anlattıklarından" deyince sofra kuruldu. O sıra Halil Çelimli, ODTÜ devrimci mücadelenin yazılmamış ayrıntılarını anlatıyor, Hüseyin İnan, Taylan Özgür, Koray Doğan, Yusuf Aslan'ı anlatıyordu. Sonra, "Murat bana yasak aslında ama bu akşam ben de bir duble içeceğim" deyip kadehini doldurdu. Anlattıkları ayrıntılar, bu kitabın odağının dışında başka bir odakta olduğu için, başka bir çalışmada paylaşma sözünü veriyorum. Ertuğrul Kürkçü, haklı çıktı her ikisi de kısa aralıklarla kansere yenik düşüp bu dünyadan birer onur abidesi gibi ışıklı izler bırakarak ayrıldılar.

Mersin'deki seçim çalışmaları sırasında, merkez seçim bürosunda ben Oğuz Etçi, Mustafa Kemal Kaçaroğlu, Necmi Demir sohbet ederken telefonum çaldı. Arayan Ziya Yılmaz'dı. "Nasıl gidiyor? Neler yapıyorsunuz?" demek için

aramış. Anlattım, "abi" dedim "burada kimler var kimler, bir siz eksiktiniz, hissetmiş gibi aradınız ya şimdi işte kadro tamam oldu". İsimleri saydım, "ne yapmışsın yav, herkesi toplamışsın, Oğuz'da mı orada? 40 yıldır görmedim Oğuz'u ver de bir konuşayım. Oğuz abi, diye seslendim, telefonda kim istiyor hayatta tahmin edemezsin" deyip verdim. Daha, "alo ben Oğuz" sözlerininin arkasından, duydukları üzerine sesi titremeye başladı, yutkundu, gözpınarlarından yaşlar boşanmaya başladı, çam ağacının arkasına doğru yürüdü ki 40 yıl sonra sesini duyduğu yoldaşıyla konuşuyordu. Çok sarsılmıştı, THKP-C anıları hücum etmişti belleğine, "Ziya'yı da nereden buldun Murat ya, çok sağ ol çok mutlu oldum Ziya ile konuşmaktan" dedi. Halbuki daha üç beş dakika evvel bana "sen bunları duyma" deyip, Mustafa Kemal Kaçaroğlu ile fısıldaşıp Sabo ile paraları olmadığı için en ucuz şarapları alıp içtiklerini... vs konuşup Murat'a söyleyelim mi? diye istişare ederken gülüyorlardı.

Ziya Yılmaz, ölümünden kısa bir süre önce Kızıldere'ye gitmişti. Köyde olaya tanık olan insanlarla konuşmuştu. Bana "15 gün daha Fatsa'dayım, sonra Ankara'ya geçeceğim, ben geçince gel anlatacaklarım var" demişti. Ama kanser müsaade etmedi. Biz görüşmeye fırsat bulamadan vefat etti.

"Murat çok duygusal bir çocuk" dediğini sonradan öğrendim.

Bazı sırlar benimle mezara kadar gidecek, o yüzden Ziya Yılmaz-Sabahattin Kurt başlığını bitiriyorum.

Tuğrul Paşaoğlu Anlatıyor

Tuğrul Paşaoğlu, İletişim Yayınları'nın kuruluşundan beri, çok göz önünde olmayan, kelimenin gerçek anlamıyla dinamosudur. Yayın dünyasının yakından bildiği, öne çıkmaktan hoşlanmayan, çok çalışkan bir insandır.

Siyasal Bilgiler öğrencisi iken 28 Eylül 1972 günü gözaltına alınıp, 3 Ekim 1972 tarihinden itibaren tutuklanarak Bayrampaşa Kapalı Ceza ve Tutukevi'ne konulmuştur. Faaliyetlerinin Türkiye Halk Kurtuluş Partisi üyeliğini iktisap etmesi sonucunda T.C.K.'nun 141/5 nci maddesini ihlal eylediği sonucuna varılmıştır.

İletişim Yayınları'nda uzun ve doyumsuz sohbetinde açık yüreklilikle konuştu; hatırladığı olayları detaylarıyla anlattı. Mahir'in 25 yaşına kadar yaşadığını, o zamanlardaki dünyanın ve Türkiye'nin genel bir panoramasını çizerek, memleketteki ekonomik verileri, kısaca şimdinin gerçekliği ile karşılaştırıp, değerlendirmelerini yaptı. Ardından; "Bunlar işine yarar mı Murat bilmem ama bildiklerimi hatırladıklarımı anlatayım" diyerek şunları aktardı:

Ben daha çok okulda ve Ankara'da idim. Çünkü vazifem ve sorumluluklarım bunu gerektiriyordu. Sabahattin ise hep sahada idi. O yüzden özellikle de Cephe yapılanmasında çok az görüşebiliyorduk. Sabahattin, Mülkiye'ye geldiğinde, sınıf kökeni, yaşamı ile de hemen tercihini yaptı ve kendisi açısından en doğru tarafta tereddütsüz yer aldı.

Faşistlerin saldırıları, arkadaşlarımızın öldürülmesi, yaralanması silahı gündeme getirdi. Okulun arkasındaki kapalı salonda bir araya gelirdik. Bir gün tedarik edilen

bir silah geldi. Ondörtlü diye tabir edilen bu tabancayı arkadaşlar ellerine alarak bakıyorlar inceliyorlardı. Güçlü ve büyükçe bir silahtı; Sabo eline aldı. Evirdi çevirdi. Böyle bir durumda şu beklenir, bu tabanca ile ne biçim faşist mıhlanır ama Sabo baktı baktı şunu söyledi hem şaşırdık hem güldük ama işte Sabo'nun silah ve şiddet meselesindeki tutumunu anlayışını çok iyi anlatılıyordu: "Bununla kafaya ne biçim geçirilir dayı."

12 Mart zamanlarında ben de, Sabo da diğer Cephe'ci arkadaşlar da altı ay yaşarsak iyi diyorduk. Sabo ancak o kadar yaşadı. Her yere gidiyordu, yüksünmeden ne görev verilirse yapıyordu. Sessiz ve ağırbaşlı, efendi bir insandı.

Şiddet ve silah mevzusuna İlhami Aras Anlatıyor başlıklı bölümde tekrar döneceğiz. Sabo bir numaradır tanımlaması nasıl da yakışıyor, gözleriniz yaşararak hak vereceksiniz.

İlhami Aras Anlatıyor

İlhami Aras, Sabahattin Kurt'un Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden arkadaşı, FKF, DEV-GENÇ ve THKP-C'den yoldaşıdır, 1970'lerin ikinci yarısında Kurtuluş hareketinin ilk üç isminden birisidir, Son derece işlek bir zekâya ve güçlü bir hafızaya sahip olan İlhami Aras sağlam karakteri ve sosyalizm mücadelesine verediği katkılarla da örnek bir kişiliktir. Sabo anıları şunlar:

Siyasal'ın kantininde her zaman hazır kuvvet olarak bir olay çıktığında ya da bir eylem için Oktay Etiman, Mustafa Kaçaroğlu, Zafer Kutlu, Oğuz Etçi, Sabahattin Kurt, bazen Mahir Çayan da bulunurdu.

Küçük bir lastik topumuz vardı. En çok da kantin içinde maç yapardık. Sabahattin çok becerikli değildi futbolda, biraz da etine dolgun, kısa boylu. Bir gün yine bir maça tutuştuk, Mahir'de çok güzel futbol oynar çok zarif çalım atardı. Mahir topu aldığında karşı takımda oynayan Sabo, süratle Mahir'den topu çelmek için üstüne koştu. Mahir kopup gelen Sabo'ya çok ince bir bilek hareketiyle çalım attı, o hızla çalımı yiyen Sabo duvara çarparak durabildi.

Sabo'nun Vurulması

Bir gün yine tüm ekip kantinde otururken, Beşevler Akademi'den faşistlerin okula organize bir şekilde saldırdıkları ve devrimci arkadaşları okuldan uzaklaştırmak için şiddet uyguladıkları haberi geldi. Fırladık hemen, olay mahalline vardık. Ben, Oğuz, Mustafa, Sabo hatırladığım

isimler. Kantinde faşistleri kıstırıp püskürttük. İçimizde bir tek Sabo'da silah vardı (Bu silah, Tuğrul Paşaoğlu bahsinde, anılan ondörtlü tabanca, Sabo'nun bununla kafaya ne biçim geçirilir, deyip arkadaşlarını gülme krizine soktuğu silah. -M.B.)

Faşistler geri çekilirken ateş açtılar ama kaçmaktan başka çareleri de kalmamıştı hem fena dayak yediler, hem okulu basma girişimleri boşa düşürüldü ve itibar kaybettiler; yenilip geri çekilen durumuna düştüler. Tabii bu kavga döğüş içinde kantinde masalar sandalyeler havalarda uçuşmuştu, her yer darmadağın olmuştu. Ortalığı topladık sonra da devrimci öğrenciler geldiler okulu teslim ettik ve toparlanıp Siyasal'a dönmek için çıkmaya hazırlanırken bir baktık Sabo yok. Herkes birbirine Sabo'yu soruyor, yok gören de yok, çıkıp gittiğine de ihtimal vermiyoruz. Kantine döndük ki ne görelim, Sabo bir köşede duvar dibinde yığılmış kan içinde kımıldayamadan yatıyor. Hemen müdahale ettik. Baktık kan kaybediyor. "Ne oldu Sabo?" diye bağırdık, arkadaşımızın o halini görünce. Sabo, "Vuruldum dayı" diye cevap verdi. Yav silahın üstünde, adamlar sana silahlı saldırınca çıkarsaydın ya, dedik, cevabını hiç unutmuyorum: "Üzerimde silah olduğunu unuttum dayı yav."

Sabo böyle bir insandı, müşfik, şiddetten uzak, kendisini vuranlara bile silahla mukabele etmeyi aklına getirmeyecek kadar insan, insana kıyamayacak kadar da yufka yürekli ve erdemli bir devrimci idi. Çok değerli bir arkadaşımızdı.

Sabo vurulduktan sonra, hemen organize olan arkadaşları yaklaşık bir ay kadar Sabo'yu iki ayrı evde saklayıp tedavisini yaptırıyorlar, iyileştikten sonra Sabo kaldığı yerden devrimci mücadeleye ve THKP-C içindeki verilen her yere koşmaya, yetişmeye, her görevi hiç itiraz etmeden kabul edip lakıyla yerine getirme sorumluluğunu almaya başlamış.

Bir başka arkadaşı, yaklaşık 45 yıl sonra Sabo'yu anlatırken şunları aktardı, nemlenen gözleriyle. Yine bir faşist baskınına karşı müdahale etmek için grup olarak gitmiştik. Silah benim üzerimdeydi ama ben daha çok okuma, teori işleriyle uğraşıyordum. Sabo, benim de kavga döğüş içine dalmak üzere geldiğimi, üzerimde de silahın olduğunu fark

edince hemen gelip gizlice silahı almak için bana işaret edip yanıma yanaştı ve "sen niye geliyorsun, bu işleri biz yaparız, sen okuyup araştırıp bizlere anlatacak, bizleri bilgilendireceksin, senin işin o sen çık git buradan kendi işinle meşgul ol bunları bize bırak, çünkü senin görevin bu işlerden çok daha önemli"

Çok cesur, çok gözü kara tam bir görev adamı çok değerli bir insandı Sabo, canım benim, unutmak, o acıyı yaşamamak hiç mümkün olmadı 45 yıldır.

Oğuzhan Müftüoğlu Anlatıyor

Sabahattin Kurt'a Sabo derdik. Siyasal Bilgiler'dendi. Dünya tatlısı biriydi... kaçaklık günlerimizde Mehmet Yüksel'in evinde uzun süre birlikte kaldık. Münirlerin ayrılığı döneminde canı çok sıkılmıştı, doğru karar vermek için benimle uzun uzun konuştu. Bana çok ayrıntılı sorular sordu. Verdiğim yanıtları ikna edici bulmuştu. Sonra daha rahat saklanma imkânlarının olduğu bir bölgeye, Karadeniz'e yolcu ederken onu bir daha göremeyeceğim aklıma gelmemişti.[18]

18. Oğuzhan Müftüoğlu, *Bitmeyen Yolculuk*, Ayrıntı Yayınları, 2011, s. 79.

Mustafa Kemal Kaçaroğlu Anlatıyor

THKP-C kökenli gruplardan biri olan Kurtuluş hareketinin ilk akla gelen ismidir. Mülkiye, FKF, DEV-GENÇ, THKP-C içerisinde militanca yer alan Kaçaroğlu, doğal olarak da Sabahattin Kurt ile çok yakın arkadaştır.

Gözü karalığını, kavga dövüşten çekinmeyen, geri adım atmayan mizacını çok duymuştum. Karşı karşıya gelip sohbete başlarken çaylar geldi çok müptelası olmadığı hemen fark edilen sigaradan bir tane yaktı. Anladım ki bu sigara Sabo konuşulacak diye yakıldı. Gözleri buğulandı, yüzünde şefkat ve özlem dalgınlığı oluştu. Bu görüntüsü yüreğinden kopup gelen hissiyatın yüz ifadesine yansıyışıydı. Ben de çok duygulandım.

"Mustafa ağabey, hakkınızda çok şey duydum. Çifte silahla Mülkiye kantinini basışınız da çok anlatılırdı. Adınızla özdeş olmuş vakalardandır bunlar. Ama şimdi bakıyorum, yumuşak başlı, müşfik, yoldaşlarına, kaybettiklerine çok özlem ve saygı duyan, nuhayyilemdeki Mustafa Kemal Kaçaroğlu imgesine hiç uymayan, alçak sesle ama inanç ve kararlılığı ânında ayırt edilen munis bir insan karşımda oturuyor."

Gülüyor, "Eee Murat kurt kocadı artık", yanıtını veriyor.

Mustafa Kemal Kaçaroğlu'nun Sabo için söyledikleri, benim Mikelanj ve *Pieta* isimli eseriyle metaforik bağlantı kurmam birbiriyle çok örtüşüyor. Şöyle söyledi Kaçaroğlu:

Bir devrimci komünist için en yüksek erdem ve vasıflar tek tek sıralansa:
Davaya adanmışlık,
İdeallere inanç,

Cesaret,
Fedakârlık
Yoldaşına saygı,
Emekçiye sevgi ve şefkat,
Örgütün verdiği her görevi layıkıyla yerine getirme,
Kararlılık,
Dürüstlük,
Mertlik,
Tevazu,
Özel mülkiyete gündelik hayatında da karşı tavrı,
Devrim ve Sosyalizme mutlak inanç gibi,
Daha birçok özellik sayılabilir. Tüm bu öğeleri kriter olarak düşününce, tek söz söyleyebilirim: Sabo 1 Numaradır.

Bir an kısa süreli şok geçiriyorum. Soruyorum: "Peki ağabey, Sabo'nun mezarı nerede biliyor musunuz?"

"Gevaş'lıydı Sabo, Gevaş'tadır."

"Değil Mustafa abi, değil; Sabo'nun mezarı Gevaş'ta da değil, nerede olduğu da net olarak belli değil." Anlatıyorum mezarını Niksar'ın 3-4 dönümlük Şavşak mezarlığında tüm mezarları teker teker kontrol ettiğimi ama en küçük bir ize dahi raslamadığımı ve kimsenin gömüldüğü yeri bilmediğini... Bir sigara daha yakıyor, yine gözler buğulanıyor, ara veriyoruz sohbete; bu kısa araya sarsılan haletiruhiyemizin matem duygusuna girmesi nedeniyle ihtiyaç duyuyoruz çünkü.

Türkiye devrimci mücadele tarihinin bir numarasının mezarı nasıl belirsizliğe terk edilir? Bu nasıl bir duygu ve maneviyat eksikliğidir? Nasıl sahip çıkılamadı? Üstelik ben, ne'liğini izah edemeyeceğim, sadece sezgilerimin ve hislerimin bir manyetik bir çekim ile Sabo'nun beni kendisine adeta çekmesiyle O'nunla işe başladım. Bilmeden bir numara ile başlamışım. Eğer ben peşine düşmemiş olsam bir numaramızı, uğruna delik deşik edilerek, yüzü tanınmaz hale gelinceye kadar ölü bedeni taranan kendini feda ettiği halk, genç kuşak devrimciler, emekçiler bu olağanüstü insanı tanımayacak, bilemeyeceklerdi. Çok kızıyorum çok. Affedemiyorum ve hiçbir mazeret ya da öne sürülecek gerekçeyi de kabul etmiyorum. Her şey bitmiş değil ve hâlâ yapılacak çok şey var.

Ben de yılmadan, bıkmadan 40 yıl sonra topluiğneyle kuyu kazmak gibi sabırla çalışıyorum. Eğer 1972 yılında birileri şimdi yaptıklarımı yapsaydı, öyle değerli bilgiler, dökümanlar, Sabo ve arkadaşlarına ait eşyalar ve tabii en mühimi de mezar yeri belirlenecek ve Sabo, 45 yıldır, tek bir kişinin bile ziyaret etmediği, bir karanfilin başucuna bırakılmadığı, o hiç hak etmediği hazin yalnızlığa terk edilmemiş olacaktı.

Şimdi artık konuyu ben ele aldım. Sonuna kadar da gideceğim, gömüldüğü yeri ne pahasına olursa olsun belirleyecek, alınterimle biriktirdiğim helal parayla mezarını yaptırıp karanfillerle donatacağım. Boynumun borcudur.

Kaçaroğlu ile kendimizi biraz toparladıktan sonra devam ediyoruz. Anlatıyor ki ilk kez duyuyorum, şimdi okurlar da ilk kez öğrenmiş oluyor: Vietnam savaşı kanlı bilançosuyla '68 kuşağını peş peşe nümayişlere sevk etmişti. Ho amca, Vo Nguyen Giap ve Vietkong gerilaları savaşı sürdürürken, '68'liler, *Ho Ho Ho Şi Minh – iki, üç daha fazla Vietnam – Ernesto'ya bin selam*, sloganlarıyla alanları inletirken dünya çapında gelişen savaş karşıtı hareket ABD emperyalizminin barış-demokrasi maskesini alaşağı ediyordu. Vietnam'da özellikle de, çocuk, kadın, yaşlı masum ayrımı yapmaksızın ABD askerî güçlerinin yaptığı 504 kişinin katledildiği My Lai katliamının ortaya çıkmasıyla, '68'liler enternasyonalist bir dayanışma ile, spontane bir şekilde de, örgütlü olarak da dört koldan eylemlere giriştiler.

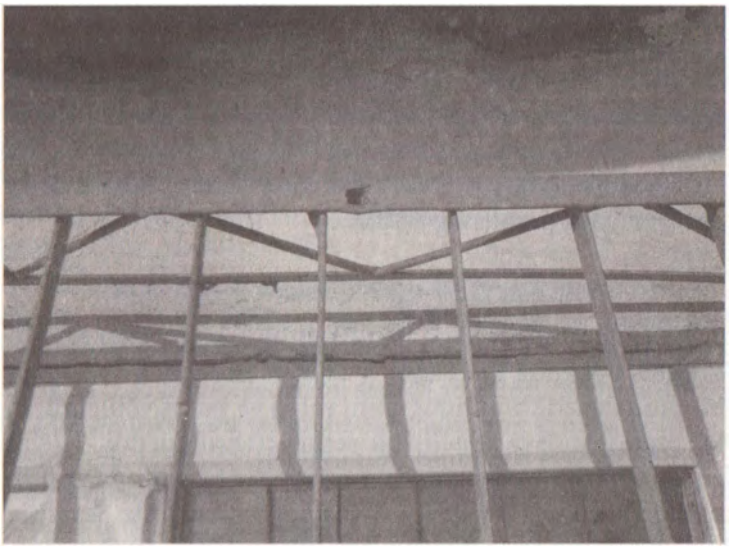
Vietnam, DEV-GENÇ, Sabo, Kaçaroğlu

Sabo ile farklı araçlarla Bartın'a gittik. Çünkü ABD Konsolosluğu, Bartın'da Vietnam'a girerek ne kadar haklı ve doğru bir müdahalede bulunduğunun yalan ve yanlış yönlendirici bir propogandaya yönelik bir sergi açtığını duyduk. Hiçbir ön hazırlık, bir eylem planı, eylemden sonra ne yapacağımız, nerede buluşacağımız, bunları hiç konuşmadık. Serginin yapıldığı binaya girdik ve sergi salonundaki ABD propagandasının yapıldığı, afiş, fotoğraf... vs nin bulunduğu cam çerçeveyi indirdik. Sergi artık kullanılamaz malzeme haline gelince çıktık ve yine hiç konuşmadan farklı yönlere koşarak uzaklaştık. Bartın'ı bilmiyoruz, önden bir keşif ya da bir plan

yapmamışız. Yine birbirimizden habersiz ve farklı vasıtalarla ve kendi imkânlarımızla Ankara'ya döndük. Siyasal kantinine geldik, Sabo ben, arkadaşlarla oturup çay içtik ve eylemi anlattık.

Sabo için cesaret ve arkadaş dayanışması tanımlanamaz boyuttadır. Deniz'in de (Gezmiş) ODTÜ'de bulunduğu bir günde silah atış talimi için ODTÜ'nün arkasındaki boş araziye gidiliyor. Deniz, "şu şişeyi başının üstünde tutmaya kim cesaret eder, silahla o şişeyi vuracağım" der. Herkes bir irkilir Sabo, "ben tutarım" diyerek şişeyi alır başının üzerine yerleştirir, "sık bakalım" der. Deniz hazırlanır ama arkadaşları araya girer, "Deniz ne yapıyorsun? Bir küçük hata Sabo'nun canına mal olur", tepkisini gösterip, Deniz'i vazgeçirirler.

Kaçaroğlu "ben orada yoktum ama arkadaşlar anlattılar" demişti. Başka yerlerden de teyitler aldım. Hadise aynen böyle vuku bulmuş.

Üstteki fotoğrafta operasyon sırasında eve sıkılan makineli tüfek mermisinin demir parmaklıkta açtığı delik görülüyor. 45 yıldır duruyor bu mermi deliği, aynı mermilerin yüzlercesi evin içindeki devrimcilerin ve rehinelerin vücutlarına da isabet etmiş.

Söyledikleri, çelikten leblebi gibiydi. Doğru Bianet'e gittim. Ertuğrul ağabeyimin yanına soluk soluğa vardım; heyecanımı anladı ve zaten Kaçaroğlu ile görüşmekte olduğumu biliyordu. "Yahu abi, Kaçaroğlu Sabo için bir numaradır, dedi, çok şaşırdım..." daha sözümü tamamlamadan şunu söyledi Ertuğrul Kürkçü: "Ben de öyle düşünüyorum."

"Desenize, sizin tabirinizle en sahipsiz en garibanımızdan başladın; ama bilmeden en doğru yerden başlamışım."

Oğuz Etçi Anlatıyor

Oğuz Etçi'ye ilk ulaştığımda, çok şaşırdı. Bunca yıldan sonra, unutulmuş, gitmiş, uzak bir mazinin hüzün dehlizlerinde buldu kendisini aniden. Referans isimleri, kendisine nasıl ve kimler sayesinde ulaştığımı söylediğimde konuşma ilk anda ki mesafelilik eşiğini hemen atladı ve kendimi tanıttıktan sonra, çok eski bir genç dostuyla yeniden karşılaşmışcasına sıcak bir fikir alışverişine döndü. Bütün TKHO ve THKP-C militanlarında, yaşamını yitirmiş olanlar da halen yaşamakta olanlar da sindirilmiş, özümsenmiş ve kişiliklerinin en ayırt edici vasıflarıyla donanmış, erdemlerle müzeyyen bir insan portresini daha ilk dakikalarda çiziliverdi; sözcükler, titreyen ve gözlerine hücum ettiğini ses tonu ve efektlerinden hemen anladığım duygusallık ve yılların, acıların çarpıp çarpıp geri döndüğü sadakat burçları. O burçlara dikilmiş Devrim ve Sosyalizm flamalarının aynı renkler ve aynı coşkuyla salınmakta olduğu imgesi, Oğuz Etçi'nin söylemine, ağır ağır tane tane telaffuz ettiği sözcüklere eşlik etti, muhayyilemde. "Ekmek Kadar Temiz / Su Gibi Aydı" dizeleri sanki Oğuz Etçi için yazılmıştı.

Biricik yoldaşı Sabo'yu anarken öylesine dürüst öylesine müşfikti ki, hayatımda bu beş-on dakikalık konuşmadan feyz aldığımı söyleyebilirim. Çünkü hayatı da her saniyesinde dürüst, onurlu, erdemli, şefkatli, cömert, sevecen, yardımsever, paylaşarak, gönül kırmadan, ruh incitmeden yaşamışlar; çok belli okuyordu.

Kendisinden randevu rica ettim, "Murat ben bir düşüneyim, sen tabii ki gel misafirim ol, sohbet ederiz, seni daha yakından tanımayı da isterim ama gelmeden yine şöyle birkaç

gün sonra konuşalım, bir kafamı topralayayım çok zaman geçti çünkü; ben seni ararım, sen de ne zaman istersen arayabilirsin" sözleri üzerine kavilleştik.

Sözünü yerine getirdi; ben zaten bana verdiği sözü yerine getirmeyen bir Cephe'ci ile karşılaşmadım. Hayatımda böyle tek bir vaka yok. Söz verdiler ve sözlerini tuttular.

Oğuz Etçi aradı, aynen şunları altını çize çize belirtti: "Buralara kadar geleceksin, anlatacaklarım seni, bu kadar mıydı? dedirtebilir. Ben buraya gelsen de söyleyeceklerimi yazılı olarak sana göndereyim. Gelip gelmeme kararını yine sen ver."

Aşağıdaki metni yolladı. Ama ardından bir sürpriz yaptı. Ertuğrul Kürkçü'nin milletvekili seçim çalışmalarının en yoğunlaştığı günlerde, seferber olduğumuz ve tıpkı DEV-GENÇ zamanlarında olduğu gibi herkesin gönüllü iş üstlendiği, kolektif bir coşkuyla, fedakârlıkta rekabet ederek çalıştığımız günlerde büyük bir sürpriz yaşadım. Hiç beklemiyorken ve aklımın ucundan bile geçmezken, Oğuz Etçi Mersin'e çıkageldi.

Ertuğrul Kürkçü'yü tebrik etti ve "Hem seçim çalışmalarını bir görmek hem de Murat'ı ziyaret etmek istedim Ertuğrul" deyince bir anda Himalayaların zirvesine çıkmış gibi oldum.

İki gün birlikte geçirdik. Sonra döndü sevgili Oğuz Etçi. Sakin, beyefendi, açıksözlü, benden beter duygusal, Sabo'yu iyi tanıyıp da konuşmayan arkadaşlarına ince ama kırıcı olmayan nazik bir sitemle bu tutumu anlayamadığını ifade etti. Ama o insanların da geçmişte yaptıklarından dolayı hak ettiklerini düşündüğü maziye saygısı nedeniyle çok ölçülü ve yüksek seviyeli birkaç sözcükle, şevkimin kırılmamasını, o konuşmaktan imtina edenlerin de bugün içinde bulundukları koşulları nazarı itibara almak lazım geldiğine dikkat çekerek, bu mevzuyu kapattı. Tevazusunu hakikaten tanımlamakta güçlük çekiyorum. Yani iliklerine kadar işlemiş desem kısmen ifade etmiş sayılırım.

Sabahattin Kurt

Selimiye Askeri Cezaevi'nde iken, Mahirlerin; Denizlerin idamını engellemek için düzenledikleri Kızıldere eylemini

duyduğumda, orada olduğundan emin olduğum ilk kişi Sabo idi. Çünkü O güvenilirliğin ve fedakârlığın simgesi gibiydi.

O yılları düşündüğümde (45 yıl geçmiş) Sabo ile nasıl tanıştığımızı bir an, bir kesit olarak hatırlamıyorum. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde aynı sınıftaydık. Ama hayatımız daha çok Siyasalın Yurdu'nda geçiyordu. Bir dönem de aynı odada kaldık. Arkadaşlığımızın başladığı günlerde O, devrimci harekete katılmış, Fikir Kulübü üyesi olmuştu. Sosyalizm ve devrimcilik hakkında ilk bilgilerimin kaynağı Sabo olmuştu. Sanırım bunun sebebi, ilgi duyduğum hareket içlerinde birçok kişi olmasına rağmen, Sabo'nun dostluk kurmayı kolaylaştıran mütevazılığı ve sevecenliği idi.

O günlerde geçerli olan parka-postal modası çerçevesinde Sabo da parka giyiyordu. Ben de bir an önce bunlardan edinmek istiyordum. Postalım vardı. Sabo'ya, benim için bir parka almaya gitmeyi önerdiğimde, devrimcilik yapmak için bunların şart olmadığını, kendisinin de parka yerine başka bir giysi edinmeyi düşündüğünü söylemişti. Ben parkada ısrar ettiğim için, giydiğim kabanla parkayı değişmiştik. Bir çoğumuz devrimciliğin havasındayken, onun bu işi çok daha ciddiye aldığını daha sonra anlayacaktım.

Sabahattin yurtta kaldığı dönemlerde sık sık bir kenara çekilip teorik kitaplar okuyordu. Sosyalizmle ilgili birçok kitabı ilk defa onun elinde görmüştüm. Onun saf, mütevazı, güleç, herkese yardıma koşan, çok zeki birisi olduğunu anlamak için biraz yakından tanımak gerekiyordu. Espiri kabiliyeti çok yüksekti. Türküleri komikleştirerek söylemeyi seviyordu.

Ciddiye aldığı türküler ise özellikle Sinan Kâzım'ın (Özüdoğru) söylediği ve hepimizin hayranlıkla dinlediği türkülerdi. Sevdiği şiirler ise doğu şivesi ile söylenen Ahmet Arif şiirleriydi.

Sabo'nun en çok kullandığı hitap şekli "dayı" idi. Bunu kız, erkek herkese karşı ama çok sevecen bir şekilde kullanıyordu. Birgün kız arkadaşlardan birisi "Sabo bize bari dayı deme" dediğinde Sabo'nun cevabı "peki dayı" olmuştu.

Sabahattin Kürttü, Hüseyin Cevahir de Kürttü. SBF'deki devrimci kadrolar içersinde en çok sevilen kişilerdi desem

yalan olmaz. O zamanlar Kürt meselesi diye bir şey pek konuşulmuyodu. Devrimi bir yapalım gerisi kolay, diye düşünülüyordu. Yurtta bazı akşamlar "Hadi kürtçe konuşun da duyalım" şeklindeki ısrarlarımıza karşılık, Cevahir'le Sabo bir şeyler konuşuyorlar, biz de anlayabileceğimiz bazı kelimeler duymaya çalışıyorduk.

Sabo daha çok Karadeniz bölgesinde üreticiler arasında yaptığı çalışmalar ile bilinir. Ama bir dönem, Ankara'da işçiler arasında da kitle çalışmaları yapmıştı. Genellikle sabahın erken saatlerinde amele pazarı denilen ve günlük iş almak için bekleyen işçilerin toplandığı yere gidiliyordu (sanırım Ulus civarında idi). Bir defalığına benim de gittiğim bu çalışmada, Onun insanlarla iletişim kurma becerisini imrenerek izlemiştim. Onların arasında "suda balık gibi" rahattı.

İsmail Metin Ayçiçek Anlatıyor

Devrimci mücadele yaşamımda kişisel davranışlarımı etkileyen üç kişi vardır. Bunları hep örnek almaya çalışmışımdır. Becerebildim, beceremedim ayrı bir şey ama onlar gibi olmaya çalıştığım bir gerçek. Bu isimlerden biri Hüseyin Cevahir'dir.

Cevahir daha sonraki yıllarda kendisine benzemeyi en çok arzuladığım kişi oldu. Yaşamıma onu bir model olarak soktum. Olağanüstü mütevazı ama yapmacık değil; karakterinin özü bu. Farklı düşünceleri de dikkatle dinleyebilen bir sabır taşıyor. Onunla karşılaştığım ilk buluşmadaki benim "ukala" tavırlarıma bile büyük bir sükûnetle katlanabilmiş bir büyük yürekti.

Derneğe ilk gidişimde daha sonraki bütün yaşamımda örnek alacağım ikinci şahsın, ayak izini gördüm, Ayak izini diyorsam saka değil, Derneğin kapısından içeriye girince, hemen kapının sağındaki duvarda ayak izleri vardı, Aşağıdan yukarıya doğru sıralanmış her ayak izinin yanında bir isim yazılıydı. Meğer bizim sporcu militan arkadaşlarımız "Kim daha yükseğe zıplayabiliyor" diye koşup duvara ayaklarıyla iz bırakıyorlarmış, Bu ayak izlerinin en üstündeki isim İlhami Aras'dı.

İlhami'yle tanıştıktan sonra onu "abi" olarak benimsedim. Onda "abi" olmak gibi bir eğilim asla yoktu. Üstelik ben de kolay kolay birilerine abi diyemem, böyle bir kültürüm yok. Ama İlhami'yi gerçekten öyle benimsedim. İlhami Aras'ın mütevazı tavrına, hayata bakışına, olgunluğuna, insana yaklaşımına saygı duyar, sınırsız güvenirdim. Daha sonraki yıllarda bazı kararlarda politik yanlışlarının oldu-

ğunu düşünsem de o benim için, insan olarak "abi" yakınlığını hep korudu. Çok dürüst bir insandı. O abi tarzıyla beni ve benzeri arkadaşların çoğunu kucaklaması nedeniyle bugün de yüreğimde sıcacık tuttuğum biridir.

Bir üçüncü örnek tipim daha vardır: Sabahattin Kurt. Onu gördüğüm gün, içsel bir duygu ile "Bugün şansım çok güzel gidecek" inancına kapılmıştım. Mesela faşistlerle çatışmaya gideceksek kesin bir faşisti dövüp geleceğim ama bana bir şey olmayacak.

Sabahattin'in müthiş berbat bir sesi vardı, buna rağmen, sürekli türkü söylerdi. Bana takılmayı da çok severdi. Biliyorum, yüreğinde dünya kadar büyük bir insan sevgisi vardı ama Sabahattin beni gördüğü zaman saçsız kafama takılmadan duramazdı. "Yâr saçların lüle lüle" türküsünü gözümün içine baka baka ve yontulmamış boğuk bir sesle söylerdi. Sabahattin Kurt devrimci hareketin önemli isimlerinden birisi fakat hiçbir yerde bunu hissedebileceğin bir davranışı olmaz; gelir, takılır, koluna girer, küçük kardeşiymiş gibi davranır, seninle eşitlenir. Böyle olağanüstü bir alçakgönüllülük...[19]

19. *Kurtuluş Kendini Anlatıyor: Fırtınalı Bir Denizdir İçimiz*, Dipnot Yayınları, 2017, s. 36-37.

Doğan Fırtına Anlatıyor

Birgün dernekte oturuyoruz, "hazırlanın gidiyoruz" dendi, baktım birileri sopa alıp gidiyor, ben de bir sandalye bacağı alıp montumun altına koydum. Taksilere bindik ve Beşevler İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ne gittik. Bizim Siyasal'da sık sık gördüğüm Şaban İba karşıladı, kantine gidip oturduk. Derneğe üye olalı daha on gün olmamış insanları şahsen tanıyorum. En çok tanıdığım Sabahattin Kurt. Onu da köy çalışmalarından döndüğünde zaman zaman gelip yurttaki odamızda birkaç gün kalması sırasında yaptığımız sohbetlerden tanıyorum. Onun yanına oturdum. Etrafa bakınıp kimin ne olduğunu anlamaya çalışıyorum. Birden kantinin karşı tarafından sandalyeler uçmaya başladı. Tabii ki bizden de karşı tarafa. Sonra silahlar patladı, bir anda her yer boşaldı; elimde sopa dikiliyor, ne yapmam gerekir diye düşünüyorum. Sopayı mı fırlatayım -o mesafeden bir işe yaramaz- karşıdaki köşelere sinmiş birkaç kişi var saldırmam mı gerekir?

Bu eylemle SBF (Siyasal Bilgiler Fakültesi) hazır kuvvetlerine katılmış oldum.[20]

20. *Kurtuluş Kendini Anlatıyor: Daha Dinmiş Değil Fırtına*, Dipnot Yayınları, 2017.

Ali Alfatlı Anlatıyor

Kalbimizin ince sızısı; Sabahattin KURT.

Uzun yıllar sonra Sabahattin Kurt'la ilgili anımsadıklarımı yazmam istenince o ince sızıyı yine hissettim.

Kısa boyuna uzun gelen siyah paltosuyla ara sıra okula uğrayıp yine ortalıktan kaybolduğunda, ben onun hep soğuk memleketlere gittiğini düşünürdüm. Sonradan buraların Ege, Karadeniz ve Çukurova olduğunu öğrenmiştik.

Ege'de daha lise öğrencisiyken dışarıdan gelen DEVGENÇ'lilerin bizim kasabada estirdikleri rüzgârları yaşamış, hatta lise bitince o rüzgârın peşine takılıp kendimi SBF'de bulmuştum.

SBF'ye girdiğim ilk sene Sabahattin Kurt, Hüseyin Cevahir, Nasuh Mitap ve diğer arkadaşlarla tanıştım.Onların zaman zaman okula uğradıklarını, uzun sürelerde de ortalardan kaybolduklarını görüyorduk.Hüseyin Cevahir bir dönem merkez kapalıda (Ulucanlar Cezaevi) tutuklu kalmıştı. Diğerleri hapishaneye girmemişti ama yine ortalıktan kaybolmaya devam ediyorlardı.

İkinci yıl dernek seçimleri gündeme geldi.Sabahattin Kurt, Nasuh Mitap üst sınıflardan yönetim kurulu aday üyeleri oldu. Birinci sınıflardan da ben, yönetim kurulu aday üyesi olarak listeye alındım. Sonra bir gün afiş bastırmamız için fotoğraf çektirmemiz istendi. Hep beraber Kızılay'a, stüdyo ABDİ'ye gidip yakışıklı fotoğraflar çektirdik. Basılan afişleri okulun çeşitli yerlerine astık. Zaten Hüseyin Cevahir'in başkan adayı olması seçimleri kazanmamız için yetip artıyordu ama biz yine de seçim çalışması yürütüp seçimleri kazandık.

Birkaç kez yönetim kurulu olarak dekanla görüşmeye giderken, sehpaya konulan lüks ikram çikolatalarından birer tane alın, ikişer üçer alıp cebinize atmayın diye Hüseyin Cevahir'in bizi uyardığını hatırlıyorum.

Sabahattin, AİTİA'daki çatışmada bacağından vurulmuştu.Okul önünde arkadaşlarının desteğiyle taksiye binerken, ertesi gün yine bir akşam vakti yurttan ayrılırken, o kalın kara kaşlarının altındaki sıcak gülümsemesinin hiç kaybolmadığını hatırlıyorum.

Kızıldere'de katledilen arkadaşlarımızın ismini duyunca ON'ların içinde Sabahattin Kurt'un olmasına hiçbirimiz şaşırmadık. Katliamı protesto etmek için o gün okulda düzenlenen boykota, ON'ları tanıyan tanımayan bütün öğrencilerin katıldığını hatırlıyorum.

Halfeti yöresinde yetişen siyah güller gibi, o arkadaşlarımız çok ender yetişen insanlardı. Ne yazık ki 12 Mart'ın hoyrat elleri, o güllerimizi koparıp attılar, bahçelerimizi tarumar ettiler.

Sabahattin KURT kalbimizin ince sızısı olmaya devam edecek...

Hakkı Zapcı Anlatıyor

Kişideki değişimler durup dururken olmuyor. Maddi yapıdaki değişiklikler, konjonktürdeki temel özellikler kadar, olayların kişiyi girdap gibi içine çekmesi, hiç hesapta olmayan kimi davranış biçimleri insanoğlunu derinden etkileyebiliyor.

Bir ufak davranış, bin kitaptan, bir o kadar söylevden daha etkili olabiliyor insan yaşamında. Kişinin yaşamına giren ve onu sarmalayan, onu bir tercih kullanmaya zorlayan davranışlardan oluşan bir ilişki yumağı onunla birlikte bir ömür boyu yaşabiliyor. Heyecanıyla, acısıyla, sevinciyle...

Sosyalizmin prestijinin dorukta olduğu '60'lı yılların ikinci yarısında Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudum. Türkiye İşçi Partisi'nin Meclis'te olduğu, Okulun sosyalist iktisat profesörü Sadun Aren'in TİP'ten milletvekili seçildiği yıllar...

1966 yılında Sabahattin Kurt ile aynı dönem SBF'ye girdik. İlk girişte, doğaldır, yeni öğrencinin genellikle bir aidiyeti yoktur. Aidiyet, öğrenim sürecinde oluşur.

O sürece bakmakta fayda var.

SBF'ye geldiğimde, sol cenahta, çokça kendim gibi arkadaşları görmüş, bu durum beni çok rahatlatmıştı. Galatasaray Lisesi'nden olduğu gibi, Tarsus Amerikan Koleji'nden, TED Koleji'nden, Robert Koleji'nden, Haydarpaşa Lisesi'nden, Atatürk Lisesi'nden vs, daha genel tanımıyla büyük şehirlerin seçkin okullarından gelen entellektüel düzeyleri yüksek sosyalist gençler...

Sosyalist Fikir Kulübü'nün adayı olarak Öğrenci Derneği Başkanlığı'nı kazanan Şahin Alpay o dönemin en popüler

isimlerinden biriydi. Onun gibi, Nuri Çolakoğlu, İstemihan Talay ve daha sonraları Cengiz Çandar, Oral Çalışlar da sosyalizmin pembe günlerinin şöhretlerinden bazılarıydı.

Gününü yanlış hatırlamıyorsam, Salı günleri Sakarya caddesinde bir diskotekte, SBF Fikir Kulübü toplantı düzenler, şarap içilir, sosyalizm tartışılırdı.

Sosyalizmin bu pembe günlerinin cazibesi o kadar fazlaydı ki, solculuğa özenenler Ulus'taki Hergele Meydanı'ndaki bitpazarına koşar, ayağına bir postal sırtına bir parka geçirdi mi, kendine sol kimlik çıkardığını zannederlerdi. O hevesle, alan çalışmasına, çoğunlukla gecekondu bölgelerine çıkılır, kitaplardaki sosyalizm anlatılır, bunda ifrata da kaçıldığı olur; Tanrı vardır yoktur tartışması yapılır; mahalleliden iyi bir sopa yenir, kaş göz yarılmış şekilde okula dönülür, kahramanlık edasıyla etrafa caka satılırdı.

Okulun geleneksel İnek Bayramı'nda, solcu gençlerin yoğun katılımıyla, bol şamata, gırgır içinde kızlı erkekli, sabaha kadar eğlenilirdi.

Bu pembe tablonun dışında, bu sürece ayak uyduramayan, azımsanamayacak çoğunlukta bir "sessiz Anadolu çocuğu" topluluğu vardı. Bunlar, olana bitene kös kös bakar, kendilerini kitapların sayfalarına kilitlerdi.

Okulda, Ülkü Ocakları'nın ilk nüvesi olan "Milliyetçi Toplumcular Derneği" olmasına rağmen, üyeleri azdı ve çalışma alanı bulmakta zorlanıyorlardı. Bu nedenle dışarıdan gelen faşistler sessiz Anadolu çocuklarının içine dalarak propaganda faaliyeti yürütüyorlardı. Bunların içinde Alparslan Türkeş hareketinin önde gelen isimlerinden Yılmaz Yalçıner'i, Büyük Amfi'de meydan dayağından anayasa profesörü Muammer Aksoy kurtarmıştı. Ki, o Yılmaz Yalçıner sonradan İslamcı olmuş, Şura *ve* Tevhid *dergilerini çıkarmış, hatta bir uçak kaçırma olayına bile karışmıştı.*

Faşist propagandanın temelini sessiz Anadolu çocukları ile entellektüel yanı ağır basan serbest davranışlı solcular arasında yaratılmak istenen çelişki oluşturuyordu. Sessiz Anadolu çocuklarını yanlarına çekmek için "Sizin yeriniz milliyetçilerin yanıdır, size yabancı dinsiz solcuların yanı değil" şeklinde propaganda yaparlardı.

O zaman doçent olan Mümtaz Soysal, anayasa hukuku dersine girerdi. Sade ve objektif anlatımı ister istemez öğrenciyi sosyalizme doğru meylettirirdi. Okulun duvarlarına sinmiş, kazınamaz hale gelmiş sol düşüncenin pembe rengin içine sığamayacak bir genişlikte olduğu da bir vakaydı. Daha da önemlisi, şöhret olmamakla birlikte gençliğe müthiş güven veren, onlarla yol alınır dedirten az sayıda sol gençlik liderleri vardı ve çok saygı görüyorlardı.

Anadolu çocukları bir ikilem içine girmişti: Ya milliyetçi olacaklardı ya da sosyalizm bizim işimiz deyip işe el koyacaklardı. İkincisini tercih ettiler. Bunda, güven veren gençlik önderlerinin rolü çok büyüktü. Demokratik hak talepleri ile başlayan Fakülte'nin işgal eylemlerine bizzat katıldılar. Tam da bu süreçte Fikir Kulüpleri lağvediliyor, DEV-GENÇ kuruluyordu. Anadolu çocuğu sahnede yerini alıyor, işe el koyuyordu. Sessizlik sona ermişti. Gün doğumunda bir kızıllık yükseliyordu gökyüzüne. İşte, Sabo ve Cevahir bu süreçte sahne alıyorlardı gözü kara Anadolu gençlerinin sevgi yumağı içerisinde...

Sosyalizm kitaptan çıkmıştı. "Ho Ho Ho Şi Minh, bir iki üç daha fazla Vietnam, Ernesto'ya bin selam" sloganıyla antiemperyalist bir söylem ve eylem biçimi ile sosyalizmin pembeliği devrimci kızıllığa dönüyordu. Bu süreç, halkla barışma yollarını da aralıyordu. Çocukluktan olgunluğa doğru bir gidişti bu...

Kızıllığa ayak uyduramayanlar bir bir dökülüverdiler; bu kopuşlar şaşkınlık yaratmadı. Ama kızıllıkların turunculaşması büyük acı verdi geride kalanlara...

Arka planda bu gelişmeler olurken Sabahattin Kurt ile ilk ciddi ilişkiyi yaşadım.

1968 yılında babam bütün malvarlığını kaybetti. Önceleri, bana, ayda 400 lira gönderir; ben bunun 45 lirasını yurda verir, gerisiyle de bol bol bütün ihtiyaçlarımı karşılardım. İşte, o yıl, gelen para tamamıyla kesildi. Cep delik cepken delik! Emek Mahallesi'nde "abla" dediğim amcamın kızı oturuyordu. Otobüse verecek 25 kuruşum dahi yoktu.

Yürüyerek Cebeci'den Emek'e kadar gider, ablamdan sıkıla sıkıla bir 10 lira alır, tekrar okula dönerdim.

Hukuk Yurdu'nun ufak bir kantini vardı. Oraya gider, 75 kuruşa çeyrek ekmek 100 gram helva alır, kimseye görünmeden bir kuytuda karnımı doyurmaya çalışırdım. Günler böyle geçerdi. Özellikle yemek vakitlerinde ortadan kaybolan beni, ne arayan vardı ne de soran. "Bu herif nerededir?" diyen de olmadı. Ben bu durumdan rahatsız değildim. Zaten, tek isteğim, içine düştüğüm sıkıntıdan kimselerin haberi olmamasıydı.

Eskiler bilir. SBF yatılı okul gibiydi. Şimdiki Milli Piyango Öğrenci Evi, SBF Yurdu'ydu. Dersten çıkar yurda giderdik. Bir seferinde, bir öğle vakti, dersten çıkmış yurda gidiyordum. Biri benim sınıftan, iki kızıllaşan Anadolu çocuğu yolumu kesti. Bana, posta atar gibi "Gel, seninle bir şey konuşacağız" dediler. İçimden "Al başına belayı" diye geçirdim. Yiğitliğe bok sürmek de kitabımızda yok, "konuşalım" dedim. Sabo ile aynı sınıftaydık. Cevahir bizden bir sınıf alttaydı. (Bu arkadaşlarımın ismini ilk defa yazıyorum. Cevahir ile daha önce benimle bir röportaj yapmışlardı, kitap olarak çıktı ama bu konuyla ilgili bir beyanda bulunmamıştım.)

Yurttaki odalarına çıktık, ortada duran masanın etrafına çöktük. İkisi de hiçbir şey söylemeden ceplerinden düzgün istiflenmiş banknotları masaya koydular ve "bu üçe bölünecek!" dediler. Kıpkırmızı oldum. Başımdan aşağıya kaynar sular döküldü sanki. "Bu da neyin nesi, benim param var!" deyip söyleneni reddettim. Benim sınıftan olan "Yurt parasını yatırmamışsın, helva ekmek yemekten bıkmadın mı?" deyince donakaldım. Ne diyeceğimi bilemedim. Üçe böldükleri paranın bir demetini elime sıkıştırdılar ve hiçbir şey demeden çekip gittiler. Odada bakakaldım, ne yapacağımı bilmez bir halde. Sonra hıçkıra hıçkıra ağladım, ağladım.

İaşelerinden keserek sınırlı paralarını üçe bölecek kadar kendilerini çoktan aşmış bu iki arkadaşın, bu tek sıkımlık davranışları benim yaşamımda bir dönüm noktası oldu. Beni izliyorlarmış meğer. Helva ekmeğe kadar biliyorlarmış, ne diyebilirim ki!

(Burada ilginç olan, bu iki arkadaşın bu davranışları ne örgüt kararıydı ne de bireysel böbürlenme eğilimiydi. Benim onurumu kırmamak için hiç kimseye bir şey demediler. Ben de ilk kez 50 sene sonra bu konuyu açmış oldum. Yaptıkları bireysel insan olma özelliklerinin dışavurumundan başka bir şey değildi. Yücelik denilen şeyin de bu olduğu kuşkusuz doğrudur sanırım.)

Ne mi oldu? Aynaya baktığımda kızıllaşmakta olduğumu gördüm, ne Galatasaraylılık kaldı (Galatasaray Lisesi'nde okumuştum) ne de kentsoyluluk. Sonunu kestiremediğim bir yolun eşiğinde geleceğe takıldım kaldım.

Arkama hiç bakmadım. Ama önümdeki kalabalığın arasında, paralarını benimle paylaşan iki arkadaşı gördüm. Koşuyorlardı, en öne doğru. Kalabalığı yara yara... Biri Maltepe'de diğeri Kızıldere'de ancak durdurulabildiler.

Durduruldular, ama, umudu taşıdılar yarınlara... Umut ne miydi? Umut devrimdi, umut demokrasiydi, umut sosyalizmdi... Uzun yıllar sürecek, belki de hiç bitmeyecek bir yolculuğun tarifsiz kızıllığının içinde "TAM BAĞIMSIZ VE GERÇEKTEN DEMOKRATİK TÜRKİYE" yazısını yazdılar gökyüzüne. Biri Kürt, biri Zaza...

"Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer."

Nerden nereye...

Sabo, okula ilk girdiğinde en yakın arkadaşı Yücel adında oldukta iri yarı galiba Kırşehirli biriydi. O milliyetçiliğe evrilerek Türkeş'in yanına yerleşti. Sabo da tam tersine devrimciliğe doğru yelken açtı; açarken de Yücel'in kafasında tabure kırmıştı.

Sabo'nun ilk durağı Sosyal Demokrasi Dernekleri idi. Dernek iki başlıydı. Bir tarafta CHP'liler diğer tarafta MDD çizgisine yakın Ulusal Sol Cephe'liler. Birlikte götüremediler; baş gösteren kavgada Uluç Gürkan'ın liderliğindeki CHP'liler dernekten atıldılar. Geri kalanlar ki Sabo da onların içindeydi, Dev-Genç'in kurulmasıyla oraya intikal ettiler. Fikir Kulübü'nde yer alan Mahir Çayan başından beri onları destekledi. Kimler yoktu... Cengiz Zabcı, Sabahattin Kurt, Zafer Kutlu... Bu süreç onları Mahir'in yanına yerleştirdi. Bu nedenle Sabahattin Kurt'u doğru bir kaideye oturtacaksak evvel emirde Mahir'i kavramamız gerekir.

Hamaset edebiyatı yapmadan ve onu efsaneleştirmeden... Efsaneleştirmek onu anlamak, onu algılamak yönündeki en büyük engeldir. Onu sevenler onu efsaneleştirmezler. Herhalde bu konu ayrı bir yazı ya da farklı bir tartışma konusudur.

1969 yılı yazında Van'da Sabahattin Kurt ile beraberdim. Van'ın sosyokültürel yapısını çok iyi biliyordu. Gericileştirilmiş İslam şehrin dokusuna öyle bir işlemişti ki, camiye yardım diye uzun kuyrukları görmek mümkündü. Bunun yanı sıra afyon kaçakçılığından türeyen güçlü bir mafya ayağı vardı. Afyon parasıyla dikilmiş olduğu söylenen oteller şehrin güç odakları gibiydi. Atatürk sevilmezdi. Adına yapılmış liseye "Kör Kemal'in Lisesi" denilirdi. Ferit Melen'in yapılmasına önayak olduğu Çimento Fabrikası nerdeyse şehrin tek sanayi kuruluşuydu. İşçilerle ilgili hiçbir siyasi çalışma yoktu. Sabo bana "iyi ki Kürtçe bilmiyorsun. Kürtçe bilen yabancılara burada ajan gözüyle bakarlar" demişti. Ajanlık, afyon kaçakçılığına ya da gericileştirilmiş İslam örgütlerine karşı değil, olası bir Kürt ayaklanmasına karşıydı. Bu karmakarışık yapılanmanın ortasında MDD çizgisini savunan Sabahattin Kurt için. Antiemperyalist mücadelede Dev-Genç'in "İkinci Kurtuluş Savaşı" sloganına ters kentteki Atatürk düşmanlığı bir üzüntü kaynağıydı.

O günler geçti, legal mücadelenin sevilen yüzü Sabo. 1970 yılı sonlarında illegaliteye savruldu. En yakın arkadaşlarından bile gizlenir oldu. Onun bu sürecini hiç bilmiyorum. Bildiklerim yalan yanlış duyduklarımın ötesine gitmedi.

Sabo, hem zeki hem de çalışkan bir öğrenciydi aynı Zafer gibi. İkisi de hiç kalmadan, zor denebilecek okulun son sınıfına kadar geldiler.

Keşke yaşasaydı...

Gülten Akın ve Sabahattin Kurt

Gülten Akın en büyük kadın şairidir bu ülkenin. 1958 yılında yaptığı evlilikle beraber eşinin kaymakamlık görevi nedeniyle 1972 yılında Ankara'ya yerleşinceye kadar Anadolunun çeşitli yerlerinde yaşamış, yöre diyalektlerini de başarıyla kullanarak, gözlemlerini ve tanıklıklarını heyecan verici bir canlılıkla tasvir ettiği insan ruhunu derinden etkileyen şiirlerini, toplumsal/siyasal olayları da harmanlayarak, görkemli bir seviyeye getirmiştir. O geldiği yerde de kendisini tekrar etmemiş, dönemler, akımlar, iktidarlar, hegomonik değişimler karşısında kendi parlaklığını, erdemlerini koruyabilmiş ve yeniden üretebilmiştir.

Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş olan Gülten Akın, öğretmenlik ve avukatlık mesleklerini icra ederken, şairlik formasyonunu da zenginleştiren gözlemler yapmış ve memleket insanını tanıma yetkesini de en üst seviyelere taşımıştır. Açık siyasal tavrına, ikirciğe meydan vermeyecek toplumcu tutumuna ve aktif biçimde yer aldığı muhalif tavrına karşın şiirlerine asla kaba indirgemeci ve slogancı bir gölge düşürmemiştir.

Tüm hayatı boyunca beş çocuk yetiştiren bir anne, üretken bir şair olduğu gibi her zaman demokrasi mücadelesinde de aktif tutumunu sürdüregelmiştir. İnsan Hakları Derneği, Halkevleri, Dil Derneği gibi demokratik kitle örgülerinin kuruluşunda, yönetiminde yer alarak, kadın şair kimliğine, devrimci sıfatı eklenerek devrimci kadın şair olarak anılmaya layık görülür.

Sabahattin Kurt'u araştırmaya başladığımda, Gülten Akın ile yollarımızın kesişeceği, aklımın ucundan dahi geçmemişti.

Bu büyük şair, aşağıda okuyacağınız şiirlerinde Sabahattin Kurt'a ve küçük kardeşi Semih Kurt'a yer vermiş. Yürek yanardağından akan magma gibi yakıcı, göz alıcı, sıcak ve sevgi dolu duygularıyla, şefkatiyle yazmış Sabahattin'i... Şiirlerinde SEBO diye seslenmiş O'na, şimdi 60'lı yaşlarında olan kardeş Semih Kurt'a da SEMO, diye hitap etmiş.

Şiirleri bulup okuyunca, heyecandan titreyen ellerim telefona gitti. Gülten hanıma kendimi tanıttım, çalışmalarımdan söz ettim.Çok duygulandı, unutamayacağım çok güzel sözlerle beni çok mutlu etti. "Çocukların (Kızıldere'de ölenlerin) unutulmaması lazım, çok iyi yapıyorsun bu çalışman ile" diyerek, Gevaş'ta eşinin kaymakam olması nedeniyle yaşadıklarını, KURT ailesi ile komşu olduklarını, çok iyi insanlar olduklarını ve her şeylerine koştuklarını anlattı. Sabahattin'in çok efendi, terbiyeli, çok zeki ve saygılı bir çocuk olduğunu, okuma ve kitap sevdasından söz edip, her pazartesi gelip kendisinden bir kitap aldığını ve sonraki pazartesi o aldığı kitabı okuyup iade ederek yeni bir tanesini aldığını, bunun adeta pazartesi ritüeli haline geldiğini söyledi, Gülten hanım.

Gülten Akın'a sevgi ve saygılarımı sunarak, saygıyla selamlıyorum. O'nu ve Sabahattin'i konuşurken değişen, duygusallaşan ses tonunu asla unutmayacağım.

Sabahattin Kurt'u hiç bilmeyen genç devrimciler bu şiirlerden de haberdar değiller. Büyük çoğunluk KIZILDERE olayını, tarihsel önemini ne yazık ki tam olarak idrak edememiş. Kabahat onların değil, olayın adeta 10 Kasımvari anma törenlerine dönüşmesi, emek sarf edilerek KIZILDERE gerçeğinin tüm boyutlarıyla araştırılıp ortaya konulmamış olmasından kaynaklanıyor, bilgi eksikliği ve orada katledilmiş insanların unutulmuşluğu.

Van'dan Gelirik[21]

Yukarda
Averof'un oralarda
Altı jandarma bir komutan
Burdur Isparta Samsun'dan
Bursalı Konyalı Kırşehirli
Altı delikanlı jandarma
Bir yüzbaşı komutan
Sıkıca tutuyorlar
Yüzyıllanmış bir ipin ucundan
Öteki uçta üçer beşer el değiştiren
Kaçakçı, eşkıya
Güm güm ötüyor mağaralar
Buza kesiyor jandarma
Eşkiya donuyor
Donuyor komutan
Bitiyor açlıktan ve uykusuzluktan
Dev, baş istiyor
Bir eliyle eşkiyalar büyütürken
Ötekiyle jandarmayı üstüne salan
Bir ondan bir ötekinden
Baş istiyor
Uyumuyor kasabalar köyler
Kilitler tüfekler korkuyu bekliyor
Al narı cevizi bekliyor
Koyunları keçileri
Sarı saçlı kızları bekliyor
Dev, eritiyor soluğuyla
Kilitleri silahları
Eşkıya evlere giriyor
Ardından jandarma evlere giriyor
Serseran serçevan
Eşkıyanın jandarmanın ardından
Bir uzun akmadan müküs
Kuzu büyümeden bebek yürümeden
Gelinler lorkeye durmadan

21. Gülten Akın, *Bütün Şiirleri*, Can Yayınları, 1982, s. 288.

Dev, köle istiyor, ürün istiyor
Serseran serçevan
Beye dönüşüyor
Eski eşkıyalar
Serseran serçevan

Yiğidim, demir yüreklim
Dağlara verdiğim Sebo can
Onca kitabın onca kitabın
Kavlini yüklendin
Yaban kekliği miydin
Al eden avcıya mı düştün
Tuz mu koydular gözene
Yandın yeniden yeniden mi döndün?

Aşağda
İlk yazın ürküttüğü balık sürüleri
Yumurtalarını gizleyerek gövdelerinde
Irmak ağızlarına yöneliyorlar
Buluttan başlığıyla Süphan
Bir kar taneciği bile vermeden karşılık
Akşam güneşini kullanarak
Yönetiyor son töreni

Göl durgun ve kızıl pırıltılı
Sıvanmış Engil suyunun balıkçıları
Ağları çekiyor dalyanlardan
Kuşlar koyağında
Martılar turnalar balıkçıllar
Koca bir savaşı bitirmiş yorgun
Beyaz sessizliğe sıralanmış
Duruyorlar

Yerde parçalanmış kuş bedenleri
Tüyler kan ve ölüm ölüm

Ah Sebo, Sebo can

Onca zalımın onca zalımın
Zulmunu yüklendin
Dağlarda yitti tülün teleğin
Ama kan
Ama kan durur

Ağıt[22]

Sularda yanar
Yaktın Van gölünü çıldırı
Artos dağını yıktın, Averof'u yıktın
Sel bastı evlerimizi bahçelerimizi
Kırmızı fistanlarımız karardı

Van gölü yandı, kıyıdaki çalı yandı
Atalan yitti, Edremit battı yastan
Uçup gitti, can kalmadı martı koyağında
Dağılıp pul pul döküldü
Süphan dağının bulutu
Kara kuşlar kara gagalarıyla
Camlarımız paramparça

Semo kardaşın binip gitti atına
Süsen vaktı değil, nergis vaktı değil
Bir top karanfil götürdü
Gömütünü bulup dönse

Semonun Kardaşını Arama Türküsü[23]

Onu arıyorum
Saçları karadır alnı harman yeri
Gözleri üç aylık karaca gözleri
Hiç kış yaşamamış hiç akşam görmemiş
Yüzü sıcak yaz günleri
Çocukken çok gülerdi

22. Gülten Akın, *Bütün Şiirleri,* Can Yayınları, 1982, s. 226.
23. Gülten Akın, *Bütün Şiirleri,* Can Yayınları, 1982, s. 227.

Onu arıyorum
Koşunca tay, durunca şahan
Yürüyünce ırmak
Yaşadığı her gün pazartesi

Onu arıyorum, o hepimizin
Yeli tutuşturur yüreğindeki
Yağmuru keser
Sonsuz bir pazara girdi diyorlar
Sol elinde çılgın bir köpeğin diş izleri

Sayılmıyor Kaç Yolun Çatındayız[24]

Van denizinde Gevaş'ta
Adı Sebo, kara bir oğlanla
Yine görüşelim deyip ayrılıyoruz
Gördüğü her basılı kağıdı yutmaktan
Biraz dalgın
Halkını sevmekten özyazgılı
Alıp başını gittiğini duyuyorum
Tokada
Kızıl gelincikler açan derede
Toplu ölümlerle öldürülüyor
Şimdi her parçası bir dağda
Her parçası bir dağda

Yine görüşelim deyip ayrılıyoruz
Geçiyorum Haymana' ya
Bir incedalan yiğidi
Yine özenle büyütüyorum
Bülbülderesi'nde kahvede
Kalleşçe kurşunluyorlar

Nasıl öğretmenlik yaparım artık
Öfkeye boğulmuş, kinlerle dağlı
Nasıl ulaşırım çocuklarıma
Öyle bir çağa düştük ki dostlar

24. Gülten Akın, *Bütün Şiirleri,* Can Yayınları, 1982, s. 330.

Durmadan göğekin biçiyorlar
Ölümden geçilmiyor
Dirim ateşler bahasına

Eller İlahisi[25]

Ellerini görsem oğlumun
Uzun esmer parmaklı ellerini
Onları özlüyorum
Üç yaşına yağan karda
Kızarmış, ısıttım öpe hohlaya
Ozanda el-ücra çağrışımı yapan
Alucra kışları bir elim elinde sabaha dek
Öteki yorganının üstünde
Üşümezdi artık örttüm sardım ya

Görsem ellerini oğlumun
Ardında bağlı durmasa
Kalmasa Alucra sisler içinde
Gevaş'a kurtlar inmese
Cano kızak yap oğluma
Uçar gider göle doğru
Çığ düşer, Aros'a salma

Ellerini görsem oğlumun
Dizgini tutarken atının üstünde
Sağrısı yelesi al ürpermede
Ferhan usul usul titrese

Ellerini görsem oğlumun
Yeşil söğüt dalını incelikle
Kuş sesleriyle değiştiğinde
Beş yaşında çalışkan ellerini
Uçtu gitti kitapların ardında
Uçtu gitti kitapların ardında
Uçtu gitti kalemlerin ardında

25. Gülten Akın, *Toplu Şiirler 1956-1991*, YKY Yayınları, 2016, s. 322.

Son Söz Yerine

Ayrıntı Yayınları'na ve sayın İlbay Kahraman'a gönülden müteşekkirim. Yakın Tarih Dizisi önemli bir külliyat oluşturma yolunda hızla ilerliyor. Türkiye'nin 1960'lardan bu yana kişisel hafızalarda kalmış olan yaşanmış olayları, bir ortak bellek ve hafıza havuzu halinde kayıt altına alıyor. O dönemlerin yeniden tartışılmasına yol açıyor, böylece hem yenilenmiş ve tazelenmiş bir bilincin oluşmasına ve çok ihtiyacımız olan yeni bir maneviyatın kurulmasında da lokomotif işlevi görüyor. Bunun ne kadar değerli olduğunu tarih ileriki zamanlarda takdir edip bu fedakârlıkların hakkını teslim edecektir.

Bu kitap burada noktalanıyor ama Sabo ve Kızıldere araştırmalarım, çalışmalarım devam ediyor; öyle görünüyor ki daha uzun yıllar da devam edecek.

Henüz konuşmayan, muhtemelen bu çalışmaya katkıda bulunabilecek bilgiye, tanıklığa, sahip insanlar bildiklerini, gördüklerini paylaşmaya, iletmeye teşvik olurlar. Küçümsenmeyecek, önemsenmeyecek bir nicelik olduklarını tahmin etmek zor değil. Okul arkadaşları, kitle çalışması için gittiği yörelerdeki gönlünü kazandığı halen yaşayan insanlar, örgüt arkadaşları, evinde kaldığı insanlar, hayatını kaybettiği operasyonda bulunmuş askerler... mutlaka bu kitabın yeni baskılarında içeriği zenginleştirecek paylaşımlarda bulunacaklardır.

Bu çalışmalarımda yedi yıldır zamanlı zamansız, yerli yersiz her sorumu bıkmadan, kızmadan cevap veren sabır küpü sevgili abim Ertuğrul Kürkçü'ye teşekkürden çok daha fazla şey borçluyum. Beni abartılardan, gerçekte vuku bulmamış ama olmuş gibi anlatılan ve inanılmak istenen sürreel

söylencelerden uzak durmamı ve gerçekdışı anlatılardan, yakıştırmalardan sakınmamı sağladı.

Sabahattin Kurt'un ailesinden hayatta olan ablası ve küçük erkek kardeşi Semih Kurt, bana her konuda destek oldular. Artık ailemiz adına ve bizi temsilen bizden izin almadan konuşabilir, yazabilirsin, diyerek beni çok gururlandırdılar. Bununla da kalmayıp ellerindeki Sabahattin'den yadigâr dergi ciltlerini ve *Fransızca-Türkçe Sözlük*'ü bana, artık bunlar senin çünkü hak ettin bu kadar emek harcayarak, deyip hediye ettiler. *Tarih Konuşuyor* dergi ciltlerinin öyküsü şöyle; Sabo, çalışkanlığı, derslerindeki üstün başarıları, öğretmenlerinin takdirleriyle ailenin gurur vesilesi oluyor. Baba da gözbebeği olan oğlunu ödüllendirmek için Gevaş'tan Van'a götürüyor, Sabahattin ne istersen söyle sana alacağım diyor. Babanın aklından geçen, bisiklet olmuş ama Sabo, babasını da hayret ettirerek *Tarih Konuşuyor* dergilerinin ciltli halini istiyor, baba, tamam oğlum bunu da alırım esas başka ne istiyorsun sorusuna, başka bir şey istemem, cevabını veriyor.

Böyle bir insan işte Sabo, iyi ki bu dünyaya geldi, iyi ki O'nu yazmak bana nasip oldu. Hayatımda en mutlu olduğum şey bu oldu ama Sabo ile tanışmamış, görmemiş, sesini duymamış olmak çok hüzün verici ve ben bu hüznü ömrümün sonuna kadar yaşayacağım,

Sen hâlâ çok seviliyorsun sevgili Sabahattin, rahat uyu; artık unutulmuşluğun son buldu, yerin nerede olduğu belli olmayan mezar değil, devrimcilerin gönlü olacak.

Sabahattin Kurt: FKF, DEV-GENÇ, THKP-C

1966-1967 öğretim yılında üniversitelere kayıt yaptıran öğrenciler '68 kuşağı olarak adlandırılan ve işte o yenilmemiş ve yenilenerek kültürel ve moral, estetik bağlamda da olsa bir küresel devrimin ana rahmi doğurganlığının dinamizmini yeniden üretme potansiyeliyle, '68 devriminin özne kategorisinden önemli bir niceliği oluşturdular.

Ertuğrul Kürkçü'nün, "ortak meziyetlere sahip insanlar" diye ifade ettiği genç, dünyayı değiştirmeyi Devrim ve Sosyalizm ideal ve mutluluk inancıyla teçhizatlanmış, kapitalizmden ve emperyalizmden nefret eden bireyler, birbirlerine çok benzer kişilikleriyle de kollektif bir irade ve eylem ruhunu

ürettiler. Henüz tam olarak ne yapılacağı programatik anlamda bilinmiyordu ama çok güçlü bir arzu ortak duygu idi. İrade, arzu, inanç, kararlılık yanı sıra mücadelenin ileri aşamalarında ödenecek bedelin pahası gayet gerçekçi bir ferasetle tanımlanmış, cesaretle de "Ölüm Hoş Geldi Sefa Geldi" şiarı, seesizce ve gerçek '68'li devrimcilerce içtenlikle ve çok soylu bir tavırla benimsenmiştir.

Türkiye'de bu evre öncesine tekabül eden örgütlülük Fikir Kulüpleri olarak kurumsallaştırılıp, daha sonra Fikir Kulüpleri Federasyonu'na evrilerek ilk düşünsel altyapının, eylem zemininin inşasında önemli ve tarihsel bir işlevi yerine getirmiş oldular. İlk naif ve girişilmesine büyük arzu duyulan ve adına '68 kalkışması diyebileceğim devrimci fırtınanın ön esintisi olarak da kendi diyalektik inkârının doğumuna da dölyatağı misyonuylu FKF, DEV-GENÇ adını alarak ama aynı zamanda dönüşerek de yeni bir toplumsal, siyasal güç konumuna eriştiler. Şimdi burada artık şu gerçeğin altını kalın kalın çizmek icap eder ki FKF kitlesinden DEV-GENÇ oluşumuna, süzüle süzüle gelen insanlardır, '68'li tanımlamasını layıkıyla hak eden ve temsil edenler. Sabahattin Kurt, bu ana aksın çalışkan, fedakâr, cesur, sakin ama kararlı, son derece tutarlı örnek bir ismidir. Verdiği katkılar, tükenmeyen enerjisi ile hayranlık duyulan kişiliktir. Tevazusu ile de sonraki dönemlerin özellikle de THKP-C'nin karakter standartlarının belirleyici kişilerinden biri olduğu hemen anlaşılıyor. DEV-GENÇ içinde, kısa bir zaman sonra THKP-C adını alacak olan grubun içerisinde yer almış Sabo. Bu grup, Ertuğrul Kürkçü'nün DEV-GENÇ Genel Başkanı seçilmesini sağlamış ardından da, FKF, DEV-GENÇ, THKP-C örgütlülüğü ile tarihsel evriminin son aşamasının öznesi olmuştur. DEV-GENÇ, bir gençlik yapılanması olmasına rağmen ülke yaşamında cisminden çok daha büyük bir işlevin nesnesi olabilmiş, giderek artan muazzam kitle desteği ile de muhalif politik bir güç olarak siyasi hayatta da sistemi sarsan bir rol ifa etme yeteneğini pratiğe geçirebilmiştir. Özellikle gündelik yaşamda reel siyasete seri müdahalelerde bulunmuş, eleştirirken alternatif ve çok akılcı, hemen uygulanabilir önerileriyle parlak bir sol pragmatizmin nasıl yapılabileceğinin de somut örneği olmayı başarmıştır.

Böyle bir örgüt elbette sarsmakta olduğu sistemin şimşeklerini üzerine çekecekti. Ayrıca da hem toplumsal desteği gün geçtikçe artıyor; ikna edici sol politikalar üretebiliyor; emekçi kesimlerden onay alma oranı, sanayi burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri için derhal aksiyon alınması gereken topuk dikeni gibi görülmesine yol açıyordu. Artık öyle bir evreye gelindi ki, sınıf mücadelesinde, DEV-GENÇ örgütlülüğü ile yer alabilmek imkânsızlaştı. Hem yapının iç dinamikleri hem fiziksel gücü çok aşan yoğunluklar ve ülke sorunları, baskılarla üst üste gelince sınıf mücadelesinde emekten yana müdahale eden devrimci mücadele örgütlülüğüne yönelindi. THKP-C böyle bir ortam ve koşullarda kuvözden fırladı.

THKP-C, ortaya çıktığı andan itibaren, ülke siyasi hayatında ateş oldu ama cürmünden çok daha fazla yere alevlerini ulaştırma beceri ve yeteneğini gösterebildi.

Dikey ve hiyerarşik bir örgüt değildi; yatay, iç ilişkilerinde egemen ideolojinin değerlerinin dışında değerlerle mücehhez, verili olan algı ve düşünce kalıplarının dışına çıkabilmiş, gönüllüğün ve yardımlaşmanın temel alındığı, Mahir Çayan'ın liderliğinde ama buyruklarına tabi olmadan, çünkü kararların tamamı tartışılarak önerilerle alınıyordu; ama Mahir Çayan'ın moral ve düşünsel otorite olduğu, düşünceye, fikire değer verilen; yoldaşına saygı, bağlılık, ideallere koşulsuz adanmışlık, az rastlanır cesaret ve kararlılık, kendini adama ve feda etmeye hazır olma, entelektüel ve teorik donanıma önem verme; espri, mizah, şakanın eksik kalmadığı ama aynı zamanda da ciddiyetin hâkim olduğu bir yapı. Üzücü hatalar yapılmış olsa da büyülü etkiler bırakan eylemleriyle, kısa sürede etkili bir örgüt olmayı başarmıştır. İlk çekirdek gruptan 31 Mart 1972 tarihinde, Kızıldere'de fiziken imha edilip varlığı fiilen son bulan THKP-C'nin, her evresinde Sabo'nun emeğine, katkısına rast gelinir.

Tam bir görev adamı Sabo, örgütlenme pratiğinde tek başına harikalar yaratmış, gittiği, geçtiği her yerde; Ege, Karadeniz, hatta pek bilinmiyor ama Adana Çukurova da listeye dahildir, yöre, bölge hiç fark etmemiş, adeta tılsımlı bir ışık izi bırakmış. O'nu çok sevmiş, bağrına basmış, hep özlemiş, kaybından sora da hüzünle yad etmiş, tanıyanlar, görenler, konuşmuş olanlar.

Elbetteki hayat ikinci bir DEV-GENÇ şansı tanımayacak; artık THKP-C olmayacak, Sabo hiç gelmeyecek. Ama bir parlak miras olarak, kuşaklar boyu Devrim ve Sosyalizm mücadele tarihinde gıpta edilen isimler olarak anılacaklar, sevgiyle, özlemle...

Dizin

A

Abas, Hiram 49
Akın, Gülten 135, 136
Aksoy, Muammer 130
Aktolga, Münir Ramazan 40
Alfatlı, Ali 127
Alp, Saffet 21, 22, 25, 45, 48, 53, 57, 58, 60, 63, 67, 69, 70, 80, 97, 102, 164
Alptekin, Cihan 22, 23, 43, 44, 45, 48, 49, 53, 57, 59, 63, 69, 72, 80, 91
Aras, İlhami 85, 110, 111, 124
Arıkan, Hüdai 22, 24, 25, 45, 48, 49, 53, 57, 80, 165
Aslan, Emrullah, 47, 48, 50, 51, 56
Aslan, Yusuf 42, 43, 72, 93, 107
Atasoy, Ahmet 22, 45, 46, 47, 48, 49, 53, 57, 67, 80, 102
Ayçiçek, İsmail Metin 124
Ayna, Ömer 22, 23, 43, 45, 48, 53, 57, 63, 67, 69, 72, 80, 164

B

Banner, Gordon 49, 52, 53, 55, 57
Bardakçı, Ulaş 43
Bayrak, Mehmet 48

C-Ç

Cemgil, Sinan 43
Cevahir, Hüseyin 40, 43, 51, 62, 85, 105, 122, 123, 124, 127, 128, 131, 132
Cinemre, Tayfun 43
Çayan, Gülten 88
Çayan, Mahir 20, 22, 33, 37, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 75, 80, 85, 88, 90, 93, 96, 97, 98, 99, 103, 111, 133, 145
Çubukçu, Aydın 61, 66, 72

D

Demirel, Süleyman 23, 39, 42, 54, 74
Demir, Necmi 107
Deutschke, Rudi 26
Doğan, Koray 44, 54, 87, 107, 126
Durukan, Sezai 51, 52
Düzgören, Koray 21, 48, 50, 56, 58, 59, 66

E

Ecevit, Bülent 74
Elrom, Efraim 42

Elverdi, Ali 55, 56
Emin Özüdoğru 44, 102
Erim, Nihat 42, 54, 57, 59
Erkan, Sibel 43, 51, 62
Etçi, Oğuz 85, 107, 111, 120, 121
Eyiceoğlu, Celal 42
Eymür, Mehmet 44, 49, 89

G
Gezmiş, Deniz 26, 40, 42, 43, 44, 72, 75, 93, 118
Giap, Vo Nguyen 117
Gramsci 26
Guavera, Che 101
Gümüş, Hüseyin 48, 164
Gürkan, Celil 54, 133
Gürler, Faruk 42
Gür, Naci 39, 50, 54, 55, 60, 61

İ
İba, Şaban 25, 126
İlerisoy, Mustafa 50
İnan, Hüseyin 42, 43, 72, 93, 107

J
Jagger, Mick 26

K
Kaçaroğlu, Mustafa 82, 83, 85, 107, 108, 111, 115, 117, 118, 119
Karlin, Daniel 86
Kurt, Sabahattin 22, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 45, 48, 53, 57, 58, 63, 67, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 91, 92, 93, 94, 102, 103, 105, 106, 108, 111, 114, 115, 121, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 143, 144,
Kurt, Semih 30, 32, 33, 34, 37, 38, 75, 76, 77, 81, 84, 92, 136, 143
Kurt, Sevinç 31, 77, 78, 83
Kutlu, Zafer 85, 111, 133
Külebi, Cahit 27
Küpeli, Yusuf 40, 85
Kürkçü, Ertuğrul 20, 24, 25, 26, 36, 37, 39, 40, 44, 45, 48, 49, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 66, 69, 73, 80, 83, 86, 89, 98, 99, 100, 103, 107, 119, 121, 142, 143, 144

L
Law, John Stuart 49, 52, 53, 55, 57

M
Manga, Kadir 43
Mignot, Elie 86
Mikelanj 28, 115
Minh, Ho Şi 131
Mitap, Nasuh 85, 127
Mumcu, Uğur 20, 45, 46, 55, 61
Müftüoğlu, Oğuzhan 44, 114

N
Nakipoğlu, Mehmet 42
Narin, Halit 73

Ö
Özdoğan, Alpaslan 43
Öztürk, İsmet 46, 49
Özüdoğru, Emin 44, 102
Özüdoğru, Sinan Kâzım 40, 44, 45, 48, 53, 57, 63, 88, 102

P
Paşaoğlu, Tuğrul 85, 109, 112
Polat, Selçuk 24, 25

R
Richards, Keith 26

S
Saruhan, Ertan 22, 24, 45, 46, 48, 49, 53, 57, 80, 102
Savuran, Dr. Şehsuvar 21, 58, 59
Soysal, Mümtaz 131
Sönmez, Kadri 51
Sunay, Cevdet 42

T
Tağmaç, Memduh 42, 73
Tonak, Hacı 43
Topaloğlu, İsmail Hakkı 50
Turner, Charles 49, 52, 55
Türkeş, Alparslan 130, 133
Türün, Faik 54
Türüng, Tevfik 54

Y
Yalçıner, Mustafa 43, 130
Yalçıner, Yılmaz 43, 130
Yılmaz, Abdullah 21
Yılmaz, Hasan (Yüncü Hasan) 47, 50
Yılmaz, Nihat 21, 22, 24, 47, 48, 49, 53, 57, 71, 80, 102, 104
Yüksel, Mehmet 114

Z
Zabcı, Cengiz 122
Zabcı, Hakkı 118

Fotoğraflar

Sabo (solda) Gevaş'ta arkadaşlarıyla.

Sabo Gevaş'ta akrabalarıyla.

Sabo sünnet düğününde akrabalarıyla.

Sabo (sağda) Malatya Lisesi'nde arkadaşlarıyla ders çalışırken.

Malatya Lisesi'nde sınıf arkadaşlarıyla.

Sabo (solda) Malatya Lisesi'nde sınıf arkadaşlarıyla.

Abla Sevinç ve küçük kardeş Semih ile Gevaş'ta karlı bir kış günü, Sabo ortada.

Gevaş'ta babası ve kardeşi Semih ile bir bayram töreninde Sabo solda.

Gevaş'taki evde merdivende poz vermiş Sabo.

Sabo (ayakta) ve Semih, iki kardeş Gevaş'taki evin avlusunda.

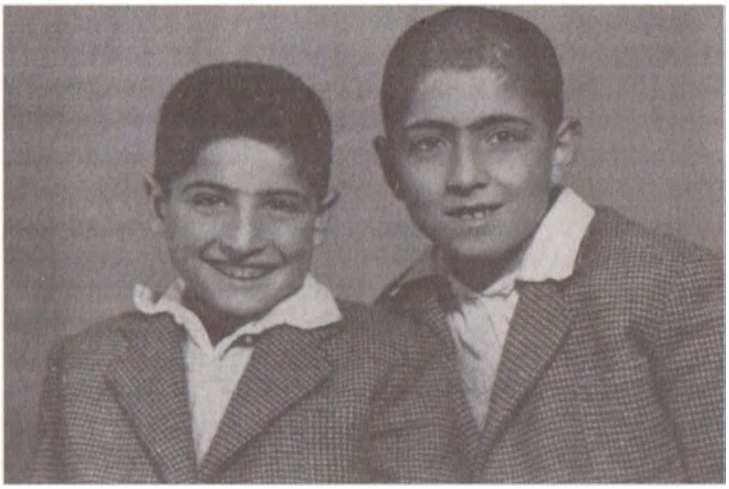
Sabo'nun Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki ilk yılında
bir tatil için geldiği Gevaş'ta.

Sabo (sağda) Malatya Lisesi'nde arkadaşıyla.

Sabo (sol başta) ailesiyle.

Sabo (sağda) kardeşi Semih'le.

Sabo (solda, oturan) Gevaş'ta akrabalarıyla.

Sabo (solda) kızkardeşi Sevgi'yle.

Sabo (sağda oturan) kardeşleriyle.

Sabo (sağda) bir akrabasıyla.

Sabo (solda oturan) akrabalarıyla.

İlkokul Diploması

Diploma Nº. 144/2 Tarihi: 4-VI-1960

Adı ve Soyadı	Sabahattin Kurt
Babasının Adı	Salih
Okul numarası	14
Doğduğu Yer ve Yıl	Çevaş - 28-8-1949

Yukarıda künyesi yazılı Salih oğlu Sabahattin Kurt 1959-1960 öğretim yılında pekiyi derece ile Çevaş — Merkez ilkokulunu bitirdiğinden bu diplomayı almağa hak kazanmıştır.

Maarif Müdürü
Abdullah Alay

Başöğretmen
M. Cihan Akyürek

Öğretmen
Fuat Gökhan

Tasdik olunur
Vali

Adı ve soyadı	Sabahattin Kurt
Babasının adı	Salih
Doğum yeri	Gevaş
Doğum yılı	1949
Okul numarası	49
İmtihana bitirdiği öğretim yılı ve dönemi	1962-63 Öğretim yılı Yaz dönemi
Kız yetkili yakını	
Okuduğu yabancı dil	Fransızca
Diplomayı veren okul	Gevaş Ortaokulu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DEVLET ORTAOKUL DIPLOMASI

Diploma No. 23 Diploma derecesi Pekiyi

Salih Oğlu Sabahattin Kurt

Devlet Ortaokul İmtihanını başararak diploma almağa hak kazanmıştır.

1 / 9 / 1963

Milli Eğitim Müdürü — Okul Müdürü

Adı ve soyadı	Sabahattin Kurt
Babasının adı	Salih
Doğum yeri	Gevaş
Doğum yılı	1949
Okul numarası	1249
İmtihana bitirdiği öğretim yılı ve dönemi	1965-66 Güz
Kız yetkili yakını	—
Okuduğu yabancı dil	Fransızca
Diplomayı veren okul	Gevaş Ortaokulu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DEVLET LİSE DIPLOMASI

Diploma No. 1330 Diploma derecesi İyi

Salih Oğlu Sabahattin Kurt

Edebiyat kolundan girdiği Devlet Lise imtihanını başararak diploma almağa hak kazanmıştır.

29 / 9 / 1966

Milli Eğitim Müdürü — Okul Müdürü

Kızıldere Katliamı"nda öldürülen devrimciler: Sabahattin Kurt (en sağda bıyıklı), Hüdai Arıkan (Sabahattin Kurt'un yanındaki açık alınlı). (*Gün* Gazetesi 31 Mart 1972)

Kerpiç evden üç el silâh sesi geldikten sonra kıyamet koptu
GÜNAYDIN
Anarşistler rehinelerini öldürünce harekât başladı
PAY EXPORS
PAY EXPORS

Katliam sonrası Kızıldere (*Günaydın* gazetesi, 31 Mart 1972).

Kızıldere'de devrimcilerin sığındığı ev askerler tarafından kuşatılmışken.

Pieta heykeli, Mikelanj.

Hakkında adı ve soyadından başka hiçbir fikrim olmadan, tamamen sezgisel itkilerle kendisini çalışma öznesi olarak seçtiğim insanın, yani Sabahattin Kurt'un, bu kadar tertemiz ve dejenere olmamış, anasından doğduğu gibi kalmış bir insan olduğunu bilemezdim. Bugünün neoliberal değerlerinin hegemonyasında bu değeri tam olarak algılamak çok zor. Çünkü insani ve etik değerler gereksiz kılındı. Solun asabiyye kavramı ile tanımlanan moral üstünlüğü da ağır tahribata uğradı, bu tahribatın etkileri hâlâ sürüyor ve telafi edilebilmiş değil. Ancak köklere dönerek bu tahribatı moral değerlerle yenilemek ve ilişkileri yeni kavramlarla kurabilmek mümkün. Başlanacak yer zaten hazır bekliyor: Kızıldere ve Sabahattin Kurt.

• • •

Bir devrimci için en yüksek erdem ve vasıflar tek tek sıralansa: Davaya adanmışlık, ideallere inanç, cesaret, fedakârlık, yoldaşına saygı, emekçiye sevgi ve şefkat, kararlılık, dürüstlük, mertlik, tevazu, özel mülkiyete gündelik hayatında da karşı tavrı, devrim ve sosyalizme mutlak inanç gibi kriterler söylenebilir. Tüm bu kriterler değerlendirildiğinde, tek söz söylenebilir: Sabo 1 NUMARADIR.

AYRINTI • YAKIN TARİH
ISBN: 978-605-314-221-8
9 786053 142218